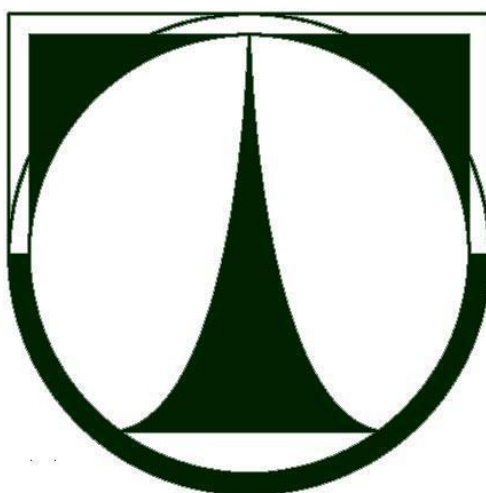

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2012

Bc. Denisa Kučerová

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta

Studijní program: N 6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Podniková ekonomika

Postavení Číny ve světovém hospodářství a implikace rozvojové strategie pro podnikatelské subjekty zemí EU

China's position in the world economy and implication of
development strategy for EU businesses

DP - EF - KEK – 2012 – 36

Bc. Denisa Kučerová

Vedoucí práce: prof. Ing. Jiří Fárek, CSc.

Konzultant: David Šmíd, Škoda auto a. s.

Počet stran: 97

Počet příloh: 4

Datum odevzdání: 4. 5. 2012

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci, 4. 5. 2012

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala prof. Ing. Jiřímu Fárkovi, Csc. za odborné vedení diplomové práce, za velice cenné připomínky, informace a rady a v neposlední řadě za trpělivost při jejím zpracování.

Dále mé poděkování patří řediteli Nadace Tomáše Bati Ing. Pavlu Velevovi a zaměstnancům firem Škoda Auto a Johson Controls pánům Davidu Šmídovi, Jiřímu Šmahelovi a Steffenu Bailovi, kteří mi sdělili své zkušenosti s obchodním prostředím v Číně.

Anotace

Cílem diplomové práce je analýza aktuální situace čínského hospodářství v kontextu s pozicí, kterou zaujímá ve světové ekonomice, a zhodnocení investičních příležitostí a jejich využití podnikatelskými subjekty EU. Práce začíná popisem událostí, které vedly ke změně hospodářského systému v Číně a byly prvním impulsem k ekonomickému rozvoji. Druhá kapitola poskytuje obraz o současném stavu čínského hospodářství. Na ní navazuje kapitola, která se věnuje investičnímu prostředí v Číně a konkrétním příkladům zahraničních investic se zaměřením na automobilový průmysl. Čtvrtá kapitola podává přehled o čínských investicích v zahraničí, detailněji se věnuje investicím v Africe a zejména v Evropě. Poslední kapitola se zabývá budoucností čínského hospodářství, hrozbami, které by mohly jeho růst zastavit, a opatřeními, která by Čína měla pro svůj další rozvoj učinit.

Klíčová slova

automobilový průmysl, devizové rezervy, hospodářský růst, hrubý domácí produkt, míra chudoby, pracovní síla, přímé zahraniční investice, hospodářské reformy, spotřební trh, zahraniční obchod

Annotation

The aim of this master thesis is to analyse the current situation of Chinese economy in the context of the position assumed by the global economy, the evaluation of investment opportunities and their using by EU businesses. The first chapter describes events that led to the change of economic system in China and the impulse to economic development. The second chapter provides the picture of the current state of Chinese economy. The following chapter devotes to the investment environment in China and specific examples of foreign investments, focusing on the automotive industry. The fourth chapter gives an overview of Chinese investment abroad, especially in Africa and in Europe. The last chapter deals with the future of China's economy, the threats of economic stagnation and with recommendation for future economic development.

Key words

automotive industry, consumer market, economic growth, economic reforms, foreign direct investment, foreign exchange reserves, gross domestic product, international trade, labor force, overseas direct investment, poverty rate

Obsah

Seznam obrázků.....	11
Seznam tabulek	12
Seznam použitých zkratk, značek a symbolů	13
Úvod	15
1 Vzestup čínské ekonomiky	18
1. 1 Reformy prvního desetiletí vlády Teng Siao-pchinga.....	19
1. 1. 1 Reforma zemědělství	20
1. 1. 2 Reforma průmyslu	20
1. 1. 3 Decentralizace bankovního systému	21
1. 1. 4 Politika otevřených dveří.....	22
1.2 Období pozastavení reforem.....	23
1. 3 Obnovení reformního úsilí.....	24
1.3.1 Lidská práva a doložka nejvyšších výhod	25
1. 3. 2 Členství ve Světové obchodní organizaci.....	26
1. 4 Čínská ekonomika v době světové hospodářské krize	28
2 Ekonomika Číny v současnosti.....	32
2. 1 Inflace	34
2. 2 Měnová politika.....	35
2. 2. 1 Devizové rezervy.....	36
2. 3 Zaměstnanost	38
2.3.1 Struktura zaměstnanosti.....	40
2. 4 Chudoba.....	41
2.5 Státní rozpočet.....	44
2.6 Zadluženost.....	45
2.7 Bankovní systém	46

2.8 Daňový systém	47
2.9 Zahraniční obchod	48
2.9.1 Důsledky globální recese na čínský export	53
3 Zahraniční investice v Číně	54
3.1 Investiční klima	55
3.2 Trend přesouvání výroby na východ	58
3.2.1 Změny v rozmístění automobilového průmyslu	60
4 Čínské investice v zahraničí.....	67
4.1 Čínské investice v Africe.....	69
4.2 Čínské investice v Evropě	70
4.2.1 Čínské investice do evropských dluhopisů.....	73
4.2.2 Rizika čínských investic v Evropě.....	74
5 Výhledy Číny do budoucna.....	76
5. 1 Hrozby pro ekonomiku Číny	76
5. 1. 1 Dopady případné čínské recese na světovou ekonomiku	80
5. 2 Čínská budoucnost světové velmoci	81
5. 2. 1 Doporučení Světové banky Číně	82
5. 3 Čínské plány do budoucnosti.....	83
5.4 Budoucnost čínské měny	85
Závěr	89
Seznam citací.....	92
Seznam příloh	97

Seznam obrázků

Obr. č. 1: Změny v čínském zahraničním obchodě a přímých zahraničních investicích v měsících duben 2008 - duben 2009	30
Obr. č. 2: HDP (v mld. USD) Číny, USA a Japonska	32
Obr. č. 3: Tempo růstu čínské ekonomiky.....	33
Obr. č. 4: Meziroční nárůst inflace ve spotřebitelských cenách	34
Obr. č. 5: Objem čínských devizových rezerv.....	37
Obr. č. 6: Oficiální míra nezaměstnanosti	39
Obr. č. 7: Podíl obyvatel Číny žijících pod hranicí chudoby	43
Obr. č. 8: Vývoj čínského zahraničního obchodu	49
Obr. č. 9: Objem přímých zahraničních investic v Číně	54
Obr. č. 10: Počet automobilů na 1 000 obyvatel	66
Obr. č. 11: Objem přímých investic Číny v zahraničí	69

Seznam tabulek

Tab. č. 1: Snížení dovozního cla po vstupu do WTO	28
Tab. č. 2: Vliv finanční krize na ekonomiky světových mocností	31
Tab. č. 3: Gini koeficient pro distribuci spotřeby v Číně	41
Tab. č. 4: Státní rozpočet ČLR	44
Tab. č. 5: Zahraniční dluh Číny	45
Tab. č. 6: Komoditní struktura zahraničního obchodu Číny	51
Tab. č. 7: Předpokládaný vývoj zahraničního obchodu Číny do roku 2050	82
Tab. č. 8: Využití vybraných měn v mezinárodních finančních transakcích a mezinárodním obchodu.....	87

Seznam použitých zkratk, značek a symbolů

ASEAN	Association of Southeast Asian Nations – Sdružení národů jihovýchodní Asie
BRIC	Brazil, Russia, India and China – Brazílie, Rusko, Indie a Čína
CHF	švýcarský frank
CIC	Chinese Investment Corporation – Čínská investiční společnost
CNY	Chinese Yuan - čínský juan
ČLR	Čínská lidová republika
DPH	daň z přidané hodnoty
ESFS	European System of Financial Supervisors – Evropský fond finanční stability
EU	European Union – Evropská Unie
EUR	euro
FDI	Foreign Direct Investment – Přímé zahraniční investice (příchozí)
FJC	Fawer Johnon Controls
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade – Všeobecná dohoda o clech a obchodu
GBP	Great Britain Pound – britská libra
GTAI	Germany Trade and Invest – německý obchod a investice
ha	hektar
HDI	Human Development Index – index lidského rozvoje
HDP	hrubý domácí produkt
HKD	Hong Kong Dollar – hongkongský dolar

HNP	hrubý národní produkt
JPY	Japanese Yen – japonský jen
MMF	Mezinárodní měnový fond
ODI	Overseas Direct Investment – Přímé zahraniční investice (odchozí)
OSN	Organizace spojených národů
RMB	renminbi
SAFE	State Administration of Foreign Exchange – Státní úřad pro správu devizových rezerv
SPZ	státní poznávací značka
SRN	Spolková republika Německo
USA	United States of America – Spojené státy americké
USD	United States Dollar – americký dolar
VW	Volkswagen
WTO	World Trade Organization – Světová obchodní organizace
\$	americký dolar

Úvod

Téma diplomové práce „Postavení Číny ve světovém hospodářství a implikace rozvojové strategie pro podnikatelské subjekty zemí EU“ jsem si zvolila z důvodu jeho aktuálnosti. Velká část nadnárodních firem, napříč všemi průmyslovými odvětvími, se při své každodenní činnosti setkává s čínskými producenty, ať už v pozici konkurenta nebo obchodního partnera. Stále častější je angažovanost mezinárodních společností v Číně. Nejprve tam začali přesouvat za levnou pracovní silou výrobu produkce, která byla následně určena na export. Později se pro investory stal výzvou rostoucí čínský spotřební trh.

Jaké faktory stojí za rychlým vzestupem rozvojové asijské země? Je tento vzestup čistě pozitivní nebo s sebou přináší určitá negativa? Jaké je současné postavení Číny ve světovém hospodářství? Za jakých podmínek je možné a výhodné v Číně investovat a které nadnárodní firmy této příležitosti úspěšně využily? Jak významné jsou čínské investice v zahraničí, stane se Čína tím, kdo vyvede eurozónu z dluhové krize? Bude čínský ekonomický růst pokračovat nebo čeká zemi recese?

Tyto otázky jsem se snažila zodpovědět v následujícím textu diplomové práce, jehož cílem je analýza aktuální situace čínského hospodářství v kontextu s pozicí, kterou zaujímá ve světové ekonomice, a zhodnocení investičních příležitostí a jejich využití podnikatelskými subjekty EU.

Text práce je uspořádaný do 5 hlavních kapitol a několika dalších subkapitol. Každou část doplňují tabulky a grafy, které poskytují přehledný obraz o dané problematice a umožňují porovnání dat v čase nebo s jinými státy.

První kapitola se zabývá vývojem čínského hospodářství a politickými souvislostmi od roku 1979, který je přirozeným mezníkem v dějinách Číny. Popisuje reformy, které byly na

počátku přechodu k tržnímu hospodářství, a počátek zahraniční spolupráce včetně vstupu do Světové obchodní organizace, který je považován za stvrzení čínského úmyslu ekonomické transformace. Poslední subkapitola je věnována dopadům světové hospodářské krize na čínskou ekonomiku.

Druhá kapitola popisuje současný stav hospodářství Číny. Vývoj makroekonomických ukazatelů je zachycen v grafech, stejně tak k údajům týkajícím se fiskální a monetární politiky jsou připojeny tabulky a grafy s údaji z minulých let. Pomocí několika různých ukazatelů je vyjádřena míra chudoby v Číně. Bilancí, strukturou a celním zatížením zahraničního obchodu se zabývá poslední ze subkapitol druhé části textu.

Ve třetí kapitole se věnuji objemu a struktuře zahraničních investic v Číně. Zabývám se investičním prostředím včetně důvodu, proč se v Číně ve velké míře porušuje duševní vlastnictví, a uvádím příklady společností investujících v zemi. Vzestup automobilového průmyslu v Číně dokládám statistickými údaji, doplněnými zkušenostmi a názory zaměstnanců koncernu Volkswagen a jeho významného dodavatele.

Čtvrtá kapitola textu se zabývá objemem a složením stále se zvyšujících čínských investic v zahraničí. První ze subkapitol je zaměřena na investice v Africe, jejichž účelem je především získávání nerostných surovin. Druhá subkapitola je věnována investicím v Evropě, které jsou se stoupajícím zadlužením starého kontinentu pro Čínu stále dostupnější a častější. Upozorňuji také na možná rizika pro Evropu, která s sebou přináší příliv čínského kapitálu.

Poslední, pátá, kapitola je tvořena názory předních světových ekonomů na budoucnost Čínské lidové republiky (dále jen ČLR). Vyjmenovávám v ní skutečnosti, které mohou růst čínské ekonomiky ohrozit a řeším dopady případné čínské recese na světové hospodářství. Prezentuji i opačné názory, podle kterých bude prosperita Číny pokračovat. Zabývám se

doporučením Světové banky, jaká opatření by vláda měla učinit, aby ekonomický růst země pokračoval a představuji plán vedení ČLR pro roky 2011-2015. Na závěr práce se zabývám budoucím využitím čínské měny, jejíž síla je v současnosti o mnoho menší než význam země ve světovém hospodářství.

1 Vzestup čínské ekonomiky

Dva roky po smrti vedoucího představitele Komunistické strany Číny Mao Ce-tunga, který si během své 27 let trvající vlády vydobyl moc téměř příslušící císaři, zvítězil koncem roku 1978 v komplikovaném boji o moc Teng Siao-pching. Stanul v čele světa uzavřeného totalitního státu, který se potýkal s důsledky Maovy politiky inspirované leninistickou a stalinskou ideologií Sovětského svazu. Zejména v posledním desetiletí jeho vlády utrpělo čínské hospodářství zničující ztráty.

Patrné byly velké rozdíly v životní úrovni a příjmech obyvatel. Zatímco masivní investice do těžkého průmyslu (spotřební průmysl se považoval za nežádoucí) znamenaly pro obyvatele měst příležitost zajistit si určitý životní standard, lidé na venkově žili v chudobě. Nedostávalo se jim základních potravin, bydleli v naprosto nevyhovujících podmínkách. Pracovali ve združstevněném zemědělství bez možnosti přivydělat si přidruženou výrobou (např. prodej slepic, prasat), která byla zakázaná jako „zárodek kapitalismu“. Produktivita práce namísto růstu klesala. Důsledkem centrálního plánování a přílišného důrazu na materiální kvantitu průmyslové výroby byla ztrátová produkce, po které neexistovala spotřební poptávka.

Maova ideologie zaměřená proti intelektuálům, rychlý růst počtu obyvatel a s tím spojené zanedbávání vzdělání měly za následek, že nejméně čtvrtina obyvatel Číny byli negramotní lidé. Také členové a funkcionáři komunistické strany postrádali potřebné vzdělání, na druhou stranu ovšem vynikali v ideologii. ČLR patřila mezi nejchudší státy světa a pokud se měla z tohoto zařazení vymanit, byla reformace nevyhnutelná.¹

¹ FAIRBANK, J. F. Dějiny Číny. 1.vyd. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 422-457. ISBN 80-7106-249-9.

1. 1 Reformy prvního desetiletí vlády Teng Siao-pchinga

Po zvolení do čela státu vyhlásil Teng Siao-pching politiku ekonomické reformy a otevření se vnějšímu světu za účelem ekonomického rozvoje země. Do roku 2000 se Čína měla stát mohutnou ekonomickou a politickou velmocí. Konkrétním dlouhodobým cílem bylo zečtyřnásobit do roku 2000 hrubý národní produkt (dále jen HNP) z 250 USD/obyv. v roce 1980 na plánovaných 1000 USD/obyv.² Dosažení této hodnoty by znamenalo zajištění uspokojivé životní úrovně obyvatel. V dalekém horizontu, do roku 2030 – 2050, se předpokládalo zvýšení HNP na 4 000 USD/obyv., počítáno v cenách roku 1990. Další cíle, které měly reformy zajistit, byly zlepšení ekonomické efektivnosti a udržení cenové stability, to vše při kontrole populačního růstu, který je v případě nejlidnatější země světa³ nutností. Výše uvedených cílů mělo být dosaženo pomocí plánu „čtyř modernizací“, který zahrnoval oblasti zemědělství, průmyslu, vědy a techniky, obrany.⁴

Ekonomickou reformu neprovázela politická reforma. Pro udržení monopolu moci komunistické strany vyhlásil Teng 4 základní principy, podle kterých se Čína musí držet socialistické cesty, diktatury proletariátu, vedoucí úlohy strany a marxismu-leninismu-Mao Ce-tungova myšlení. Uvedené reformy směřující k tržnímu hospodářství byly zavedeny v nedemokratickém státě, který nedovoloval veřejně prezentovat názory, které by mohly poškodit komunistickou stranu. V tomto ohledu nacházíme rozpor, protože tržní hospodářství předpokládá volný trh myšlenek. Představitelé Číny budovali socialistickou tržní ekonomiku, což se podle jejich názoru nevyklučovalo. Hlavní rozdíl mezi socialismem a kapitalismem nespatořovali v plánovitém a tržním hospodářství, ale ve veřejném a soukromém vlastnictví podniků. Přestože se

² Tento cíl byl splněn s velkým předstihem již v roce 1995. Zdroj: Embassy of the People's Republic of China in the Czech republic, 2009: <http://www.chinaembassy.cz/cze/zgk/t126982.htm>

³ V roce 2010 byl počet obyvatel Číny 1,341 mld., což odpovídalo 19,23% obyvatelstva Země. Meziroční nárůst počtu obyvatel činil 6,4 mil. Zdroj: Businessinfo.cz, 2011: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/cina-zakladni-informace-o-teritoriu/1/1000539/>

⁴ CIHELKOVÁ, E. et al. Světová ekonomika – základní rysy a tendence vývoje. 2. vyd. Praha: Oeconomia, 2004. s. 213-214 ISBN 80-245-0687-4.

v důsledku reformy začaly v Číně objevovat podniky vlastněné soukromníky, veřejné vlastnictví si ponechalo dominantní postavení.⁵

1. 1. 1 Reforma zemědělství

Reforma zemědělství přinesla novou motivaci rolníků založenou na osobním zisku. Výrobní družstva pronajímala rolnickým domácnostem půdu, stanovila předpokládaný výnos z ní a odměnu, která měla domácnosti připadnout. Rolnické rodiny si pozemky nemohly koupit, ale platily výrobnímu družstvu za jejich využívání určitou část sklizně. Přesunutí zodpovědnosti na jednotlivé rodiny bylo pro rolníky silnou motivací. Znamenalo totiž, že čím více budou pracovat, tím více budou vyrábět sami pro sebe, nikoliv pro kolektiv. Své příjmy mohli rolníci navíc nově zvýšit prodejem produktů vedlejší výroby na místních volných trzích. Růst zemědělské produkce v Číně po dlouhé době převýšil růst obyvatelstva, kterým byl v minulosti pohlcován.⁶

1. 1. 2 Reforma průmyslu

Rozvoj průmyslové výroby úzce souvisí s politikou otevřených dveří pro obchod a zahraniční investice. Produkce se přesunula od těžkého průmyslu (jeho výroba by byla stejně utlumena nedostatkem energetických zdrojů) k důrazu na výrobu spotřebního zboží na export. Rozvoji lehkého průmyslu měly pomoci zahraniční investice. Důležitým krokem k zefektivnění průmyslové výroby bylo omezení striktní centrální kontroly a ponechání větší autonomie podnikům. Podobně jako v zemědělství i zde byla výrazně zlepšena motivace výrobců. Státní podniky si začaly vést své vlastní účetnictví namísto odvádění veškerých zisků a ztrát státu. Povinnost platit vysoké daně ze zisku sice jejich výnosy výrazně snižovala, ale zbylé prostředky mohly investovat podle svého uvážení. Aby se zabránilo zakládání továren se zbytečnou výrobní kapacitou, poskytoval stát k budování

⁵ FAIRBANK, J. F. s. 450-480.

⁶ FAIRBANK, J. F. s. 453-456.

nových projektů půjčky na úrok místo dosavadních jednorázových dotací. Tím byli výrobci motivováni před uskutečněním projektu pečlivě zvážit náklady a očekávaný zisk. Orgány státní správy získaly možnost ponechat si příjmy z výroby místních podniků, které provozovaly. To je motivovalo k investicím do ziskového spotřebního průmyslu spíše než do méně výnosných odvětví těžkého průmyslu. Aby byl zajištěn dostatečný objem produkce v odvětvích s nižší mírou zisku, například těžby nebo telekomunikací, bylo zastaveno poskytování subvencí bez ohledu na to, jestli byl projekt dokončen nebo ne. Stavebním podnikům vznikla povinnost ucházet se o zakázky formou tendru a všechny potřebný materiál si zajistit svépomocí.

Podniky se okamžitě, jakmile jim to bylo umožněno, podřídily poptávce na trhu a začaly vyrábět zboží, které spotřebitelé poptávali. Ceny zboží ovšem nebyly výsledkem souhry tržních sil, cenová politika nadále zůstávala pod centrální kontrolou. Konkurence mezi podniky způsobila velký rozvoj spotřebního průmyslu, ale také mnoho nežádoucích vedlejších účinků jako nedostatek základních surovin, mzdovou spirálu, blokády prodeje zboží z jedné oblasti jinde. Ústřední vláda se potýkala s poklesem příjmů potřebných pro budování infrastruktury.

1. 1. 3 Decentralizace bankovního systému

Rozvoj soukromého podnikání, působení tržních sil a potřeba rozvoje úvěru si vyžádaly decentralizaci bankovního systému. Čínská lidová banka se stala tvůrcem fiskální politiky a dozorčím orgánem nad specializovanými bankami pro průmysl a obchod, které poskytovaly půjčky obchodním a průmyslovým podnikům.

1. 1. 4 Politika otevřených dveří

Otevření čínské ekonomiky světu znamenalo nejen výrobu zboží pro export, ale také příliv zahraničních investic do země. Ty se uskutečňovaly především v podobě společných podniků zahraničních firem a čínských státních orgánů nebo institucí. Oblasti Kuang-tung byla za účelem budování společných podniků poskytnuta větší nezávislost, než měly ostatní provincie. Kuangtungské pobočky celostátních obchodních organizací mohly volně obchodovat s Hongkongem a Macaem, měly větší volnost v oblasti investic a stanovování mezd a cen.

Byly zřízeny zvláštní ekonomické zóny, ve kterých mohly zahraniční podniky budovat továrny a ubytovávat své zahraniční zaměstnance podle západních standardů. Občané ČLR měli do těchto zón omezený přístup.⁷

První zvláštní ekonomická zóna byla vybudována poblíž vesnice Shenzhen, která leží u hranic s Hongkongem. Následovaly ji další 3 ekonomické zóny založené podél jižního pobřeží Xiamen, Shantou a Zhuhai. Levná pracovní síla a daňové úlevy⁸ motivovaly zahraniční investory k zakládání výrobních závodů v těchto zónách. Výhody plynoucí pro Čínu byly příliv zahraničního kapitálu do země a získání know-how pro nastartování ekonomiky.

Společnosti investující v Číně se potýkaly s přehnanou byrokracií, kvůli přílišnému množství formalit trval schvalovací proces žádosti o založení podniku celé roky. Pracovní síla v Číně byla sice levná, ale značné omezení znamenala pro investory nemožnost propustit dělníky, s jejichž pracovními výkony nebyli spokojeni. Investoři nesympatizovali ani s čínským systémem odměňování zaměstnanců, kdy byli Číňané placeni podle počtu

⁷ FAIRBANK, J. F. s. 458-460.

⁸ Další výhody poskytované zahraničním investorům jsou výjimky z dovozních licencí, dovozních a vývozních cel. Zdroj: CIHELKOVÁ, E. et al. Světová ekonomika – základní rysy a tendence vývoje, 2004.

odpracovaných let. Vypláceli dělníkům mzdy, které se odvíjely od jejich pracovního výkonu, a tento model Čína od západních investorů přejala.

Hospodářství uvnitř přísně uzavřených zón rostlo rychlým tempem, jeho výkon se každé 3 roky zdvojnásoboval. Mzdy dělníků ve zvláštních ekonomických zónách byly podstatně vyšší než ve všech ostatních oblastech. Počet zájemců o práci, kteří sem přicházeli i ze vzdálených provincií Číny, proto výrazně převyšoval počet pracovních míst. Výroba ve zvláštních ekonomických zónách přinášela spokojenost i čínským spotřebitelům. Mohli si koupit věci, se kterými se nikdy dřív nesetkali, například skládací deštníky, propisovací tužky, sluneční brýle, trička ze syntetických materiálů. Při výročí 35 let od nástupu komunistické strany⁹ ohlásil Teng rozšíření průmyslové výroby po celé délce čínského pobřeží. Proti investicím a ekonomické reformě se stavěli konzervativní členové komunistické strany.

1.2 Období pozastavení reform

Ne všechny reformy, uskutečňované pro ekonomický růst Číny, znamenaly přínos pro její obyvatele. Když v roce 1986 nechal Teng zkrachovat ztrátové podniky těžkého průmyslu, jejichž vybavení bylo zastaralé, vzal tímto rozhodnutím práci milionům lidí. O rok později učinil další krok, kterým se ČLR přiblížila ke kapitalismu. Ukončení státní regulace cen roztočilo inflační spirálu a Čína se začala potýkat s korupcí. Jen v průběhu prvních tří měsíců roku 1989 bylo z korupce usvědčeno 6 000 funkcionářů komunistické strany. Nezaměstnanost, růst cen a korupce vedly Číňany k protestům. Výrazně se projeví zejména studenti, k jejichž demonstraci za demokracii, svobodu projevu a shromažďování se připojila řada dělníků a dalších obyvatel. Z důvodu obav, že by Komunistická strana Číny mohla být svržena, bylo 4. června 1989 studentské shromáždění na Náměstí Nebeského klidu potlačeno armádou. Došlo ke krvavému masakru, který měl za následek ztrátu důvěry lidí v Teng Siao-pchinga a jeho reformy. Zahraniční investoři a podnikatelé

⁹ Komunistická strana převzala moc v Číně roku 1949.

začali Čínu opouštět. Vlády se znovu ujali konzervativní členové komunistické strany, kteří vyznávali politiku Mao Ce-tunga. Teng Siao-pching byl odstaven od moci, jeho rozhodnutí byla zpětně rušena. Pro rolníky to znamenalo návrat do zemědělských družstev, pro soukromé firmy zákaz konkurovat státním podnikům. Teng nadále usiloval o to, aby Čína pokračovala v reformaci. Jeho úsilí zaznamenalo úspěch, vedení strany se odvrátilo od Maoismu a znovu přijalo politiku reformem.¹⁰

Brutalita, s jakou bylo povstání potlačeno, šokovala celý svět. V reakci na tyto události zmrazila většina západních zemí kontrakty s Čínou na nejvyšší úrovni a uvalila na ni další nejrůznější sankce. V jejich důsledku došlo k určitému hospodářskému poklesu. V něm spatřujeme i některé pozitivní prvky. „Přehřátá“ čínská ekonomika se mírně zklidnila a vysoká míra inflace poklesla.¹¹ Izolace Číny byla brzy prolomena, když USA potřebovaly její spojení při hlasování v Radě bezpečnosti OSN ohledně irácké invaze pod hlavičkou OSN při kuvajtské krizi v letech 1990-1991. Také čínská diplomacie začala v tomto období navazovat intenzivnější vztahy nejprve se svými sousedy v rámci politiky dobrého sousedství, později tuto politiku rozšířila na všechny země světa.

1. 3 Obnovení reformního úsilí

V roce 1992 začal svět Čínskou lidovou republiku vnímat jako nastupující hospodářskou velmoc s bezedným vnitřním trhem a neomezenými zdroji levné pracovní síly. K tomuto až přehnaně optimistickému obrazu Číny vedly dvě skutečnosti. První z nich bylo přehodnocení způsobu odhadování objemu ekonomik Světovou bankou ve své každoroční prognóze pro následující rok. Mechanické přepočítávání podle směnných kurzů bylo

¹⁰ COLDSTREAM, R. *China's Capitalist Revolution* [online]. London: BBC, 2009 [vid. 12.11.2011]. Dostupné z: <http://www.bbcactivevideoforlearning.com/1/SeriesDetails.aspx?SeriesID=18>

¹¹ Meziroční nárůst inflace (ve spotřebitelských cenách) v Číně v roce 1989 činil 18,3%, v roce 1990 pozorujeme pokles na 3,1%. Zdroj: Světová banka, 2011: <http://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG/countries/CN-4E?page=4&display=default>

nahrazeno koeficientem kupní síly. Odhadovaná ekonomická hodnota ČLR se díky této změně sedmkrát zvýšila. Doslova ze dne na den se tak stala třetí největší ekonomikou světa po USA a Japonsku. K pozitivnímu vnímání Číny okolním světem přispěla také Tengova inspekční cesta po jižní Číně. Při návštěvě zvláštní ekonomické zóny Shenzen, která experimentovala s kapitalismem, tomuto experimentu poželal. Následkem bylo odbourání zbytku umělých politických překážek pro podnikání. Hospodářský růst opětovně prudce vzrostl na více než 10% ročně.

Podle dvouciferného přírůstku HNP předpovídali někteří západní ekonomové, že Čína vystřídá USA na pozici vůdčí hospodářské velmoci již v prvních desetiletích 21. století. Pro velké nadnárodní společnosti se stalo zastoupení na čínském trhu věcí cti. Bez ohledu na návratnost v krátkodobém horizontu považovaly účast na čínském trhu za investici do budoucnosti podniku. Zahraniční investice v Číně masivně vzrostly a podporovaly další hospodářský růst. Tengovi nástupci po jeho smrti v únoru 1997 pokračovali ve formě vlády, kterou zavedl.

1.3.1 Lidská práva a doložka nejvyšších výhod

Zatímco západní podnikatelé byli obchodní spoluprací s Čínou nadšeni, především americká veřejnost poukazovala na nedodržování lidských práv v nové ekonomické velmoci. Prezident Clinton vyvinul snahu přimět vedení ČLR ke zlepšení situace v oblasti dodržování lidských práv. Nástrojem k tomu měla být doložka nejvyšších výhod. V květnu 1993 ji prodloužil pod podmínkou, že Čína v následujícím roce vykáže konkrétní pokrok v této oblasti. V opačném případě jí měla být doložka odebrána, což by znamenalo značné ztížení přístupu na americký trh. Přestože Clintonem stanovená kritéria nebyla splněna, doložku nejvyšších výhod následující rok nejen prodloužil, ale dokonce vyvázal z podmínky zlepšení situace v oblasti dodržování lidských práv. Její zrušení by totiž bylo velice nepraktické vzhledem k rychle se rozvíjejícímu vzájemnému obchodu. J. F. Fairbank označuje zrušení souvislosti doložky nejvyšších výhod s dodržováním lidských práv za naprostou katastrofu pro čínské disidenty. V podstatě všichni se podle něj

do dvou let ocitli v exilu nebo ve vězení. Odkazuje na každoroční zprávu amerického ministerstva zahraničí o dodržování lidských práv ve světě, podle které se Číně v roce 1996 podařilo potlačit veškerý otevřený disident v zemi.¹²

Reportérka New York Times žijící v Číně Sheryl WuDunn považuje prodloužení doložky nejvyšších výhod za správné rozhodnutí: „*Nebylo to upřednostnění obchodu na úkor lidských práv, protože zrušení doložky nejvyšších výhod by bylo tím nejhorším činem pro lidská práva v Číně. Komunistická strana by okamžitě sáhla k represáliím a uvrhla by ještě více bojovníků za lidská práva do vězení*“.¹³

1. 3. 2 Členství ve Světové obchodní organizaci

Jednou z nejdůležitějších známek pevného odhodlání čínské vlády otevřít svou ekonomiku světu a budovat tržní ekonomický systém bylo její trvalé úsilí, vynakládané od roku 1986, aby byl obnoven status ČLR jako zakládajícího člena GATT (Všeobecná dohoda o clech a obchodu). Po 15 letech vyjednávání se v roce 2001 Čína stala členem Světové obchodní organizace (World Trade Organization, dále jen WTO).¹⁴ Její přijetí do organizace bylo podmíněno příslibem postupně splnit následující závazky:¹⁵

- Otevřít zahraničnímu kapitálu všechny hospodářské sektory. Do té doby byla některá odvětví podnikání pro zahraniční subjekty buď úplně zakázaná (např. telekomunikace, pojišťovnictví, vnitřní obchod) nebo byla jejich účast v nich omezena pouze na určitý druh operací (např. bankovníctví). Nově bylo zahraničním investorům povoleno angažovat se v oblasti domácích telekomunikací a životního

¹² FAIRBANK, J. F. s. 483-486.

¹³ WUDUNN, S. [Kap.] 14., Krocení draka. In: KRISTOF, N. D. a S. WUDUNN. *Čína se probouzí: Boj o duši rozvíjející se moci*. 1. vyd. Praha: Dita, 1996, s. 362. ISBN 80-85926-11-3.

¹⁴ Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT) se v roce 1995 změnila na Světovou obchodní organizaci (WTO)

¹⁵ WANG, M., et al. *China's economy*. 1st ed., China: China intercontinental press, 2004. s. 78-83. ISBN 7-5085-0634-0.

i neživotního pojištění. Zahraničním bankám mělo být od roku 2004 umožněno provádět transakce v domácí měně s čínskými podniky a od roku 2007 obhospodařovat depozita a půjčovat peníze veřejnosti. Limitovaná zůstala expanze zahraničních bank na možnost otevírat 1 pobočku ročně s kapitálovou vybaveností 600 mil. CNY, tzn. cca 73 mil. USD.

- Zastavit poskytování subvencí státním podnikům, tzn. zrovnoprávnit soukromé podnikání se státním sektorem.
- Chránit práva k duševnímu vlastnictví, přestat vyžadovat určitou část tuzemských subdodávek u firem se zahraniční účastí a umožnit zahraničním společnostem zřizovat vlastní distribuční sítě, aby nemusely využívat čínské zprostředkovatele.
- Snížit dovozní cla a odbourávat netarifní překážky obchodu omezující dovoz zboží.

Splnění uvedených závazků mělo znamenat rozsáhlou a důkladnou změnu čínského sociálně-ekonomického prostředí. Členství ve WTO lze považovat za zahájení finální etapy dlouhodobého čínského posunu směrem k modernímu tržnímu hospodářství.¹⁶

Bylo zapotřebí velkého úsilí, aby se relativně uzavřená ekonomika přeměnila v otevřenou. Od 80. let 20. století Čína sice učinila významný pokrok v oblasti otevírání domácího trhu světu, nicméně stupeň ochrany trhu zůstával vysoký. Převyšoval nejen míru ochrany trhu rozvinutých, ale i rozvojových členských zemí WTO. Do dvou let po vstupu do organizace Čína snížila úroveň ochranných bariér domácího trhu. Na trh služeb vstoupily zahraniční bankovní a pojišťovací společnosti, v maloobchodě vzniklo několik čínsko-zahraničních joint ventures, které otevřely řadu prodejen. Tarify dovozního cla u více než 5300 zpoplatněných položek byly postupně snižovány, jak ukazuje následující tabulka.

¹⁶ FÁREK, J. a J. KRAFT. Světová ekonomika za prahem nového století globálních změn (Vstup do 21. století). 2. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2006. ISBN 80-7372-142-2.

Tab. č. 1: Snižování dovozního cla po vstupu do WTO

Dovozní clo	Rok 2001	Rok 2011
Průměrný tarif	15,3%	9,8%
Zemědělské produkty	18,0%	15,2%
Průmyslové produkty	14,7%	8,95%

Zdroj: WANG, M: China's economy, 2004 a Businessinfo.cz, 2011:

<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/cina-financi-a-danovy-sektor/5/1000539/>

Čínská vláda přezkoumala velké množství dokumentů, soudních výkladů a vyhlášek, aby dosáhla souladu národní legislativy s pravidly WTO. Ty, které nebyly vyhovující, opravila, případně úplně zrušila.

Členství ve WTO má pro Čínu pozitivní důsledky. Vstup do organizace byl silným impulsem k ekonomické reformě země, průmyslové restrukturalizaci a zvýšení exportu. Obzvláště dobrých výsledků bylo dosaženo v oblasti bankovníctví, zemědělství, automobilového a některých dalších průmyslů. Rok po přistoupení k WTO, v roce 2002, se zvýšil obrát zahraničního obchodu o 20% a Čína obsadila 5. místo v žebříčku zemí řazeném podle objemu světového obchodu. (Světový zahraniční obchod ten rok vzrostl o pouhé 1%).¹⁷

1. 4 Čínská ekonomika v době světové hospodářské krize

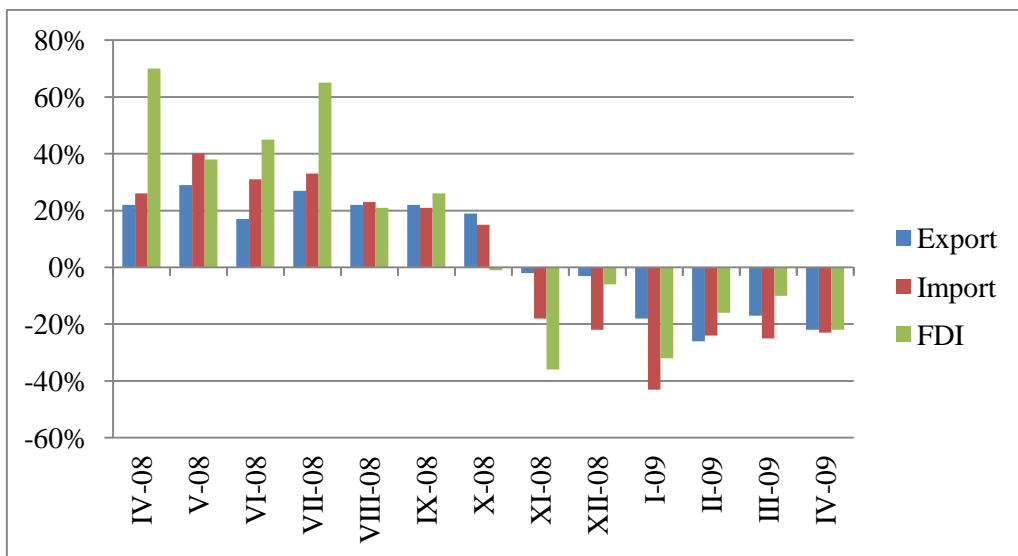
Růst čínské ekonomiky je vysoce závislý na zahraničním obchodu (především exportu) a přímých zahraničních investicích (Foreign Direct Investment, dále jen FDI) v Číně. V roce 2007, před vypuknutím americké hypoteční krize, která předcházela světové finanční krizi, byla Čína 2. největším exportérem světa (po Evropské Unii) a 3. největším příjemcem přímých zahraničních investic (po Evropské Unii a USA). Celosvětové

¹⁷ WANG, M., et al. Tamtéž.

zpomalení ekonomiky mělo značný negativní důsledek na čínský zahraniční obchod a průmysl, závislý na přílivu přímých zahraničních investic.

Americká hypoteční krize neohrozila čínskou ekonomiku z důvodu početných omezení uplatňovaných na odliv kapitálu ze země. Tato omezení limitovala způsobilost Číňanů investovat své úspory v zahraničí a nutila je k domácím investicím. Hypoteční krize nezasáhla čínský soukromý sektor, její dopady ale mohl nést sektor veřejný. Čínská vláda investuje devizové rezervy za účelem jejich zhodnocení do zámořských cenných papírů. Prostředky investované na americkém hypotečním trhu ale představovaly vzhledem k celkové hodnotě investic relativně malý podíl.

K dopadům globální finanční krize Čína, vzhledem ke zmíněné závislosti na exportu a přímých zahraničních investicích, imunní být nemohla. Většinu jejích sektorů krize tvrdě zasáhla. Následkem bylo zpomalení růstu čínské ekonomiky až na pouhých 6,1% meziročního nárůstu hrubého domácího produktu (dále jen HDP) v prvním čtvrtletí roku 2009, což byl nejnižší vykazovaný růst za posledních 10 let. Meziroční nárůst průmyslové produkce byl ve stejném období pouhých 5,5%, oproti růstu o 12,9% v roce 2008. Zahraniční obchod a přímé zahraniční investice v měsících listopad 2008 až duben 2009 v porovnání s hodnotami za stejný měsíc předchozího roku klesly, jak dokládá následující graf.

Obr. č.1: Procentuální změny v čínském zahraničním obchodě a přímých zahraničních investicích v měsících duben 2008 – duben 2009 vzhledem k hodnotám vykazovaným v předchozím roce

Zdroj: MORRISON, W. M. China and the global financial crisis: Implications for the United States, 2009: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RS22984.pdf>

Podle odhadů vlády ztratilo vlivem globálního ekonomického zpomalení v průběhu roku 2008 v Číně práci 20 milionů zaměstnanců. Dopadů krize nebyly ušetřeny ani trh nemovitostí a akcií.

Ke zmírnění dopadů globální finanční krize přijala Čína řadu opatření. V listopadu 2008 představila jeden z největších ekonomických stimulačních balíčků na světě v hodnotě 586 mld. USD. Zahrnoval investice do dopravní infrastruktury, cenově dostupného bydlení, venkovské infrastruktury, ekologických projektů, technologických inovací, zdraví a vzdělání, obnovy oblastí postižených katastrofami (především zemětřesením).

Součástí čínského stimulačního programu byla opatření na podporu dlouhodobé konkurenceschopnosti 10 průmyslových oblastí, které vláda považuje za rozhodující pro čínský ekonomický růst. Patří sem průmysl automobilový, ocelářský, textilní, strojní, elektronický a informační, spotřební, petrochemický, neželezných kovů, stavba lodí a logistika. Opatření zahrnovala snížení daní, exportní daňové úlevy, průmyslové dotace,

spotřebitelské dotace na nákup určitých produktů (např. spotřebního zboží, automobilů), vydání nových směrnic pro banky k poskytování financování, přímé finanční prostředky na podporu modernizace technologií a rozvoj domácích značek, vládní politiku zadávání veřejných zakázek, rozšíření vývozních úvěrů, financování pomoci firmám investujícím v zahraničí. V dubnu 2009 oznámila čínská vláda plán utratit v průběhu příštích 3 let dalších 124 mld. USD k vytvoření univerzálního systému zdravotní péče. Vláda také zvýšila zemědělskou podporu pro farmáře.

Ekonomické a politické úsilí začalo počátkem roku 2009 produkovat výsledky. Zvýšil se průmyslový výstup a maloobchodní prodej, vzrostla hodnota akciového trhu. Naopak čínský zahraniční obchod a příliv FDI nadále vykazovaly ostré poklesy.^{18,19}

Dopady globální finanční krize na čínskou ekonomiku v porovnání s některými světovými ekonomikami popisuje následující tabulka.

Tab. č. 2: Vliv finanční krize na ekonomiky světových mocností (meziroční změny v inflaci a HDP za období od března 2008 do března 2009, stav nezaměstnanosti a úrokových sazeb koncem března 2009)

	HDP	Inflace	Nezaměstnanost	Úrokové sazby
Čína	6,70%	-1,60%	9,00%	5,31%
Indie	5,10%	10,40%	6,80%	5,50%
Brazílie	1,80%	5,90%	8,20%	11,25%
Mexiko	0,30%	6,20%	5,00%	6,75%
Rusko	-0,70%	12,00%	8,10%	13,00%
Velká Británie	-1,20%	0,10%	6,30%	0,50%
USA	-1,60%	0,20%	8,10%	0,25%

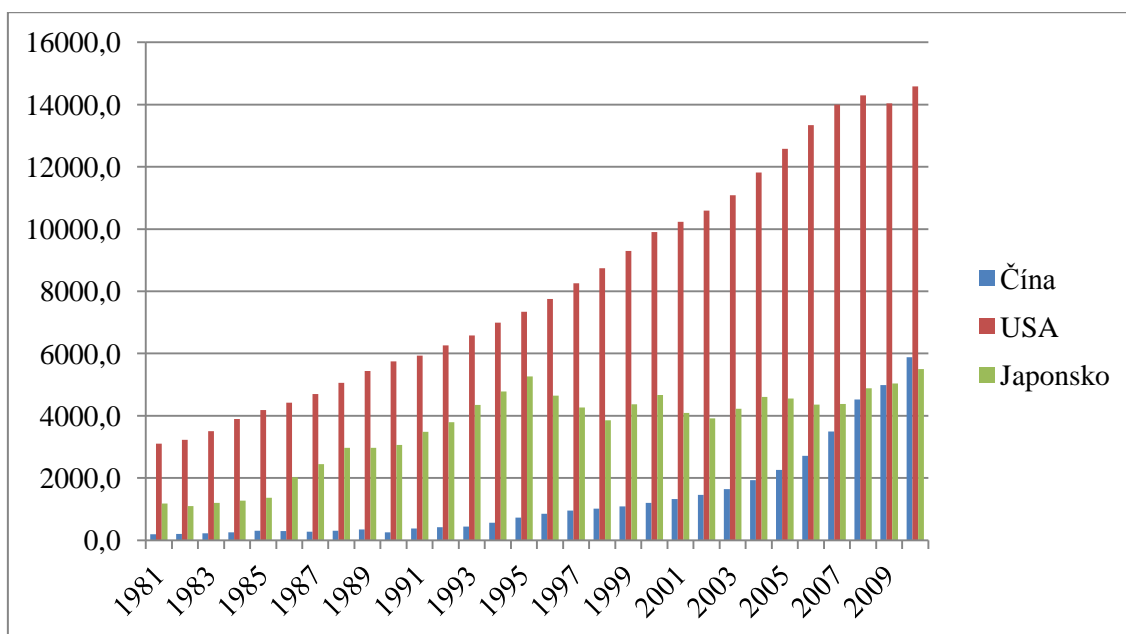
Zdroj: FinExpert.cz, 2009: <http://finexpert.e15.cz/jak-zmenila-financni-krize-ekonomiku-zemi-g20>

¹⁸ MORRISON, W. M. China and the global financial crisis: Implications for the United States. In: Aftergood, S. *Congressional Research Service Reports on Foreign Policy and Regional Affairs* [online]. Washington, DC: Federation of American Scientists, 2009 [vid. 8. 12. 2011]. Dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RS22984.pdf>

¹⁹ Hodnoty FDI a zahraničního obchodu vykazují opětovný růst od roku 2010; Zdroj: UNCTAD, 2011: <http://unctadstat.unctad.org/TableViewer/tableView.aspx>

2 Ekonomika Číny v současnosti

Čínská ekonomika je v současnosti druhou největší na světě a její rychlý růst vede řadu analytiků ke spekulacím, jestli předstihne USA a zaujme první pozici ve světovém srovnání ekonomik, popřípadě kdy. Její HDP dosáhl v roce 2010 výše 5,8 bil. USD (počítáno s použitím nominálního měnového kursu). Tato hodnota je jen o málo vyšší než HDP 3. státu světa co do velikosti ekonomiky Japonska a představuje zhruba 40% HDP Spojených států amerických. Čínský HDP přepočtený na 1 obyvatele (4 440 USD) je zhruba 10krát menší než HDP per capita Japonska a USA.²⁰ Vývoj HDP tří největších ekonomických velmocí ilustruje následující graf.

Obr. č. 2: HDP (v mld. USD) Číny, USA a Japonska v letech 1981 – 2010

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Světové banky, 2011:

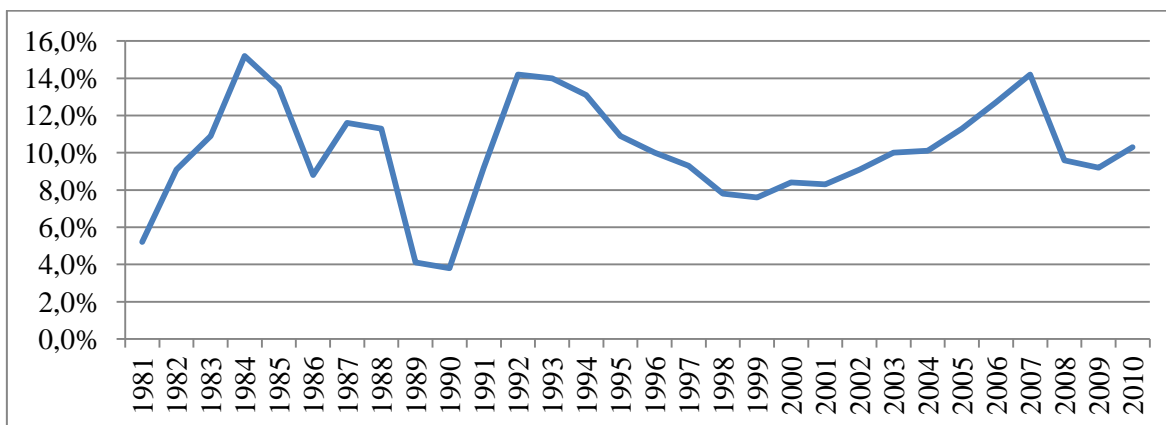
<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD/countries/CN-4E?display=default>

Tempo růstu čínské ekonomiky v roce 2010 dosáhlo 10,3%. Významný stimul růstu HDP představoval doznívající protikrizový vládní stimulační balíček z roku 2008 (viz

²⁰ MORRISON, W. M. China's Economic Conditions. In: Aftergood, S. *Congressional Research Service Reports on Foreign Policy and Regional Affairs* [online]. Washington, DC: Federation of American Scientists, 2011 [vid. 10. 12. 2011]. Dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33534.pdf>

kapitola 1.4), především pokračující infrastrukturní projekty a příliv investic do fixního kapitálu.

Rychlost růstu čínské ekonomiky od roku 1981 zachycuje následující graf.

Obr. č. 3: Tempo růstu čínské ekonomiky v letech 1981 až 2010

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Světové banky, 2011:

<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG/countries/1W?display=default>

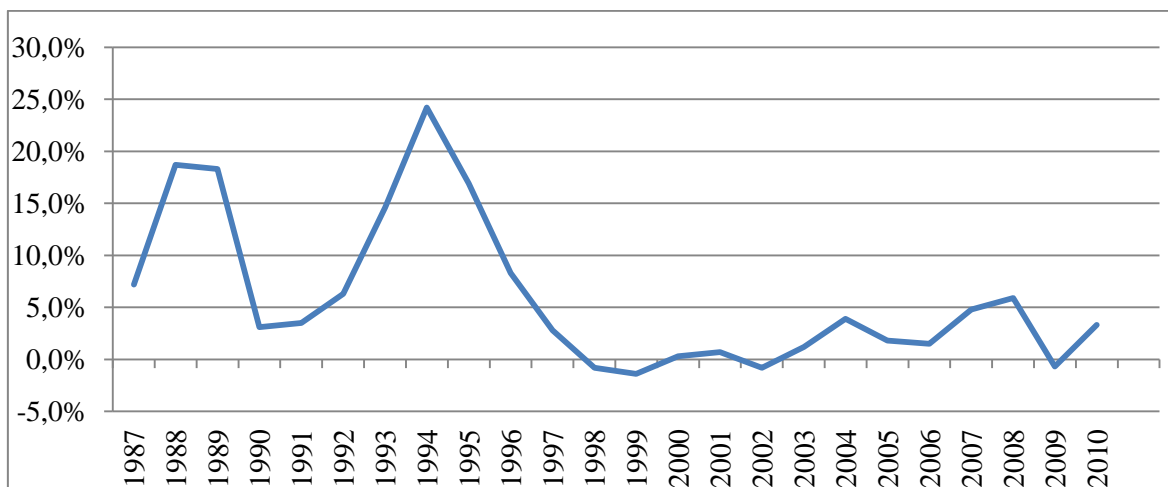
Z hlediska struktury HDP měl v roce 2010 největší podíl sekundární sektor, stejně jako v roce 2009 představoval 46,8% celkového HDP. Nejvýznamnější položkou byly zmíněné investice do fixního kapitálu. Terciální sektor zaznamenal oproti předchozímu roku nárůst o 0,4% a jeho podíl byl 43%. Vysokým tempem roste objem služeb v oblasti dopravy, komunikací, ubytování, stravování, velkoobchodu a maloobchodu. I zde se uplatňují investice do fixního kapitálu, především obchodu s nemovitostmi. Podíl primárního sektoru se stále snižuje. V roce 2010 byl 10,2%, přičemž zaznamenal meziroční pokles o 0,4%.²¹

²¹ Souhrnná teritoriální informace. In: *Businessinfo.cz* [online]. Oficiální portál pro podnikání a export. Praha: CzechTrade, 2011 [vid. 11. 12. 2011]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/cina/1000539/>

2. 1 Inflace

Rychlý ekonomický růst, restrukturalizaci a otevírání se světu doprovází nárůst míry inflace. Za jeho hlavní původce se považuje nadměrná poptávka, která není v souladu s nabídkou, a prudký růst investic.²²

Ke zdražování dochází především u potravin. V listopadu 2010 dosáhlo meziroční zvýšení jejich cen 11,7%. Svou roli zde vedle výše zmíněných faktorů sehrála snižující se rozloha zemědělské půdy, rostoucí náklady na paliva a hnojiva a nedostatek vody. Snižování inflačních tlaků napomáhaly deflace u ostatních komodit a vládní opatření na snížení cen zeleniny. Ovšem postupně začaly růst i ceny nepotravinového zboží. Ve výsledku byl v listopadu 2010 zaznamenán meziroční nárůst cen o 1,9%.²³ Výroční změny inflace ilustruje následující graf.

Obr. č. 4: Meziroční nárůst inflace ve spotřebitelských cenách v letech 1981-2010

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Světové banky, 2011:

<http://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG/countries?display=default>

²² CIHELKOVÁ, E. et al. s. 217-218.

²³ Souhrnná teritoriální informace. Tamtéž.

2. 2 Měnová politika

Oficiální název měny ČLR je renminbi (dále jen RMB) a znamená „měna lidu“. Jednotka RMB se nazývá yuan (dále jen CNY). Ceny a směnné kurzy jsou běžně vyjadřovány v jednotkách CNY, proto i v této práci budu ve spojení s konkrétní částkou pro označení čínské měny používat název yuan a jeho zkratku CNY a pro její obecné označení název renminbi a zkratku RMB. V hovorové čínštině se často užívá výraz „kuai“, který v překladu znamená „kus“. 1 CNY se dělí na 10 jiao a 1 jiao pak dále na 10 fenů.²⁴

Čínská měnová politika vyvolává znepokojení u jejích obchodních partnerů. Centrální banka svými zásahy zabraňuje zhodnocování čínské měny. Tyto záměrné manipulace se směnným kurzem jsou kritizovány jako úmysl Číny získat nad svými obchodními partnery nespravedlivou výhodu.

Do roku 1994 existoval v Číně duální systém směnných kurzů, který se skládal z oficiálního pevného kurzu (používaného vládou) a kurzu založeného na tržní nabídce a poptávce (využívaného exportéry a importéry). Hodnoty obou směnných kurzů se výrazně lišily. V roce 1994 vláda tyto dva systémy směnných kurzů sjednotila a Čína udržovala pevný kurz 8,28 yuanů za americký dolar. Od července 2005 byl yuan ohodnocován tržně založeným posuvným směnným kurzem, který dovoľoval jeho postupné (nicméně velmi pomalé) zhodnocování. S prvními příznaky globální finanční krize bylo v červenci 2008 zhodnocování yuanu zastaveno a směnný kurz byl udržován na hodnotě 6,83 CNY za 1 USD. V červnu 2010 centrální banka přistoupila ke zlepšení flexibility směnného kurzu yuanu s dodatkem, že je nutné se vyhnout ostrým a masivním fluktuacím kurzu. Od května 2010 do června 2011 se nominální hodnota yuanu vůči

²⁴ MULVEY, S. Why China's currency has two names. *BBC News* [online]. London: BBC, 2010 [vid. 10.3.2012]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/10413076>

americkému dolaru zvýšila o 5,7%. Vzhledem k vyšší míře inflace v Číně než v USA vzrostl reálný směnný kurz za toto období o celých 7%.^{25,26}

2. 2. 1 Devizové rezervy

Čínské devizové rezervy rostou rychlým tempem a tento trend bude pravděpodobně pokračovat i v předvídatelné budoucnosti. V roce 1993 byl jejich objem pouhých 20,1 mld. USD, do roku 2000 vzrostl na 165,6 mld. USD. Od té doby se dynamika růstu zvyšuje. V prosinci 2009 dosáhly devizové rezervy Číny hodnoty 2,4 bil. USD a představovaly 31,9% celosvětových rezerv.²⁷ Koncem roku 2011 jejich hodnota vystoupala na 3,2 bil. USD.²⁸

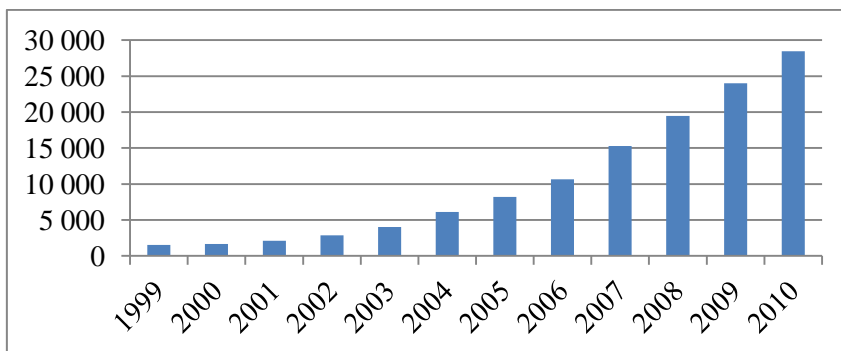
Vývoj čínských devizových rezerv v letech 1999 až 2010 je zachycen v následujícím grafu.

²⁵ Směnný kurz ke dni 10.2.2012 byl 6,30 CNY/1 USD; zdroj: E15.cz, 2012: http://zpravy.e15.cz/financi-data/data-meny/mena/CNY#utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=e15_data&utm_content=kurzy_CNY

²⁶ MORRISON, W. M. China's currency: An Analysis of the Economic Issues. In: Aftergood, S. *Congressional Research Service Reports on Foreign Policy and Regional Affairs* [online]. Washington, DC: Federation of American Scientists, 2011 [vid. 10.12. 2011]. Dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RS21625.pdf>

²⁷ HU, Y. Management of China's foreign exchange reserves: a case study on the state administration of foreign exchange (SAFE). In: European Commission. *Economic papers* [online]. Brussels: European Union, 2010 [vid. 12.3.2012]. ISBN 978-92-79-14907-8. ISSN 1725-3187. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/economic_paper/2010/pdf/ecp421_en.pdf

²⁸ NĚMEC, J. Čínský drak se olizuje nad Evropou. *Ekonom*. Praha: Economia, 2011, roč. 55, č. 48, s. 49-51. ISSN 1210-0714.

Obr. č. 5: Objem čínských devizových rezerv v letech 1999-2010 (v 100 mil. USD)

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Čínské lidové banky, 2012:
<http://www.pbc.gov.cn/publish/english/963/index.html>

Růst čínských devizových rezerv má původ ve značném přebytku běžného i kapitálového účtu platební bilance, zatímco ve většině ostatních rozvojových zemí je zvýšení devizových rezerv především odrazem přebytku v běžném účtu.

Jako jedna z mála zemí Čína nezveřejňuje, které měny a v jakém množství se podílejí na tvorbě jejího devizového portfolia. Odhaduje se, že z 60-70% je tvořeno americkým dolarem, z 20-30% eurem a z 10% britskou librou, japonským jenem a ostatními měnami.

Devizové rezervy země spravuje vládní agentura State administration of foreign exchange (dále jen SAFE). Jejimi prioritami při řízení deviz jsou bezpečnost, likvidita a zhodnocení, přičemž tradičně byl kladen větší důraz na první dvě priority. Od počátku devadesátých let 20. stol. SAFE postupně začíná více investovat do rizikovějších aktiv, která přinášejí lepší zhodnocení. Děje se tak ze dvou důvodů: investice do nízko-rizikových a nízko-výdělečných aktiv (především státních dluhopisů) s sebou nesou obrovské náklady ušlé příležitosti. Druhým důvodem je silná domácí konkurence v podobě Čínské investiční společnosti (Chinese Investment Corporation, dále jen CIC), založené v roce 2007, která klade na SAFE nátlak, aby zvyšovala zisky. Čínská vláda totiž může pověřit investováním přebytečných devizových rezerv CIC, pokud se ukáže být jejich schopnějším správcem než SAFE. Přebytečné rezervy vyčíslíme jako celkovou hodnotu rezerv, od které odečteme

krátkodobý zahraniční dluh a hodnotu importů za posledních 6 měsíců. V roce 2009 byla hodnota přebytných devizových rezerv 1,5 bil. USD z jejich celkového objemu 2,4 bil. USD.

Rychlý růst devizových rezerv je spojen s řadou problémů, zejména v oblasti čínské monetární politiky. V reakci na rychlou akumulaci devizových rezerv musela centrální banka zvýšit nabídku peněz, čímž vyvolala tlak na zvyšování inflace. Snaha o jeho zmírnění je komplikována neefektivností a nedokonalostí čínského finančního trhu, kvůli nimž nejsou používané nástroje vždy účinné. Nadměrné nabídky peněžních prostředků je připisována nedávná bublina na akciovém trhu a trhu nemovitostí. Inflace dále společně s kurzovými změnami (apreciace renminbi) snižuje reálné výnosy z investic. Průměrná výnosnost prostředků, které SAFE investovala na americkém trhu, je v letech 2000 až 2008 odhadována na 5% (nominální hodnota vyjádřená v USD). Po započtení kurzových ztrát se snížila na 2,7% (nominální hodnota vyjádřená v RMB) a po zahrnutí inflace na 0,4% (reálná hodnota vyjádřená v RMB).²⁹

2. 3 Zaměstnanost

Podle odhadů agentury Central Intelligence Agency bylo v roce 2011 nezaměstnáno 6,5% městské pracovní síly. Po zahrnutí migrantů, kteří se vydali za prací z venkova do měst, by toto číslo vzrostlo na 9%. Podstatně vyšší než ve městech je nezaměstnanost ve venkovských oblastech.³⁰

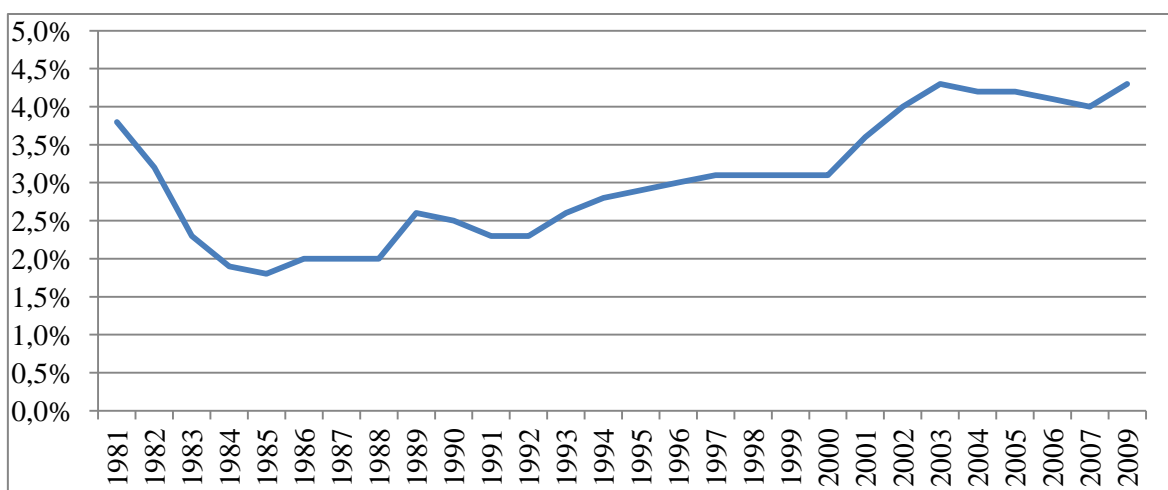
Oficiální odhady počtu nezaměstnaných ukazují situaci jako velmi nadějnou, neodpovídají však skutečnosti. Vláda zahrnuje do statistik pouze obyvatele měst registrované ministerstvem práce. Obyvatelé venkova a migranti, kteří opustili venkov a přesídlili do

²⁹ HU,Y. Tamtéž.

³⁰ *The world factbook* [online]. Washington, D.C.: Central Intelligence Agency, 2012 [vid. 3.2.2012]. ISSN 1553-8133. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>

měst za účelem získat tam práci, nejsou v oficiálních statistikách zahrnuti. Přitom odhady ministerstva zemědělství z dubna 2010 uvádějí, že od počátku světové finanční krize v roce 2008 odešlo za prací do měst 130 milionů Číňanů, z nichž 20 milionů zůstalo nezaměstnaných. Podle studie Národního statistického úřadu činí celkový počet migrantů 140 milionů lidí a 23 milionů z nich práci nenalezlo.

Čínská akademie společenských věd provedla v roce 2008 průzkum, na jehož základě stanovila míru nezaměstnanosti v Číně na 9,4%. Výsledek byl v silném kontrastu s oficiálními odhady, které udávaly v tomto roce pouhé 4% nezaměstnaných.³¹ Oficiální míru nezaměstnanosti, vykazovanou v letech 1981 až 2010, zachycuje následující graf.

Obr. č. 6: Oficiální míra nezaměstnanosti v letech 1981 až 2010

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat Světové banky, 2011:

<http://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS/countries?display=default>

Míra nezaměstnanosti stoupá navzdory snahám čínské vlády zlepšit situaci. Vláda zavedla speciální politiku pro regulaci a management lidských zdrojů a poskytuje rozsáhlou pomoc prostřednictvím veřejných pracovních agentur.

³¹ China unemployment. *Economy watch* [online]. Singapore: Stanley St Labs, 2010 [vid. 3.2.2012]. Dostupné z: http://www.economywatch.com/world_economy/china/unemployment.html

Stav zaměstnanosti na venkově se zjišťuje jednou za 10 let. Podle posledních průzkumů, provedených v roce 2006, žije na čínském venkově 531 milionů praceschopných obyvatel, z nichž je zaměstnáno 90,1%.

2.3.1 Struktura zaměstnanosti

Podle Národního statistického úřadu bylo na konci roku 2008 v Číně 774,8 milionů pracujících lidí. Největší část, 39,6% byla zaměstnána v primárním sektoru. Sekundární sektor zaměstnával 27,2% a terciální sektor 33,2% pracujících.³²

Nejlukrativnějšími obory, ve kterých mohou v Číně nalézt uplatnění vzdělaní lidé, jsou:

- Informační technologie: podle předpokladu ministerstva průmyslu bude růst tohoto odvětví rychlejší než růst celé čínské ekonomiky. To bude mít za následek možnost lepšího zaměstnání pro softwarové vývojáře, programátory a počítačové designéry.
- Farmacie: k udržení konkurenceschopnosti v celosvětovém rozvoji moderní medicíny se Čína musí zaměřit na rozvoj výzkumu a vývoje. Vzniknou tak nové, vysoce finančně ohodnocené pracovní pozice.
- Marketing: velká poptávka je zejména po odbornících v oblasti PR a grafických designérech.
- Právníkové služby: zvýšení všeobecného povědomí o právu vedlo k nárůstu počtu právnických kanceláří, které nabízejí zaměstnání absolventům právnických škol.
- Dalším atraktivním oborem je automobilový průmysl, mezi vysoce poptávané profese dále patří certifikovaní účetní a ortopedičtí lékaři.

Problémem se stává velký počet absolventů, který se každoročně zvyšuje. Nárůst počtu vysokoškolských studentů není provázen zlepšením kvality vzdělání. V mnoha případech

³² China employment. *Economy watch* [online]. Singapore: Stanley St Labs, 2010 [vid. 3.2.2012]. Dostupné z: http://www.economywatch.com/world_economy/china/employment.html

tak absolventi nejsou schopni nalézt zaměstnání, protože jim chybí dovednosti, které zaměstnavatelé vyžadují.³³

2. 4 Chudoba

Rozsah, v jakém se rychlý růst agregátního příjmu promítá do redukce chudoby, závisí na distribuci příjmů. Nerovnost příjmů, měřená pomocí Gini koeficientu, se od roku 1978 zvyšuje, jak ukazuje následující tabulka:

Tab. č. 3: Gini koeficient pro distribuci spotřeby v Číně³⁴

Rok	1978	1988	1997	2002
Národní	0,30	0,38	0,34	0,45
Venkovský	0,21	0,30	0,34	0,38
Městský	0,16	0,23	0,29	0,34

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Organizace spojených národů, 2010:
http://www.un.org/esa/desa/papers/2010/wp92_2010.pdf

Rozdíl životní úrovně ve městech a na venkově je propastný. Kromě velikosti příjmu k tomu přispívá i fakt, že registrovaní obyvatelé měst mohou užívat bezplatnou lékařskou péči, školní vzdělání a další formy pomoci, které nejsou v mnoha venkovských oblastech dostupné. Podle oficiálních statistik vzrostla míra příjmu městského obyvatelstva vzhledem k venkovskému z hodnoty 2,2 v roce 1990 na 3,33 v roce 2007. Do těchto statistik ale není zahrnována nejchudší část městského obyvatelstva, a to migranti, kteří přišli do měst z venkova a žijí tam bez povolení k pobytu, tudíž nemají nárok na žádné z výše uvedených forem státní pomoci. Jejich počet se pohybuje mezi 150 a 200 miliony. Odhadovaný výskyt chudoby mezi migranty je o 50% vyšší než mezi městskými residenty. Účinnými prostředky v boji proti venkovské chudobě se ukázaly být zvýšení produktivity a výstupu

³³ China Jobs, Chinese Jobs. *Economy watch* [online]. Singapore: Stanley St Labs, 2010 [vid. 3.2.2012]. Dostupné z: http://www.economywatch.com/world_economy/china/jobs.html

³⁴ Hodnoty Gini koeficientu se pohybují v intervalu od 0 do 1; čím nižší hodnota, tím spravedlivější je rozdělení spotřeby mezi obyvatelstvem, a naopak.

v zemědělství, vládní výdaje na vzdělání, zvýšení možnosti zaměstnání v nezemědělských oborech.

Značně nerovné je rozdělení příjmu mezi regiony. Příjmy obyvatel v regionech západní a střední Číny jsou nižší než ve východních a jižních přímořských regionech. Pro vesnické obyvatele oblasti na pobřeží poskytují více příležitostí zaměstnání v jiném oboru než zemědělství. Regionální nerovnost příjmů vzrostla výrazně po roce 1992, kdy tržně orientované reformy urychlily hospodářský vývoj jižní a východní Číny.

Na rozdíl od většiny rozvojových zemí, které vykazují míru chudoby podle výdajů obyvatelstva na spotřebu, čínské údaje jsou založeny na příjmech, což způsobuje podceňování problému chudoby. Například, podle oficiálních údajů žilo v roce 1999 v chudobě 5% obyvatel čínského venkova. Pokud bychom ale vyčíslili chudobu na venkově v tomto roce na základě spotřebních výdajů, došli bychom k hodnotě 25%.

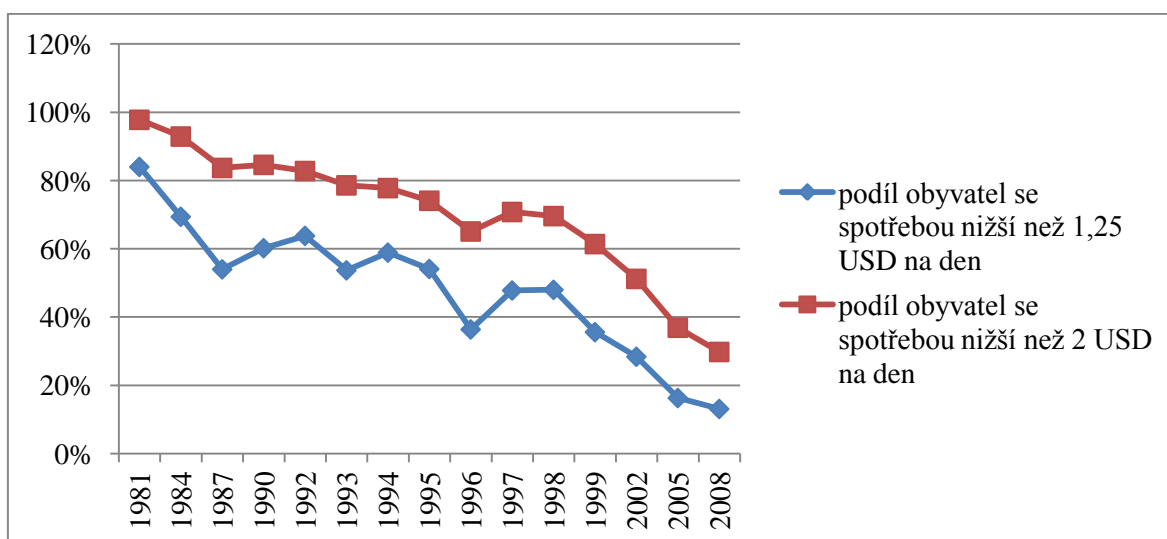
Dalším důležitým ukazatelem chudoby je úroveň výživy a přísun kalorií. Odhady chudoby podle příjmu jsou nepřímo založeny na přísunu kalorií, který vychází ze schopnosti člověka nakoupit dostatečné množství potravin. Hranice chudoby byla stanovena na objem přijatých kalorií na den nižší než 2400 kcal ve vesnických a 2100 kcal v městských oblastech. Rozsah „potravinové chudoby“ je obvykle vyšší než příjmové chudoby. Podíl čínské populace s nedostatečným příjmem kalorií (podle odhadů založených na nižší hranici minimálního přísunu 1920 kcal na den) se snížil z 30% v roce 1979 na 11% v roce 1998.³⁵

Čínská oficiální definice míry chudoby byla jednou z nejnižších na světě. Od konce roku 2011 je stanovena na roční příjem nižší než 2300 CNY. Světová banka označuje za chudého člověka s denní spotřebou nižší než 1,25 USD, měřeno v cenách roku 2005 na

³⁵ GHOSH, J. Poverty reduction in China and India: Policy implications of recent trends. In: Department of economic and social affairs. *DESA Working paper series* [online]. New York: United nations, 2010 [vid. 5.2.2012]. Dostupné z: http://www.un.org/esa/desa/papers/2010/wp92_2010.pdf

americkém trhu. Pro porovnání těchto dvou hodnot upravíme částku ročního příjmu 2300 CNY následujícím způsobem: po odečtení inflace nám vyjde denní příjem 5,46 CNY, což v roce 2005 odpovídalo 1,33 USD. Nutno ovšem zdůraznit, že Světová banka se zabývá spotřebou jedince, zatímco Čína jeho příjmem. Rozdíl mezi příjmy a spotřebou tvoří úspory. Nelze tedy jednoznačně určit, které z porovnávaných kritérií je stanoveno přísněji. Pokud se jedná o venkovské oblasti, zde jsou ceny o 37% nižší než ve městech. Pokud o tuto hodnotu navýšíme vypočtenou částku 1,33 USD, získáme hranici chudoby pro čínský venkov na úrovni denního příjmu 1,83 USD.³⁶

Podíl obyvatel žijících pod hranicí chudoby stanovenou Světovou bankou ilustruje následující graf:

Obr. č. 7: Podíl obyvatel Číny žijících pod hranicí chudoby v letech 1981-2008

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Světové banky, 2011:

<http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.DDAY/countries/1W?display=default>

Rozvojový program OSN hodnotí kvalitu života v jednotlivých zemích pomocí indexu lidského rozvoje (Human Development Index, dále jen HDI), který je kombinací ekonomických a sociálních ukazatelů (např. přístup ke vzdělání a zdravotní péči,

³⁶ China's poverty line: Life at the bottom of the middle kingdom. *The Economist* [online]. New York: The Economist Group, 2011 [vid. 5.2.2012]. Dostupné z: <http://www.economist.com/blogs/freeexchange/2011/12/chinas-poverty-line>

očekávaná délka života). Čína se v žebříčku 182 států nachází s hodnotou indexu 0,772 na 92. místě, což představuje průměrnou úroveň v rámci rozvojových zemí. Mezi vyspělé se řadí státy, jejichž HDI je vyšší než 0,9.³⁷

2.5 Státní rozpočet

Ministerstvo financí vytvořilo pro rok 2012 rozpočet, který počítá se schodkem 800 mld. CNY (126 mld. USD), což odpovídá 1,5% HDP. Plán státního rozpočtu pro rok 2011 zahrnoval deficit ve výši 900 mld. CNY (142,3 mld. USD) odpovídající 2% HDP. Fiskální příjmy za období leden – listopad 2011 tvořily 9,7 bil. yuanů, výdaje za stejné období 8,9 bil. yuanů. Měsíc před koncem roku 2011 Čína hospodařila s přebytkem státního rozpočtu v hodnotě 835 mld. yuanů.³⁸

Výdaje, příjmy a deficit či přebytek státního rozpočtu v předešlých letech jsou vyčísleny v následující tabulce:

Tab. č. 4: Státní rozpočet ČLR v letech 2006 - 2010

	2006	2007	2008	2009	2010
Příjmy (mld. CNY)	3876,0	5132,2	6133,0	6851,8	8310,2
Výdaje (mld. CNY)	4042,3	4978,1	6259,3	7629,9	8987,4
Deficit/přebytek (mld. CNY)	-166,3	154,1	-126,3	-778,1	-677,2

Zdroj: Businessinfo.cz, 2011: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/cina-financni-a-danovy-sektor/5/1000539/>

Zvýšení příjmů o 1458,4 mld. CNY v roce 2010 oproti předchozímu období bylo podle zprávy ministerstva financí o plnění rozpočtu ČLR dosaženo díky příznivým faktorům,

³⁷ Souhrnná teritoriální informace. Tamtéž.

³⁸ China aims for 800 bn yuan 2012 budget deficit: Report. *The economic times* [online]. Times Group, 2011 [vid. 6.2.2012]. Dostupné z: <http://economictimes.indiatimes.com/news/international-business/china-aims-for-800-bn-yuan-2012-budget-deficit-report/articleshow/11253312.cms>

mezi které patří pokračující vysoké tempo růstu čínské ekonomiky, zpřesnění výběru daní, cel a poplatků, zvýšení přírážky za prodej ropy, růst investic do nemovitostí a průmyslové výroby, růst cen nerostných surovin. Vlivem rostoucích zisků došlo ke zvýšení daňových příjmů vztahujících se k DPH a daním z příjmu právnických osob.

Výdaje v roce 2010 byly vynaloženy zejména na podporu zaměstnanosti, pomoc venkovským oblastem a vybraným regionům, rozvoj zemědělství, zdravotnictví a vzdělávání, na projekty k ochraně životního prostředí.

2.6 Zadluženost

Zahraniční dluh ČLR se v roce 2011 zvýšil o 146 mld. USD a dosáhl částky 695 mld. USD, což představuje 9,52% čínského HDP. 72% celkového objemu zahraničního dluhu tvoří krátkodobé závazky. Střednědobé a dlouhodobé závazky představují 28% hodnoty dluhu. Pro další rozvoj čínské ekonomiky nepředstavují tato čísla vážnější problém. Hlavními věřiteli Číny jsou Japonsko, Hongkong, Tchaj-wan, Světová banka a Asijská rozvojová banka.³⁹

Výše zahraničního dluhu v letech 2007 -2011 je vyčíslena v následující tabulce.

Tab. č. 5: Zahraniční dluh Číny

	2007	2008	2009	2010	2011
Zahraniční dluh (mld. USD)	373,62	374,66	428,60	548,90	695,00
Zahraniční dluh vzhledem k HDP (%)	11,52%	8,65%	8,73%	9,34%	9,52%

Zdroj: Businessinfo.cz, 2012: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/cina-financni-a-danovy-sektor/5/1000539/>

³⁹ Souhrnná teritoriální informace. Tamtéž.

Možnou hrozbu pro čínskou ekonomiku představují skryté dluhy regionálních vlád. Investiční společnosti zřízené regionálními vládami si podle odhadů centrální vlády půjčily u bank 10 bil. CNY, které nejsou schopny splácet. Částka 10 bil. CNY představuje 25% HDP Číny. Peníze byly nejčastěji investovány do výstavby infrastruktury. Investované prostředky nepřinesou zhodnocení, které by umožnilo splacení úvěru. 28% z těchto investic je zcela ztrátových, v ostatních případech mohou sociální výhody projektu převýšit jeho náklady.

Oficiální veřejný dluh ČLR, to znamená dluh centrální vlády, koncem roku 2010 odpovídal 19% HDP. Pokud k němu přičteme dluhy lokálních vlád a státních bank, vyčíslíme částku, která odpovídá 80% HDP. Pozitivní je, že se z větší části jedná o domácí dluh vyjádřený v čínské národní měně než o dluh vůči zahraničním subjektům.⁴⁰

2.7 Bankovní systém

Hlavní zdroj financování čínské ekonomiky představují banky. Jejich podíl na objemu všech finančních prostředků, které plynou do nefinančního sektoru, je více než 80%. Alternativní zdroje financování (dluhopisy apod.) nejsou v Číně zatím rozšířené a odhaduje se, že potrvá několik let, než se plně rozvinou. Důležitost bank v oblasti financování ekonomiky se plně ukázala v období světové finanční krize, kdy se prostředkem pro řešení situace v čínské ekonomice staly právě domácí banky.

Mezi 41 000 finančními institucemi, které tvoří bankovní soustavu ČLR, mají dominantní postavení na trhu 4 státní komerční banky: Industrial and Commercial Bank of China, Bank of China, China Construction Bank a Agricultural Bank of China. Tyto 4 bankovní ústavy kontrolují téměř 50% všech bankovních aktiv v Číně. Podle zákona o komerčních bankách by se banky měly chovat „tržně“, tzn. poskytovat půjčky pouze za předpokladu

⁴⁰ Chinese public debt: Coming clean. *The Economist* [online]. New York: The Economist Group, 2011 [vid. 7.2.2012]. Dostupné z: <http://www.economist.com/node/18775343>

minimalizace rizika. Reálně však musí na příkaz státní rady poskytnout úvěr na rozvojové programy, které mají strategický význam. Dalším zásahem do činnosti komerčních bank je centrální bankou pevně stanovené rozpětí úrokových sazeb. Mezi časté problémy čínských bank patří nedostatečná kapitálová přiměřenost a řízení rizika.

Centrální banka s názvem The People's Bank of China je zodpovědná za udržování měnové stability, za devizovou a kursovou politiku. Bankovní dohled a vydávání regulačních opatření vůči bankovnímu sektoru je od roku 2003 v kompetenci instituce China Banking Regulatory Commission.

2.8 Daňový systém

Čína se soustřeďuje na harmonizaci daňových zákonů s pravidly WTO, ke které se zavázala. Příjmy z výběru daní (bez cel, daní z převodu nemovitosti a daně z tonáže) v roce 2010 dosáhly hodnoty 6,69 bil. CNY (1,03 bil. USD), což v poměru k HDP představuje 21,1%. Nárůst oproti předchozímu roku byl o 21%.

Daň z příjmu právnických osob je pro zahraniční i čínské společnosti stanovena ve výši 25%. Na základě daňové reformy z roku 2010 jsou častěji aplikována daňová zvýhodnění podle druhu podnikatelské činnosti než podle země původu vlastníka. Daňové prázdny mohou využít společnosti podnikající v upřednostňovaných sektorech, kterými jsou vývoj technologií, úspora energií, ochrana životního prostředí, rozvoj infrastruktury, rizikový kapitál, bezpečnost výroby, zemědělství, živočišná produkce, lesnictví a rybaření.

Sazba daně z příjmu fyzických osob se odvíjí od výše příjmu a pohybuje se v rozmezí od 3% do 45%. Jedinci s trvalým pobytem v Číně jsou povinni odvádět daň z příjmu nabytého kdekoli ve světě. Česká republika podepsala s ČLR smlouvu o zamezení dvojího zdanění,

podle které občané obou států zaplatí daň z příjmu pouze v zemi, ve které pobývají delší část roku (tzn. více než 183 dnů).

Daň z přidané hodnoty se uplatňuje při prodeji zdanitelného zboží a služby, která se vztahuje k jeho výrobě. Existují 3 sazby: 0% daň se vztahuje např. na zemědělské produkty vyrobené vlastními silami a prodávané těmito výrobci, výrobky s využitím pro handicapované osoby, knihy v antikvariátech, zařízení pro vědecký výzkum. 13% daň je uvalena např. na zemědělské výrobky, plyn, uhlí, knihy, noviny. 17% DPH se odvádí z ropných produktů a dalších položek. Na služby, které nepodléhají DPH, je uvalena obchodní (živnostenská) daň ve výši 3-20%. Vyšší daň se vztahuje na zábavní služby, naopak školky, zdravotnické a vzdělávací služby jsou od daně osvobozeny. U 14 kategorií spotřebního zboží se uplatňuje spotřební daň. Vedle tabákových výrobků, alkoholických nápojů a paliv na bázi ropy sem patří především luxusní zboží, např. jachty, klenoty a drahé kameny.

Další vybírané daně jsou srážková daň (daň ze zisku z kapitálu získaného zahraniční společnostmi v ČLR), daň z přidané hodnoty nemovitostí, daň z užívání městské půdy, daň z převodu, darování či výměny užívacích práv u nemovitostí, daň z vozidel a lodí, daň z nově nabytého vozu, daň z přírodních zdrojů.⁴¹

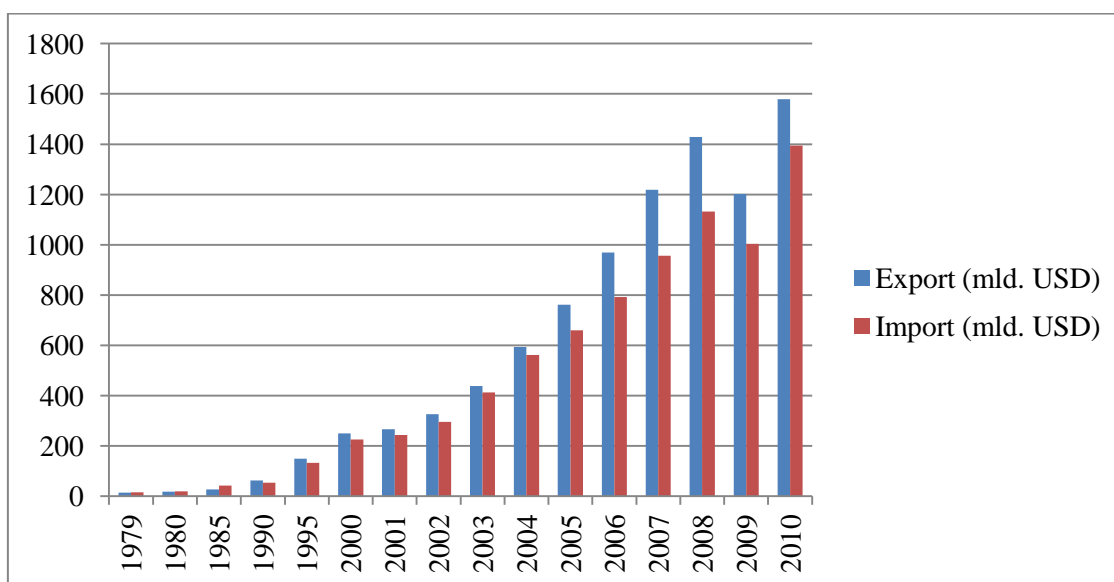
2.9 Zahraniční obchod

Díky ekonomickým reformám a liberalizaci obchodu a investic se Čína stala světovou obchodní velmocí. Export čínského zboží vzrostl ze 14 mld. USD v roce 1979 na 1,6 bil. USD v roce 2010. Import se za stejné období zvýšil ze 16 mld. USD na 1,4 bil. USD. V průběhu 5 let (2005 - 2010) zaznamenal čínský zahraniční obchod více než dvojnásobný nárůst. Přestože v období globální finanční krize export i import poklesly,

⁴¹ Souhrnná teritoriální informace. Tamtéž.

v roce 2010 vykazovaly opětovný růst a předčily hodnoty vykazované v předkrizovém období. Čína s 10,1% podílem na světovém exportu v roce 2010 předstihla Německo a stala se největším světovým vývozcem zboží. Zároveň je druhým největším dovozcem na světě. Exporty převyšují importy, ČLR hospodaří s kladným saldem zahraničního obchodu.⁴² V roce 2011 zaznamenala obchodní přebytek 155 mld. USD, který je oproti roku 2010 nižší o 28 mld. USD.⁴³

Vývoj zahraničního obchodu od roku 1979 zachycuje následující graf.

Obr. č. 8: Vývoj čínského zahraničního obchodu v letech 1979 – 2010

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z: MORRISON, W.M. China's economic conditions, 2011: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33534.pdf>

Nejdůležitějším čínským obchodním partnerem je Evropská Unie, následovaná USA, Japonskem, zeměmi Sdružení národů jihovýchodní Asie⁴⁴ (Association of Southeast Asian

⁴² MORISSON, W. M. China's Economic Conditions. Tamtéž.

⁴³ Čína. *Ekonom.* Praha: Economia, 2012, roč. 56, č. 3, s. 21. ISSN 1210-0714.

⁴⁴ Členskými státy ASEAN jsou: Brunej, Kambodža, Indonésie, Laos, Malajsie, Barma, Filipíny, Singapur, Thajsko a Vietnam.

Nations, dále jen ASEAN), Hongkongem, Severní Koreou a Taiwanem. Kladnou obchodní bilanci Čína vykazuje v obchodě s EU, USA a Hongkongem. Dovozy zboží z Japonska, Taiwanu a zemí ASEAN převyšují vývozy do těchto destinací. Exportní a importní hodnoty vykazované Čínou se často liší od těch, které zveřejňují její obchodní partneři. Důvodem je reexport zboží přes Hongkong, kdy Čína vyveze zboží do Hongkongu a s konečnou platností ho tak eviduje. Zboží je ale reexportováno do další země, která jako jeho vývozce neuvede Hongkong, ale Čínu, odkud zboží skutečně pochází. Např. USA vykazovaly v běžném účtu platební bilance v roce 2010 v obchodě s Čínou deficit 273 mld. USD, zatímco Čína uváděla v obchodě s USA přebytek 182 mld. USD. Značná část čínského exportovaného zboží (v roce 2010 to bylo 55%) je vyrobena v podnicích, které v ČLR založili zahraniční investoři.

Nevýznamnější část čínského exportu tvoří pracovně náročné výrobky. Nízké náklady na práci zajišťují podnikům v prodeji těchto produktů velice vysokou konkurenceschopnost. Průměrná hodinová mzda čínského dělníka byla v roce 2010 pouhých 5,9% (2 USD) mzdy amerického dělníka (34 USD). Nejčastěji importované zboží jsou suroviny a polotovary potřebné ke zhotovení produktu na export. V Číně jsou zpracovány, popřípadě jen upraveny, a opět vyvezeny. Dovozům i vývozům dominuje elektrotechnika, další obchodované zboží popisuje následující tabulka.⁴⁵

⁴⁵ MORISSON, W. M. China's Economic Conditions. Tamtéž.

Tab. č. 6: Komoditní struktura zahraničního obchodu Číny

Vývoz			Dovoz		
Komodita	mld. USD	podíl na vývozu	Komodita	mld. USD	podíl na dovozu
Elektrotechnika	388,9	24,6%	Elektrotechnika	314,4	22,6%
Strojní zařízení	310,0	19,6%	Minerální paliva, oleje	188,4	13,5%
Pletené oděvy	66,7	4,2%	Strojní zařízení	172,4	12,4%
Tkané oděvy	54,4	3,4%	Rudy kovů	108,0	7,6%
Přístroje ⁴⁶	52,2	3,3%	Přístroje ¹¹	89,7	6,4%
Nábytek a lůžkoviny	50,6	3,2%	Umělá hmota	63,7	4,6%
Lodě a čluny	40,3	2,6%	Dopravní prostředky ¹²	49,4	3,6%
Produkty z železa a oceli	39,2	2,5%	Organické chemikálie	48,3	3,5%
Dopravní prostředky ⁴⁷	38,4	2,4%	Měď, měděné výrobky	46,0	3,3%
Obuv	35,6	2,3%	Obilí, semena, ovoce	27,1	1,9%

Zdroj: MORRISON, W. M. China's Economic Conditions, 2011:

<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33534.pdf>

Celní sazebník pro dovoz zboží rozlišuje 3 kategorie poplatků podle státu dovozce. Všeobecnou sazbu uplatňuje ČLR na dovozy ze zemí, se kterými nemá smluvně upraveny celní náležitosti. Preferenční sazby se týkají členských zemí WTO, které si vzájemně poskytují doložku nejvyšších výhod. Snížené celní sazby jsou dále uplatňovány při dovozech ze zemí ASEAN, Pákistánu a Chile. Tyto země se účastní preferenčních dohod s ČLR. V souladu se svým závazkem k WTO Čína pracuje na snižování cel. Aktuální všeobecná úroveň celních sazeb je 9,8%, průměrné dovozní clo u zemědělských produktů činí 15,2%, u průmyslových výrobků 8,95%.

Na dovoz do Číny je uvalena řada netarifních obchodních opatření ve formě kvót a licencí. Jejich počet se snižuje v souvislosti s členstvím ve WTO, v platnosti zůstávají kvóty dovozu některých zemědělských produktů (bavlna, vlna, rýže, pšenice, kukuřice, cukr) a 3 druhů chemických hnojiv. Licence jsou uplatňovány pro dovoz sledovaných chemických produktů (potřebných pro výrobu narkotik), látek poškozujících ozónovou vrstvu a nebezpečných odpadů. Úplný zákaz platí mimo jiné pro dovoz výbušnin, zbraní,

⁴⁶ Optické, fotografické, kinematografické, měřicí, zdravotní a chirurgické přístroje.

⁴⁷ Mimo železničních.

munice, cenných papírů, čínské měny, jedů, drog, léků a médií poškozujících politické, ekonomické, kulturní a morální zájmy státu.

Vývozní cla jsou uplatňována v menším rozsahu než cla dovozní a vztahují se na export surovin a polotovarů, které Čína potřebuje pro vlastní výrobu. Patří sem např. obiloviny, některé vzácné kovy podléhají vývoznímu clu ve výši až 25%. Nezatěžuje žádné finální výrobky. Exportní kvóty se rozdělují do 2 základních kategorií: pasivní kvóty se týkají zboží, které je omezeno dovozními režimy jiných zemí. Druhou kategorií, tzv. export quota bidding, jsou omezeny důležité zemědělské suroviny, uhlí, koks, vzácné kovy a vybrané komodity zpracovatelského průmyslu, mezi které patří výrobky z plastů, nábytek, textil, kovové výrobky a další. Na seznamu položek, jejichž vývoz je úplně zakázán, figuruje např. platina, umělecké předměty a materiály ohrožující státní tajemství ČLR.

Snížení cel a odstranění některých netarifních překážek obchodu v souladu se závazky Číny k WTO je kompenzováno novými způsoby ochrany domácího trhu. Nově jsou vyžadovány různé certifikace o nezávadnosti výrobku. Procedura k jejich získání je finančně i časově náročná a hrozí při ní nebezpečí odkrytí firemního know-how. Nové vyhlášky prakticky znemožňují vstup na trh zahraničním firmám v určitých oborech, např. stavebnictví. Zahraniční firmy musí, na rozdíl od domácích, před uvedením některých (např. kosmetických) výrobků na trh žádat o schválení ministerstvo zdravotnictví, což znamená časový odklad a finanční náklad. V případech, kdy se čínská společnost cítí být poškozena zahraniční firmou, začala Čína aktivně využívat antidumpingové řízení.

Významné celní výhody nabízejí zóny volného obchodu, které se většinou vyskytují v tzv. otevřených městech nebo zvláštních ekonomických zónách. Podniky vytvořené v zónách využívají bezcelních dovozů a vývozů za předpokladu splnění podmínky, že materiál zůstane uvnitř zóny. Roční celkový objem obchodu uskutečněného v zónách volného obchodu převyšuje 100 mld. USD. Nejnovějším typem zvláštních ekonomických zón jsou zóny pro exportní zpracování. Pod dohledem celních orgánů do nich může být dováženo

zboží za účelem dalšího zpracování a reexportu bez formálních celních deklarací a placení cel.⁴⁸

2.9.1 Důsledky globální recese na čínský export

Globální ekonomické problémy, zejména krize eurozóny, jsou příčinou zpomalení čínského exportu. V únoru 2012 Čína vykázala obchodní deficit 31,5 mld. USD, který byl způsoben slabým exportem. Jedná se o největší měsíční obchodní deficit od roku 1989. Dluhovými problémy zužovaná Evropa se podílí na čínském exportu 18% a opatrnost a nejistota se projevují v klesajících importech.⁴⁹

Pokles exportů má za následek nižší zisky čínských průmyslových firem. Pokles zisků výrobní společnosti v letošním roce vykazují poprvé od první poloviny roku 2009, kdy se globální ekonomika dostala do recese. Zisky průmyslových firem s ročními tržbami vyššími než 20 mil. CNY za první dva měsíce roku 2012 poklesly meziročně o 5,2%. Přitom za celý rok 2011 vzrostly o více než jednu čtvrtinu.⁵⁰

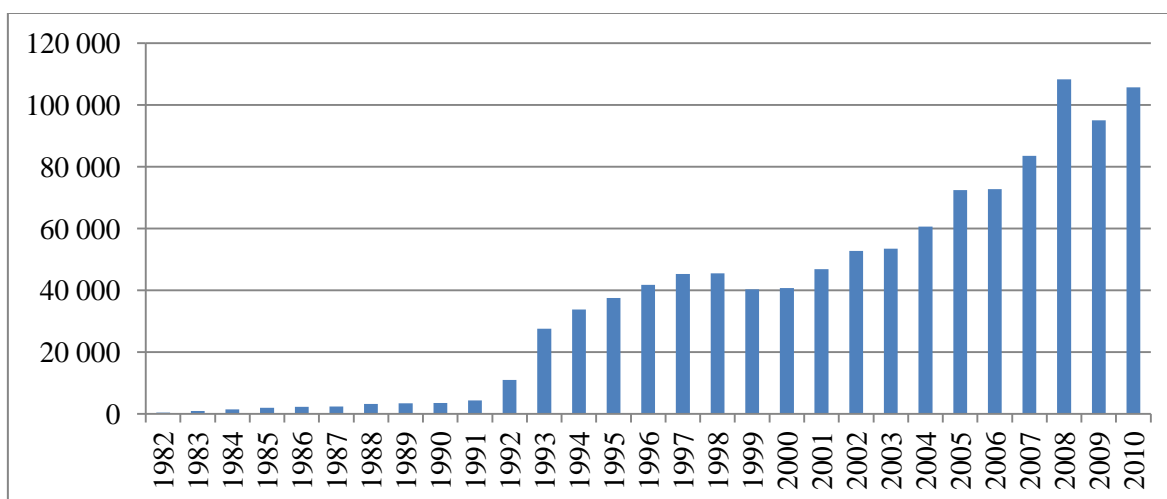
⁴⁸ Souhrnná teritoriální informace. Tamtéž.

⁴⁹ NĚMEC, J. Říši středu hrozí tvrdý pád. *Ekonom*. Praha: Economia, 2012, roč. 56, č. 14, s. 50-53. ISSN 1210-0714.

⁵⁰ NĚMEC, J. Zisky čínských firem nečekaně klesají. *Ekonom* [online]. Praha: Economia, 2012 [vid. 8.4.2012]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: [http://ekonom.ihned.cz/index.php?p=400000_d&&article\[id\]=55213420](http://ekonom.ihned.cz/index.php?p=400000_d&&article[id]=55213420)

3 Zahraniční investice v Číně

Příliv přímých zahraničních investic (Foreign Direct Investment, dále jen FDI) do Číny je hlavním faktorem stojícím za zvýšením produktivity a rychlým ekonomickým růstem. Podle údajů čínské vlády vzrostl roční příliv FDI mezi lety 1985 a 2010 z 2 mld. USD na 106 mld. USD. Celková výše přijatých investic byla na konci roku 2010 odhadována na 1,08 bil. USD, což Čínu činí po Spojených státech amerických 2. největším příjemcem FDI na světě. Objem přímých zahraničních investic, které směřovaly do Číny v letech 1982 až 2010, je zobrazen v následujícím grafu.

Obr. č. 9: Objem přímých zahraničních investic v Číně v mil. USD

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat UNCTAD, 2011:
<http://unctadstat.unctad.org/TableViewer/tableView.aspx>

Největší zdroj přílivu FDI do Číny představuje Hongkong, který se na celkové hodnotě zahraničních prostředků investovaných v letech 1979 – 2010 podílel 42,9%. S výrazně nižším podílem ho následovaly Britské panenské ostrovy (9,4%), Japonsko (6,8%) a USA (6,2%).⁵¹

⁵¹ MORRISON, W. M. China's economic conditions. Tamtéž.

V roce 2010 bylo založeno 27 406 nových podniků se zahraniční účastí v nefinanční oblasti (tzn. údaj nezahrnuje investice v bankovníctví, pojišťovnictví a cenných papírech), což představuje oproti roku 2009 nárůst o 16,9%. Za tímto růstem stojí především zvýšení zahraničních investic v centrálních a západních regionech ČLR a v sektoru služeb, kde dominovaly investice do obchodování s nemovitostmi, dopravy, IT technologií a leasingových a obchodních služeb. Zahraniční investice do výroby směřovaly převážně do výroby telekomunikačních zařízení, počítačů a dalších elektronických zařízení a chemického průmyslu.⁵²

V prvním kvartálu roku 2011 se nejvýznamnějším čínským investorem stalo Japonsko. Objem jeho investic za tyto 3 měsíce byl 1,83 mld. USD. Příliv japonských investic posiluje přesouvání výrobních základen do Číny z oblastí, které 11. března 2011 postihlo zemětřesení a tsunami. Postižené regiony byly hlavními výrobními oblastmi a vyráběly důležité díly pro automobilový a elektronický průmysl.⁵³

V roce 2011 dosáhly zahraniční investice v Číně rekordních 116 mld. USD. Podle vyjádření ministerstva obchodu plánuje ČLR v příštích 4 letech přilákat investice v průměru za 120 mld. USD ročně.⁵⁴

3.1 Investiční klima

Prostředí pro zahraniční investice se výrazně zlepšilo po vstupu Číny do WTO v prosinci 2001. Charakter investic se postupně mění z počátečních joint ventures s čínskými firmami

⁵² Souhrnná teritoriální informace. Tamtéž.

⁵³ QINGREN, D. and Z. SIYU. Japan set to boost China investment. *China Daily* [online]. Peking: China Daily Media Group, 2011 [vid. 11.2.2012]. Dostupné z: http://www.chinadaily.com.cn/business/2011-06/16/content_12712379.htm

⁵⁴ Přímé zahraniční investice v Číně loni stouply na rekord. *Finance.cz* [online]. Brno: Finance media, 2012 [vid. 11.2.2012]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/339663-prime-zahranicni-investice-v-cine-loni-stouply-na-rekord/>

(podíl zahraničního investora musí být alespoň 25%) k současnému propojování s čínskými subjekty prostřednictvím fúzí a akvizic.

Snahou vlády je přechod od dřívějšího modelu ekonomického růstu za každou cenu k více udržitelnému rozvoji, důrazu na modernější technologie a šetrnější přístup k okolnímu prostředí. To se odráží v úbytku podpory pro exportně orientované výroby s nízkou přidanou hodnotou. Vláda je stále méně ochotná připustit větší podíl zahraničních firem ve strategických odvětvích. (Konkrétním příkladem je zamítnutí akvizice firmy Huiyuan Juice společností Coca-Cola a omezení firmy Panasonic při odkupu podniku Sanya).

Čínská vláda rozděluje pro potřeby zahraničních investic obory podnikání do 3 kategorií: Zakázané je např. televizní a rádiové vysílání, vydávání a distribuce knih, novin a časopisů, které odporují morálce nebo se věnují vojenským a politickým záležitostem. S omezením je možné investovat do výrobních projektů s nízkou přidanou hodnotou, určených výhradně pro export nebo zatěžujících životní prostředí. Vládou podporované jsou investice do výroby high-end výrobků, nových technologií, moderních služeb, energeticky úsporných a k životnímu prostředí šetrných průmyslových oborů, vývojových a výzkumných center.

Z důvodu velkých ekonomických rozdílů mezi územními celky vláda zahájila program pro rozvoj investic v centrálních, západních a severovýchodních regionech. S ohledem na vzdálenost těchto investičně zvýhodněných regionů od logistických cest není vhodné zde investovat do výroby určené pro export na západní trhy, protože náklady na dopravu zboží převýší zvýhodnění plynoucí z investičních pobídek a nižší ceny práce. Investice v těchto regionech je výhodná za předpokladu, že vyrobená produkce je primárně určená pro čínský trh. Přes veškerou snahu vlády tak směřuje většina FDI na jihovýchodní pobřeží.

Nejperspektivnější odvětví pro FDI jsou ta, která se teprve začínají otevírat zahraničnímu kapitálu, tzn. finanční sektor, domácí obchod a distribuce, cestovní kanceláře a high-tech obory, především informační technologie.

Investice v Číně je příležitost spojená s řadou rizik: pravidla a podmínky pro zahraniční investory se často a nenadále mění podle vládních záměrů, další možná rizika jsou lokální protekcionismus, jazyková bariéra, korupce a liknavost státních úředníků a rozdílná mentalita. Pro západního investora je těžko pochopitelné především dodržování dohod, které jsou většinou dodržovány, pokud je to výhodné pro čínskou stranu. Vysoké je riziko zkopírování firemního know-how.⁵⁵

V Číně se práva k duševnímu vlastnictví porušují nejčastěji z celého světa. Až 85% padělaných či pirátských předmětů dovezených do EU v roce 2010 pocházelo z Číny. Děkan čínské právnické fakulty University of Science and Technology Wej Song zdůvodňuje tento fakt tím, že pro Číňany je duševní vlastnictví něco nového. Čína nemá tradici v jeho ochraně a do 70. let 20. stol. veřejnost nevěděla, co duševní vlastnictví je. Toto soukromé právo, které zvyšuje soutěživost firem a jednotlivců, nebylo v plánované ekonomice potřebné. Všechny firmy byly vlastněné státem, žádná soutěž na trhu neexistovala. Míra porušování duševního vlastnictví v současné době se liší podle ekonomické vyspělosti regionu. V moderní Šanghaji je díky vynutitelnosti práv duševní vlastnictví porušováno jen zřídka, v méně vyspělých regionech na jihu nebo západě země zpravidla není respektováno vůbec. Registrace ochranné známky při vstupu zahraničního investora na čínský trh je nezbytná.

Za nejčastější chybu zahraničních investorů považuje Wej Song jejich nízkou informovanost o čínské historii, kultuře a společnosti. Podle jeho doporučení by si všichni podnikatelé měli alespoň pro začátek nalézt čínského obchodního partnera. Za nejvhodnější cestu k jeho nalezení označuje spolupráci s univerzitami. Většina z nich má

⁵⁵ Souhrnná teritoriální informace. Tamtéž.

obchodní fakulty, jejichž studenti jsou většinou generálními řediteli vlastních společností. Dalšími možnými způsoby, jak získat čínského obchodního partnera, je účast na konferencích a workshopech, na kterých se podnikatelé mimo jiné dozvědí, jak investovat v Číně a jak vyhledávat nové trhy.

Podnikatelé z České republiky by se podle Songa měli zaměřit na turismus z Číny do České a Slovenské republiky nebo na potravinářský průmysl.⁵⁶

3.2 Trend přesouvání výroby na východ

Investiční příležitosti v zemi oslovily řadu mezinárodních firem, které v Číně investují nejen do výroby, ale i do provozu služeb:

- Německý chemický gigant BASF oznámil plán investovat 57 mil. USD a zdvojnásobit výrobní kapacitu závodu v Šanghaji.
- Italská společnost Prada plánuje rozšířit síť obchodů, kterých zatím v Číně provozuje 18, o 12 nových butiků.
- Největší japonský provozovatel supermarketů Aeon plánuje během příštích 10 let otevřít v Číně nejméně 2000 obchodů.⁵⁷
- Svůj podíl na čínském trhu chce rozšířit německá softwarová společnost SAP, která v rámci dlouhodobé firemní strategie plánuje do roku 2015 v Číně investovat více než 2 mld. USD. Počet jejích poboček vzroste na dvojnásobek a zaměstná 2000 nových zaměstnanců.⁵⁸
- Na čínském trhu se angažuje největší česká finanční skupina PPF. Od ledna roku 2008 poskytuje spotřebitelské úvěry na nákup zboží dlouhodobé spotřeby pod

⁵⁶ HÜLLE, T. Duševní vlastnictví je pro Čínu novinka. *Ekonom*. Praha: Economia, 2011, roč. 55, č. 50, s. 36-37. ISSN 1210-0714.

⁵⁷ QUINGREN, D. and Z. SIYU. Tamtéž.

⁵⁸ SAP plánuje velké investice v Číně. *iPOINT.cz* [online]. Praha: Česká kapitálová informační agentura, 2011 [vid. 11.2.1012]. ISSN 1214-2131. Dostupné z: <http://www.ipoint.cz/zpravy/252858186750-sap-planuje-velke-investice-v-cine/>

značkou Home Credit. Další služby, které v Číně nabízí, jsou správa pohledávek a retailové bankovníctví.⁵⁹

Výrobu přesouvají do ČLR evropské podniky vyrábějící elektrospotřebiče. Koncem 90. let si otevřel továrnu v Číně nizozemský koncern Philips. Většinu svých elektrospotřebičů dováží z Číny i česká společnost Isolit Bravo. Společnost ETA v létě 2011 ukončila výrobu v Hlinsku a z dříve výrobního podniku se stala v podstatě obchodní společnost dovážející čínské výrobky. Důvodem bylo setrvalé ztrátové hospodaření firmy. Vedení společnosti předpokládá dosažení kladného hospodářského výsledku v horizontu 2 let od uzavření českého závodu a začátku spolupráce s čínskou stranou. Podle slov generálního ředitele firmy ETA Romana Stupky je úspora z rozsahu produkce a levné pracovní síly v Číně tak velká, že jí žádný evropský výrobce v současné době nemůže konkurovat.⁶⁰

Část své produkce vyrábí v Číně firma Baťa, která je rozdělena na 3 světová teritoria: tzv. Emerging markets, kam spadá Dálný východ a Afrika, a dalšími oblastmi jsou Amerika a Evropa. Baťa, který měl své obchody v Číně od roku 1927, začal přesouvat výrobu do Asie z důvodu tamní levné pracovní síly na počátku 30. let 20. stol. První asijskou továrnu založil v indickém Batanagaru, později rozšířil výrobu do okolních zemí, např. do Pákistánu, Bangladéše, Indonésie a od 60. let 20. stol. docházelo k přesunu výroby do Číny. V místech, kde měl Baťa své vlastní výroby, vlastnil továrny a vše bylo řízeno jeho lidmi. Dnes je výroba v Číně zadávána čínským výrobcům a obuv je vyráběna na zakázku pod dohledem Baťových zaměstnanců.⁶¹ Zatímco v Evropě, zejména ve Španělsku a Portugalsku, se firma potýká s problémy, prodeje na čínském trhu zaznamenávají rekordní výsledky. Především jejich růst za poslední dva roky je, podle slov Sonji Baťové, naprosto neuvěřitelný.⁶²

⁵⁹ Souhrnná teritoriální informace. Tamtéž.

⁶⁰ KORBEL, P. ETA – život po výrobě. *Ekonom.* Praha: Economia, 2011, roč. 55, č. 36, s. 24. ISSN 1210-0714.

⁶¹ VELEV, P. Rozhovor s ředitelem Nadace Tomáše Bati formou emailových zpráv ze dne 20.2.2012

⁶² BŘEŠŤAN, R. Podnikání podle vzoru Baťa. *Ekonom.* Praha: Economia, 2012, roč. 56, č. 8, s. 44-47. ISSN 1210-0714

3.2.1 Změny v rozmístění automobilového průmyslu

Jeden z nejdynamičtější se rozvíjejících oborů zpracovatelského průmyslu, automobilový průmysl, prošel podstatnými teritoriálními změnami. V tradičních centrech výroby automobilů (Detroit v USA, Dolní Sasko v SRN, pařížská oblast ve Francii) zůstává soustředěn vývoj, výzkum a konstrukce. Lokalizačními faktory těchto center jsou dostatek kvalifikované pracovní síly, tradice a spotřeba v regionech s vysokou životní úrovní. Naopak levná pracovní síla a rostoucí spotřeba jsou typické pro druhý typ center, ve kterých se nachází montážní výroba automobilů z dovážených dílů. Mezi tato centra patří např. Indie, Latinská Amerika a Čína, kam často směřuje výroba automobilů západoevropských značek. Největšími výrobci automobilů na území Číny jsou General Motors, Volkswagen a čínský Chana Automobile.

V Asii se automobilový průmysl začal rozvíjet po roce 2000, což bylo způsobeno růstem životní úrovně, levnou pracovní silou a obrovským nenasyceným trhem.⁶³ Čína v roce 2001 obsadila 9. místo na světě v produkci automobilů s počtem vyrobených vozů 703 521. V roce 2009 se s počtem 10 383 831 vyrobených automobilů stala největším světovým producentem, následovaly ji Japonsko, Německo a Jižní Korea. Celosvětová produkce ten rok dosáhla 47 772 598 automobilů. V roce 2010 vyrobilo 1 605 000 zaměstnanců automobilového průmyslu v Číně 13 897 083 vozů.

General Motors vyrobil v roce 2009 v Číně 1 734 572 automobilů ze své celosvětové produkce 4 997 824 vozů. Volkswagen vyrobil celkem 5 902 583 automobilů, z toho 1 243 572 vozů bylo vyrobeno v Číně.⁶⁴

Koncern Volkswagen vyrábí v Číně automobily v celkem 9 závodech, z nichž většina se nachází na východním pobřeží. Zaměstnává více než 70 000 zaměstnanců. Čína

⁶³ VOŠTA, M. *Změny v rozmístění světového hospodářství*. 1. vyd. Praha: Oeconomia, 2008. s. 80-93. ISBN 978-80-245-1105-4.

⁶⁴ *OICA production statistics* [online]. Paris: International Organization of Motor Vehicles Manufacturers, 2011 [vid. 17.2.2012]. Dostupné z: <http://oica.net/category/production-statistics/2009-statistics/>

představuje obrovský a rychle rostoucí trh, veškerá produkce, která se zde vyrobí, je v této zemi i prodána. V současné době se staví další závod ve městě Urumqi na západě Číny. V něm vyráběné automobily se budou prodávat v této oblasti a v případě nedostatečné poptávky budou exportovány do sousedních států.

Ve výrobním závodě ve městě Anting, které leží 30 km od Šanghaje, zodpovídal za výrobu raznic pro VW Passat v letech 2005-2007 technolog firmy Škoda Auto David Šmíd. Za velice problémový považuje v Číně výběr vhodného dodavatele. Zatímco v Evropě je návštěva budoucího obchodního partnera spíše formalitou, v Číně se nesmí podcenit. Je nezbytné prohlédnout výrobní haly a zjistit, zda podnik má skutečně potřebné zázemí a kapacitu k výrobě požadovaných produktů v potřebném množství. Většina z 20 000 zaměstnanců závodu v Antingu jsou Číňané, na vyšších manažerských pozicích pracují zpravidla expatrianti z Německa. Číňané obsazují některé z nižších manažerských pozic. Produktivita práce je velice nízká. Na práci, kterou v Evropě vykonává 1 člověk, připadají v Číně 2-3 lidé. Šmíd proto spekuluje o vládou uměle udržované zaměstnanosti.

Prodejní cena VW Passat byla v roce 2007 v Číně v přepočtu 250 000 Kč, tzn. $\frac{1}{2}$ až $\frac{2}{3}$ evropské ceny. Významnou část nákladů na pořízení automobilu představuje cena státní poznávací značky (dále jen SPZ). SPZ se draží na aukcích, jejich ceny se často pohybují ve stejných hodnotách jako ceny samotných automobilů. Za šťastné je považováno číslo 8, s počtem osmiček tedy roste cena SPZ. Podle SPZ je také omezen pohyb automobilů v různých dnech a denních dobách.⁶⁵

V letech 2010-2012 investuje koncern Volkswagen v Číně celkem 6 mld. EUR. Investice jsou určeny na výstavbu nových továren a vývoj nových modelů automobilů pro čínský trh. V roce 2009 čínský automobilový trh předčil USA a stal se největším na světě, když se na něm prodalo 13,6 mil. vozů (oproti roku 2008 se jednalo o 46% nárůst). Dlouhodobým

⁶⁵ ŠMÍD, D. Rozhovor s technologem Škoda Auto ze dne 2.3.2012

cílem německého koncernu je prodávat v Číně 2 mil. automobilů ročně.⁶⁶ Od ledna do října roku 2011 prodal Volkswagen v Číně téměř 1,9 mil. automobilů, roční prodej očekává vyšší než 2 mil. vozů. V nadcházejících letech očekává automobilka růst čínského trhu ročním tempem 8-10% a pracuje proto na zdvojnásobení výrobních kapacit do roku 2015 na 3 mil. vyrobených vozů ročně. Volkswagen v Číně vyrábí automobily ve společných podnicích s domácími společnostmi FAW Group a SAIC Motor Corp.⁶⁷

Předseda představenstva Škody Auto Detlef Witting podepsal 11. dubna 2005 licenční smlouvu o výrobě s představiteli Shanghai Volkswagen. Na počátku června 2007 byla zahájena výroba Octavií v rozsahu až 80 000 vozů ročně určených výhradně pro čínský trh. Od prosince 2008 se v závodě vyrábí také model Fabia a od srpna 2009 Superb. V roce 2011 se ČLR stala největším trhem automobilky.⁶⁸ Prodej vozů Škoda v Číně se oproti roku 2010 zvýšil o 22% na více než 220 000 ks.⁶⁹ Od konce roku 2012 automobilka plánuje v čínském závodě vyrábět nové kompaktní limuzíny a od roku 2013 kompaktní SUV Yeti.⁷⁰

Od 90. let 20. stol. přesouvá část své produkce do čínských továren významný dodavatel koncernu Volkswagen společnost Johnson Controls, která vyrábí interiéry automobilů, sedadla a elektronické vybavení vozů. Ve výrobních závodech umístěných především ve východních, jižních a centrálních oblastech Číny zaměstnává cca 40 000 zaměstnanců. Ti vyrábějí všechny vysoko-objemové díly finálních výrobků, pouze nízko-objemové součástky jsou do Číny k montážím dováženy. Jen malá část produkce je exportována do

⁶⁶ BERÁNEK, J. VW zvýší investice v Číně o 1,6 mld. eur. *Hospodářské noviny* [online]. Praha: Economia, 2010 [vid. 17.2.2012]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-42956130-vw-zvysi-investice-v-cine-o-1-6-miliardy-eur>

⁶⁷ Volkswagen letos prodá v Číně přes dva milióny vozidel. *RM-SYSTÉM* [online]. Praha: Česká burza cenných papírů, 2010 [vid. 17.2.2012]. Dostupné z: <http://www.rmsystem.cz/udalosti/9981-volkswagen-letos-proda-v-cine-pres-dva-miliony-vozidel>

⁶⁸ Souhrnná teritoriální informace. Tamtéž.

⁶⁹ KORBEL, P. Škoda vstupuje mezi dovozce. *Ekonom*. Praha: Economia, 2012, roč. 56, č. 3, s. 30-32. ISSN 1210-0714.

⁷⁰ Auto číslo 10 000 000: Bilance Škody Mladá Boleslav. *aktuálně.cz* [online]. Praha: Centrum holdings, 2011 [vid. 22.2.2012]. Dostupné z: <http://auto.aktualne.centrum.cz/clanek.phtml?id=717332>

dalších zemí, většina výrobků je určena pro výrobce automobilů, kteří mají výrobní závody v Číně. Blízkost obchodním partnerům je jeden z důvodů, proč Johnson Controls investuje v Číně. Náklady firmy na čínskou pracovní sílu se liší podle regionu, v průměru odpovídají východní Evropě. Nejvyšší mzdy jsou v blízkosti pobřežních měst na východě země (např. Shanghai, Guangzhou) a s postupem do vnitrozemí se snižují. Za největší překážku investování v Číně považuje programový ředitel společnosti Steffen Bail přílišnou byrokracii. Za základní rozdíl v podnikatelském prostředí Číny a EU označuje důležitost, jaká je v Číně přikládána mezilidským vztahům, a to i v obchodě. Před uzavřením smlouvy se obchodní partneři dlouhou dobu poznávají, obchod je zde více založen na osobních vztazích.⁷¹

Ve výrobním závodě Johnson Controls ve městě Changchun, které se nachází v severovýchodní průmyslové části Číny v provincii Jilin, působil současný ředitel pobočky v Bezděčíně u Mladé Boleslavi Jiří Šmahel. Čínský závod v Changchun funguje od roku 2007 a je to joint-venture firem Johnson Controls a Fawer, každá z nich vlastní 50% podíl. Tento způsob spoluvlastnictví je v automobilovém průmyslu podmínkou, aby světové firmy vlastníci výrobní technologie mohly v Číně založit závod. (Joint-venture založil ve městě Changchun společně s firmou Fawer i koncern Volkswagen, tento závod se jmenuje FAW-VW).

V závodě Johnson Controls a Fawer (dále jen FJC) se vyrábí kompletní program interiérů pro model VW Jetta (asijská verze automobilu) a sedačky a dveřní výplně pro model Audi A6. Množství zhotovených produktů je cca pro 2000 vozů denně a veškerá produkce se nevyváží, ale je prodána v Číně. V závodě FJC pracují 4000 zaměstnanců, velká část z nich jsou Číňané. Changchun je univerzitní město, z čehož plyne dostatek kvalifikovaných techniků čínské národnosti. Je zde velká migrace pracovníků z jihu, kteří se přestěhovali za prací. Průměrná mzda dělníka v továrně je v porovnání s ostatními částmi země vysoká, až 1500 CNY (cca 4000 Kč). Pro představu o reálné hodnotě této

⁷¹ BAIL, S. Rozhovor s programovým ředitelem Johnson Controls formou emailových zpráv ze dne 27.2.2012

sumy, lepší čínská večeře v centru města stojí 40-50 CNY. Šmahel, stejně jako Šmíd, upozorňuje, že Číňané nejsou zdaleka tak pracovití jako např. Japonci nebo Korejci. Pracovní morálka a zvyklosti mu připomínaly situaci v Československu před rokem 1989. Před pracovními povinnostmi Číňané upřednostňují své stranické aktivity, což dokládá příkladem, kdy část zaměstnanců opustí firemní mítink, aby nezmeškala schůzku straníků.

Za největší problémy investování v ČLR Šmahel označuje abnormální míru byrokracie a neochotu úředníků. Založení firmy v Číně je z jeho pohledu velký problém, vyžaduje to spojení s lokálními zástupci, kteří nebudí důvěru. Základní zvyklostí obchodního jednání je podávání čaje a obchodní oběd, v případech jednání s cizincem, který zastupuje obchodního partnera, to Šmahel považuje za povinnost. Hierarchická autorita je podporována funkcemi, které jsou o několik řádů vyšší než v našich poměrech (např. ředitel i malé firmy je běžně General Manager). V tomto ohledu je v Číně patrný americký vliv a orientace na hodnoty, na rozdíl např. od Japonska zde není hierarchie dána věkem a zásluhami, ale spíše podle amerických poměrů.⁷²

Pracovní podmínky v čínských závodech nadnárodních firem jsou na vysoké úrovni, aplikují se zde globální standardy firem. Dělníci pracují ve srovnatelném prostředí jako jejich evropští či američtí kolegové. Jiná situace je v podnicích bez zahraničního kapitálu. Zaměstnanci zde pracují v nevyhovujícím prostředí, bez ochranných pomůcek a při velmi vysokém riziku pracovních úrazů či nemocí z povolání. Takovéto firmy jsou většinou subdodavatelé modulových dodavatelů automobilek, převážně primární zpracovatelé materiálů na komponenty pro výrobu automobilů.⁷³

Obrovský potenciál čínského automobilového trhu dokládají zprávy americké analytické společnosti Polk. Podle nich se v roce 2012 bude Čína podílet na celosvětovém prodeji nových dopravních prostředků největší částí ze všech států. Oproti roku 2011 se očekává

⁷² ŠMAHEL, J. Rozhovor s ředitelem Johnson Controls v Bezděčíně u Mladé Boleslavi formou emailových zpráv ze dne 13.3.2012

⁷³ ŠMÍD, D. Tamtéž, ŠMAHEL, J. Tamtéž.

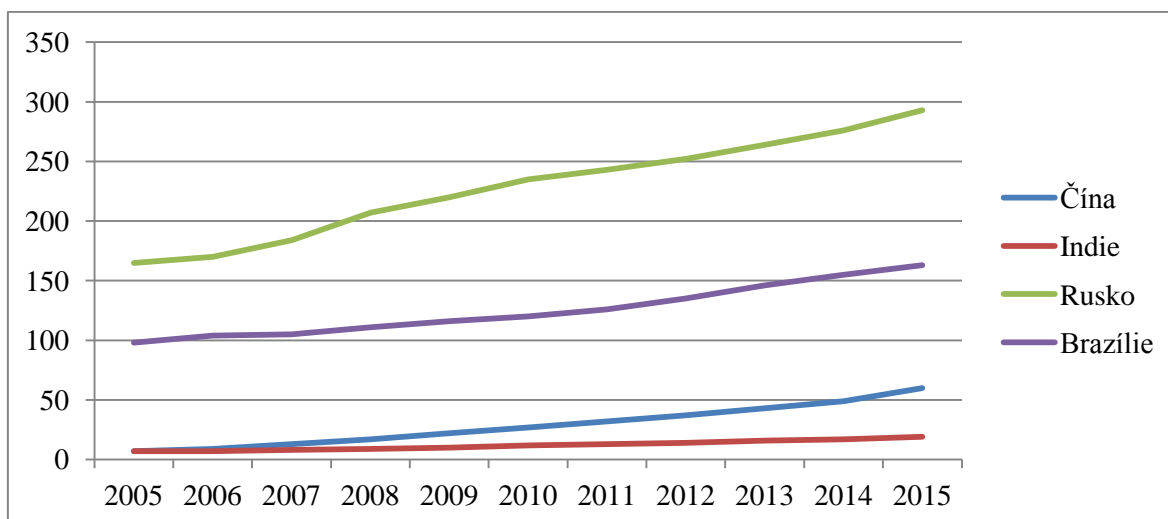
nárůst prodeje o 16%, na kterém budou mít velký podíl vozidla prodaná jinde než v metropolích Šanghai a Peking.⁷⁴ Do roku 2015 prognózy předpovídají zvýšení ročního prodeje lehkých dopravních prostředků na čínském trhu na 17,5 mil. vozidel.⁷⁵

Klíčovým ukazatelem vyspělosti automobilového průmyslu je počet dopravních prostředků na 1000 obyvatel. Hustota dopravních prostředků v Číně je relativně nízká, na 1000 obyvatel připadá 27 automobilů, má ale rostoucí tendenci. Je třeba si uvědomit, že čínská populace čítá 1,3 mld. lidí a pokud by hustota dopravních prostředků vzrostla např. na hodnotu USA, která je 453 automobilů na 1000 obyvatel, byla by Čína poněkud přeplněná automobily.⁷⁶ Vývoj a prognózu počtu automobilů na 1000 obyvatel v zemích BRIC (Brazílie, Rusko, Indie, Čína), kde se na rozdíl od USA a většiny ostatních vyspělých ekonomik tento ukazatel zvyšuje, ilustruje následující graf.

⁷⁴ LIBBY, T. Polk forecasts 7% rise in U.S. new vehicle deliveries in 2012. In: *Light vehicle forecast*. [online]. Southfield: Polk, 2012 [vid. 10.3.2012]. Dostupné z: <http://blog.polk.com/blog/blog-posts-by-tom-libby/polk-forecasts-7-rise-in-us-new-vehicle-deliveries-in-2012>

⁷⁵ MILLER, L. Digital Killed the Auto Star...Not! In: *Light vehicle forecast*. [online]. Southfield: Polk, 2012 [vid. 10.3.2012]. Dostupné z: <http://blog.polk.com/blog/blog-posts-by-lonnie-miller/digital-killed-the-auto-starnot>

⁷⁶ ZEWATSKY, M. Vehicle Density in Emerging Markets. In: *Light vehicle forecast*. [online]. Southfield: Polk, 2012 [vid. 10.3.2012]. Dostupné z: <http://blog.polk.com/blog/blog-posts-by-margaret-zewatsky/vehicle-density-in-emerging-markets>

Obr. č. 10: Počet automobilů na 1000 obyvatel (vývoj a prognóza)

Zdroj: Polk, 2011: <http://blog.polk.com/blog/blog-posts-by-margaret-zewatsky/vehicle-density-in-emerging-markets>

4 Čínské investice v zahraničí

Za velkým podílem kapitálových odlivů ze země stojí čínské vládní podniky. Tento kapitál často pochází z obrovských a stále rostoucích čínských devizových rezerv (viz kap. 2.2.1). Za účelem získání úroků z držení těchto deviz je čínská vláda investuje do zahraničních aktiv. Velká část byla investována do cenných papírů v USA, a to do dlouhodobého státního dluhu, návratných hypotečních cenných papírů Freddie Mac (celým názvem Federal Home Loan Mortgage Corporation) a Fannie Mae (celým názvem Federal National Mortgage Association), dlouhodobých podnikových dluhopisů, akcií a krátkodobých dluhů.¹⁸ V červnu 2008 vlastnila Čína cenné papíry USA v hodnotě 1 205 mld. USD a byla tak po Japonsku jejich druhým největším držitelem. Její podíl na celkovém objemu cenných papírů USA vlastněných zahraničními subjekty byl 11,7%. Čína je největším držitelem státních dluhopisů USA, v listopadu 2009 je vlastnila v hodnotě 789,6 mld. USD.⁷⁷

Tento tradiční způsob investování je relativně bezpečný, nicméně málo výnosný. Ve snaze využít prostředky ziskověji zahájila Čína v roce 2000 novou strategii, jak „se stát globální“. Podporuje čínské podniky, aby investovaly v zahraničí, a pomáhá rozvoji mezinárodně uznávaných čínských značek. Jednou ze strategií je nákup existující společnosti včetně její mezinárodně uznávané značky.⁷⁸

Vládní agentura spravující devizové rezervy začala tyto prostředky investovat do cenných papírů zahraničních firem v roce 2006. Nakoupila akcie britských finančních institucí Barclays za 345,4 mil. USD a Royal Bank of Scotland za 340,9 mil. USD. Do akcií Royal Dutch Shell investovala 1,2 mld. USD.⁷⁹

⁷⁷ MORRISON, W. M. China and the global financial crisis. Tamtéž.

⁷⁸ MORRISON, W. M. China's economic conditions. Tamtéž.

⁷⁹ HU, Y. Tamtéž.

Důležitým důvodem k přímým zahraničním investicím (Overseas Direct Investment, dále jen ODI) je získávání energie a surovin pro průmyslovou výrobu. Státem vlastněné čínské podniky se snaží o nákup nebo investice do zahraničních energetických a těžebních společností, ropných rafinerií, ropovodů a plynovodů.

Žebříček největších příjemců čínského kapitálu je poněkud zavádějící. Na jeho vrcholu stojí Hongkong (66,9% celkových ODI), následují Britské Panenské ostrovy (6,1%) a Kajmanské ostrovy (5,5%). Tyto země s největší pravděpodobností nebyly pro většinu investic konečnou destinací. Finanční prostředky byly zřejmě reinvestovány jinde. Část v daňových rájích, část byla převedena zpět do Číny ve formě „zahraničních investic“ za účelem získání výhod poskytovaných zahraničním investorům.

V roce 2009 investovala Čína v zahraničí 56,5 mld. USD a stala se tak 5. největším zdrojem přímých zahraničních investic na světě. Celková hodnota zahraničních investic do roku 2009 je 245,8 mld. USD.⁸⁰

V roce 2010 evidoval Národní statistický úřad ČLR nárůst čínských zahraničních investic o 21,4% na hodnotu 68,8 mld. USD. Největší část ODI směřovala do Asie (44,9 mld. USD), dále do Střední a Jižní Ameriky (10,54 mld. USD) a Evropy (6,76 mld. USD). V Severní Americe Čína investovala 2,62 mld. USD, v Africe 2,11 mld. USD a v Austrálii a Oceánii 1,89 mld. USD.⁸¹

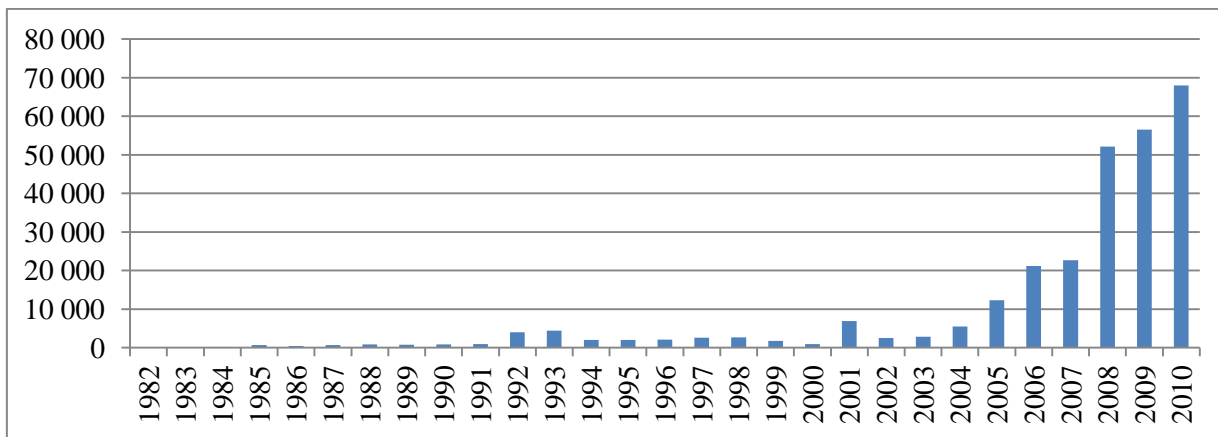
V roce 2011 investovala ČLR celkem 60,1 mld. USD do 1392 zahraničních projektů ve 132 zemích.⁸²

⁸⁰ MORRISON, W. M. China's economic conditions. Tamtéž.

⁸¹ Souhrnná teritoriální informace. Tamtéž.

⁸² Přímé zahraniční investice v Číně loni stouply na rekord. Tamtéž.

Přehled o vývoji přímých zahraničních investic Číny v letech 1982 až 2010 poskytuje následující graf.

Obr. č. 11: Objem přímých investic Číny v zahraničí v mil. USD

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat UNCTAD, 2011:
<http://unctadstat.unctad.org/TableViewer/tableView.aspx>

4.1 Čínské investice v Africe

Zatímco tradiční obchodní partneři Afriky EU a USA bojují s hospodářskou recesí ve svých zemích, Čína na černém kontinentu expanduje. Podle statistik zůstává druhým největším africkým obchodním partnerem po EU, lze ale očekávat, že toto pořadí se brzy změní.

V roce 2010 se Čína zavázala investovat v průběhu příštích let v Africe více než 10 mld. USD. Největší část ODI směřuje do těžbařského průmyslu, stavebnictví a zemědělství. V menší míře Čína v Africe investuje do služeb, např. maloobchodu a telekomunikací. Důvodem čínských investic jsou nejčastěji zásoby nerostných surovin v afrických zemích. Představitelé Číny se zavázali investovat 6 mld. USD do infrastruktury Konga výměnou za práva těžit zde nerostné suroviny. Na území Konga se nachází zásoby coltanu, masné černé rudy (potřebné při výrobě elektronických přístrojů), diamantů, zlata,

mědi, kadmia, zinku, cínu, železné rudy a uhlí. Dalšími cílovými zeměmi čínských investic do infrastruktury jsou Malawi, Keňa, Nigérie a Niger.

Čína společně s Indií a Saúdskou Arábií skupuje v Africe půdu a podporuje čínské farmáře z oblastí, kde je nedostatek půdy, aby začali farmařit na černém kontinentu. Toto může být pozitivní vzhledem k tomu, že zaměstnávají místní farmáře a učí je tak hospodařit. Do budoucna ale hrozí spekulace se vzácnou zemědělskou půdou a tlak na růst cen potravin.

V roce 2011 uzavřel čínský ministr zahraničí dohodu o posílení ekonomické spolupráce s dalšími 5 africkými zeměmi, každá z nich disponuje bohatými nalezišti nerostných surovin. V Zimbabwe investuje Čínská rozvojová banka 10 mld. USD do těžebního průmyslu a zemědělství. Další dohody o spolupráci Čína uzavřela s Gabonem, Guineou, Togem a Čadem.

Politický geograf Michael Romanov před čínskými investicemi v Africe varuje. Ze strategických výhod mezi Čínou a africkými zeměmi plyne výrazně více výhod pro Čínu. Její chování v Africe přirovnává k chování Evropanů před sto padesáti lety. Sice zde buduje infrastrukturu, silnice, přístavy a letiště, ale na takových místech, kde je sama potřebuje, aby ze země odvezla produkty, které v ní získává.⁸³

4.2 Čínské investice v Evropě

Evropa, postížená dluhovou krizí, představuje pro čínské investory dostatek cenově příznivých příležitostí. Čínská pozornost se začíná přesouvat od přírodních zdrojů

⁸³ VOLF, T. Miliardové čínské investice dobývají Afriku. Jde tu nejen o vzácné suroviny. *Hospodářské noviny* [online]. Praha: Economia, 2011 [vid. 18.2.2012]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-52428630-miliardove-cinske-investice-dobývají-afriku-jde-tu-nejen-o-vzacne-suroviny>

a nerostných surovin v Africe a Jižní Americe k evropským know-how a technologiím, které jsou stále výrazně lepší než čínské. Investicemi v Evropě se čínské firmy přibližují k bohatým evropským zákazníkům a kvalifikované pracovní síle.

Levné a přitom velmi atraktivní investiční příležitosti poskytují země ohrožené bankrotem, které své dluhy často řeší privatizací státních firem, z nichž velkou část tvoří klíčové strategické podniky. Čína projevuje zájem především o investice v oblasti logistiky, železnic, telekomunikací, obnovitelných energií, turismu a potravinářství.

V Řecku utratili čínští investoři v roce 2010 zhruba 100 mil. EUR. Jednou z největších investic byla zakázka na přestavbu řeckého přístavu Pireus za 5 mld. EUR, rozložená na 35 let. Výměnou za investici získá čínská státní společnost Cosco po dobu 35 let kontrolu nad částí přístavu. Ten bude sloužit čínským firmám jako „vstupní brána“ do Evropy. Stejný záměr má firma Cosco s přístavem v italské Neapoli. Podepsala dohodu o jeho rozšíření výměnou za to, že přístav budou využívat čínské společnosti směřující do Evropy. V roce 2010 oznámila Čína plán financovat v Itálii 10 velkých investic v souhrnné hodnotě 2,5 mld. USD. V Portugalsku uzavřela čínská společnost Huawei smlouvu s místním operátorem Portugal Telekom o vybudování optické telekomunikační sítě. Smlouvy v oblasti bankovníctví a energetiky uzavřené ve Španělsku dosahují částky cca 7 mld. USD. Ministerstvo vnitra Islandu odmítlo nabídku čínského realitního magnáta, který měl zájem o koupi 300 km² pozemků na ostrově k vybudování odpočinkového letoviska pro turisty. Důvodem zamítnutí bylo podezření, že skutečný záměr investice není výstavba turistického resortu, ale přiblížení Číny k nerostnému bohatství na Arktidě.

Neztenčující se čínské rezervy a pokračující evropská krize předznamenávají, že čínská expanze do Evropy bude pokračovat i v následujících letech. Americká společnost Asia Society ve své studii odhaduje, že investice Číny v zahraničí by se do roku 2020 mohly zvýšit až na 1 bilion amerických dolarů.

Investiční příležitosti jsou daleko větší v zemích s finančními problémy, Čína ale investuje i ve státech se zdravou ekonomikou. Příkladem je koupě tradiční švédské automobilky Volvo.⁸⁴

Podle dat agentury GTAI (Germany Trade and Invest) byla Čína v roce 2011 největším investorem v Německu. Z celkového počtu 827 nových projektů stáli čínští investoři za 158 projektů. Zájem o investice v Německu pokračuje, v letošním roce došlo ke 2 významným akvizicím. Čínský producent automobilových součástí Heibei Lingyun Industrial Group Corporation uzavřel dohodu o koupi německé firmy vyrábějící automobilové zamykací systémy Kiekert a čínská firma Sany Heavy Industry, která vyrábí stavební stroje a zařízení, převzala německou strojírenskou firmu Putzmeister. Tato koupě patří mezi největší investiční projekty v odvětví automatizované výroby a strojírenství, které je pilířem německého hospodářství.⁸⁵

V roce 2012 otevře první čínský výrobce automobilů továrnu v Evropské Unii. Společnost Great Wall bude v bulharském městě Lovech montovat automobily z dovážených dílů vyráběných v Číně. Modely automobilů Voleex, Hover a Wingle, jejichž cena se v Evropě bude pohybovat mezi 8 000 a 22 000 EUR, budou určeny pro bulharský, rumunský a turecký trh. Předpokládaný objem prodeje v prvním roce je 8 000 ks. V roce 2015 firma plánuje vstup na norský a švédský trh, následně chce vstoupit do Velké Británie. Posledním cílovým trhem v EU je, navzdory silné konkurenci a vysokým nárokům zákazníků, Německo.

Nejedná se o první snahu čínských automobilek proniknout na západní trhy. Dřívější pokusy společností Brilliance, která je partnerem BMW, a Landwind-Jingling ale skončily neúspěchem. Z důvodu nedostatečné kvality a neplnění bezpečnostních norem byly jejich

⁸⁴ NĚMEC, J. Čínský drak se olizuje nad Evropou. Tamtéž.

⁸⁵ China becomes top foreign investor in Germany: Trade agency. *The economic times* [online]. Times Group, 2012 [vid. 4.4.2012]. Dostupné z: http://articles.economictimes.indiatimes.com/2012-03-16/news/31201414_1_chinese-investment-investment-projects-german-economy

automobily v EU neprodejné. Podle marketingového ředitele společnosti Great Wall Wanga Shihui se automobilka poučila z chyb, kterých se producenti z Dálného východu dopouštěli při exportu do Evropy. Automobily budou splňovat všechny bezpečnostní i environmentální požadavky EU. Rok 2012 považuje Wang za vhodný pro uvedení výrobků na trh. Současnou špatnou situaci v evropském hospodářství označuje za příznivou pro nízkonákladové výrobce, jako je Great Wall.⁸⁶

Čínská centrální banka plánuje vytvoření dvou nových investičních fondů, které by měly disponovat až 300 mld. EUR. Část těchto prostředků bude investována ve Spojených státech amerických, část posílí čínské aktivity v Evropě. Z fondů plánuje Čína hradit nákupy při privatizacích, které chystají zadlužené evropské země, tedy především Řecko, Itálie, Španělsko a Portugalsko. Čína chce tímto způsobem dosáhnout lepšího zhodnocení vysokých devizových rezerv.⁸⁷

4.2.1 Čínské investice do evropských dluhopisů

Další z forem čínské pomoci zadlužené Evropě jsou nákupy vládních dluhopisů. Čína investovala do státních cenných papírů Řecka, Španělska, Portugalska a Itálie. Přesné výše těchto investic nejsou známy, údajně se pohybovaly mezi 15 a 20 mld. EUR. Podle odhadů Evropské centrální banky je objem nakoupených dluhopisů o mnoho menší, než delegace ČLR slibovaly při návštěvách jmenovaných zemí. Ekonom investiční společnosti Patria David Marek označuje tyto investice pouze za politické a strategické vyjádření Číny. Jejich prostřednictvím se snaží ukázat svou převahu, co se týče finanční stability a aktuálního ekonomického vývoje. Důvodem, proč Čína nakoupila dluhopisy v nižší hodnotě než slibovala, je příliš velké riziko ztrát. S většími investicemi vyčkává, až evropské země najdou způsob, kterým své dluhové problémy vyřeší. Bezpečnější než investice do cenných

⁸⁶ GEINITZ, CH. Chinesische Autobauer: Zurück nach Europa. *Frankfurter Allgemeine Wirtschaft* [online]. Frankfurt am Main: Frankfurter Allgemeine Zeitung, 2011 [vid. 9.3.2012]. Dostupné z: <http://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/chinesische-autobauer-zurueck-nach-europa-11536097.html>

⁸⁷ NĚMEC, J. Expanze do Evropy pokračuje: Čína chystá 300 mld. eur. *Ekonom*. Praha: Economia, 2011, roč. 55, č. 50, s. 17. ISSN 1210-0714.

papírů zadlužených států jsou pro Čínu nákupy dluhopisů vydávaných fondem EFSF (Evropský fond finanční stability). Prostřednictvím něho eurozóna financuje pomoc Irsku a Portugalsku. Nejzajímavější by pro Čínu byl nákup společných evropských dluhopisů, pokud by je eurozóna začala vydávat.⁸⁸

Při letošní únorové návštěvě německé kancléřky Angely Merkelové v Číně čínský premiér Wen Ťia poprvé oficiálně potvrdil záměr státu angažovat se více v záchranných fondech eurozóny. Konkrétní výši ani formu čínské účasti neupřesnil. Hlavním záměrem pomoci Evropě není charita, ale ochrana vlastních zájmů. Např. podle varování Mezinárodního měnového fondu (dále jen MMF) by se vlivem hluboké recese na starém kontinentu snížil čínský hospodářský růst, který se letos odhaduje na 8,2%, až na polovinu.⁸⁹

4.2.2 Rizika čínských investic v Evropě

Rostoucí vliv, který Čína získává na starém kontinentu, s sebou může přinášet určitá rizika. Vzhledem k tomu, že Čína není stát s normálním demokratickým tržně založeným systémem, by Evropa měla, podle názoru ekonoma společnosti Patria Marka, zvážit, zda má zájem o záchranu od takového investora nebo zda se spolehne na obvyklé tržní systémy. Zatímco podporu ve formě čínských investic do dluhopisů může Evropa odmítnout, přímým investicím a skupování strategických odvětví se nelze ubránit. Následky mohou být ekonomické i politické: zvyšující se nákupy čínských investorů, které mnohdy probíhají skrytě přes firmy sídlící např. v Hongkongu, zjednodušují import levného čínského zboží, který může zkomplikovat život evropským firmám. Export technologií a know-how způsobí, že evropští výrobci ztratí náskok před čínskými podniky a budou se tak potýkat se silnější konkurencí. Pokud bude Evropa zavázaná Číně půjčkami,

⁸⁸ NĚMEC, J. Čínský drak se olizuje nad Evropou. Tamtéž.

⁸⁹ Čína půjčí Evropě. Pomůže tím sobě. *Ekonom*. Praha: Economia, 2012, roč. 56, č. 6, s. 19. ISSN 1210-0714.

těžko bude moci usilovat o zlepšení ochrany lidských práv v této zemi. Evropě hrozí i ztráta části vlivu v globálním světě.⁹⁰

⁹⁰ NĚMEC, J. Čínský drak se olizuje nad Evropou. Tamtéž.

5 Výhledy Číny do budoucna

Názory odborníků na vývoj čínské ekonomiky se výrazně liší. Někteří ekonomové předvídají Číně budoucnost ekonomické velmoci, jiní v její budoucí prosperitu příliš nevěří a někteří dokonce předpokládají rozpad asijské velmoci.

Jedním z těch, podle kterých čekají Čínu v budoucnu potíže, je geopolitik George Friedman, zakladatel a šéf společnosti Stratfor, která je největším soukromým dodavatelem ekonomických a politických prognóz. Předvídá Číně ekonomické problémy a dezintegraci. Předpokládá, že v roce 2050 bude Čína rozpadající se stát, zatímco za budoucí ekonomické velmoci světa označuje USA, Japonsko, Turecko a Polsko.⁹¹

Deflaci a zpomalení hospodářského růstu už v roce 2013 předpovídá Číně americký ekonom Nouriel Roubini. Říká, že v Číně se zapomnělo na privatizaci podniků, zhodnocování měny, finanční převody ve prospěch domácností a vyšší daně.⁹²

5. 1 Hrozby pro ekonomiku Číny

Hrozby pro čínskou ekonomiku představují následující skutečnosti:

Čínský hospodářský růst je příliš závislý na exportu a zahraničních investicích. Tento současný model ekonomiky je dlouhodobě neudržitelný, nevyhnutelně musí nastat

⁹¹ PRAVEC, J. Zánik říší: Velmoci na pokraji krachu. *Ekonom.* Praha: Economia, 2011, roč. 55, č. 26-27, s. 40-47. ISSN 1210-0714.

⁹² PRAVEC, J. Obtížná renesance nebeské říše. *Ekonom.* Praha: Economia, 2011, roč. 55, č. 48 s. 52-54. ISSN 1210-0714.

zpomalení čínského hospodářství. Vláda by se měla snažit o posun k modelu, ve kterém hraje větší roli domácí spotřeba.⁹³

Přestože Roubini spojuje budoucnost Číny s deflací, aktuální problém představuje inflace, která je nejvyšší za poslední 3 roky. (V červnu 2011 byla její míra 5,5%). Přesto zatím zůstává pod kontrolou a hluboko pod hodnotou 27,7%, které dosáhla v roce 1994.⁹⁴

Nejzávažnějším problémem Číny se může stát demografie. Politika jednoho dítěte zastavila populační expanzi a způsobila, že čínská populace stárne bezprecedentní rychlostí. V roce 2020 bude starší než obyvatelstvo USA a v roce 2030 předčí v tomto ohledu i Evropu. Následkem bude náhlý konec levné pracovní síly ve výrobě. Změna poměru počtu obyvatel v produktivním věku a starých lidí bude mít nepříznivé důsledky pro státní politiku sociálního zabezpečení, která spoléhá na přísun prostředků od pracující populace. Dalším důsledkem politiky jednoho dítěte jsou selektivní interrupce nenarozených dětí ženského pohlaví. V roce 2025 tak bude v Číně žít 96,5 mil. mužů ve věku od 20 do 30 let, zatímco žen ve stejném věku bude o 16,2 mil. méně.⁹⁵

Důsledkem růstu mezd může být postupné zavírání některých továren v Číně a jejich přesun do levnějších asijských zemí, např. Vietnamu, Thajska nebo Indonésie. Minimální mzda, která se podle regionu pohybuje od 140 do 250 USD za měsíc, roste v posledních 5 letech zhruba o 20% ročně. Analytická společnost Boston Consulting Group provedla studii, podle níž může být díky rostoucím nákladům výroba v Číně už za pět let jen o 10 - 15% levnější než v USA. Kvůli politice jednoho dítěte a z ní plynoucího stárnutí populace ubude v Číně pracovní síly, která tak bude vyžadovat další zvýšení mezd.⁹⁶

⁹³ China's future: Rising power, anxious state. *The Economist* [online]. New York: The Economist Group, 2011 [vid. 23.2.2012]. Dostupné z: <http://www.economist.com/node/18866989>

⁹⁴ China's future: Rising power, anxious state. Tamtéž.

⁹⁵ Je nás víc, ale není důvod k panice. *Ekonom*. Praha: Economica, 2011, roč. 55, č. 43, s. 38-40. ISSN 1210-0714.

⁹⁶ NĚMEC, J. Říši středu hrozí tvrdý pád. Tamtéž.

K narůstajícím sporům povedou podle George Friedmana rozdíly mezi bohatými provinciemi na pobřeží a podstatně chudším vnitrozemím.

Důsledkem rychlého průmyslového růstu se Čína potýká s ekologickými problémy. Zahraniční společnosti přesouvají výrobu na východ nejen z důvodu levné pracovní síly, ale také kvůli měkkým ekologickým limitům. Organizace Greenpeace upozorňuje, že v Číně je kontaminováno 70% řek, nádrží a jezer. Jedovatými chemikáliemi je zamořeno ústí řeky Jang-c'-tiangu a delta Perlové řeky, kde je největší průmyslová zóna. Patrně začínají být globální změny podnebí, které zvýrazňují tradiční nedostatek pitné vody v severních oblastech.⁹⁷

Obavy sousedů Číny, především Indie, ale i Indonésie, Japonska a Jižní Koreje, kteří jsou všichni přirozenými spojenci USA, z čínské moci potvrzují slova amerického experta Richarda Bernsteina. Ten již před 15 lety předpověděl, že čínský vzestup musí nutně vést k válce s USA.

Určitou hrozbu pro Čínu představuje eventuelní přechod k demokracii, o který pravděpodobně začnou usilovat stále početnější střední vrstvy obyvatel. Tím by Čína ztratila jednu z mála výhod autoritativního režimu, a to schopnost reagovat na globální ekonomické problémy.⁹⁸

Významným přispěvatelem k ekonomickému růstu je urbanizace, která se v posledních letech snižuje. Aby byla udržena v žádoucí míře, komunistická strana láká mladé nezaměstnané obyvatele venkova do měst s vidinou, že tam naleznou zaměstnání. Ke zvýšení stále se snižujícího počtu migrantů by přispělo, kdyby venkované mohli před odchodem do města prodat nebo pronajmout půdu, na které hospodařili. S takto získanými

⁹⁷ PRAVEC, J. Obtížná renesance nebeské říše. Tamtéž.

⁹⁸ PRAVEC, J. Zánik říší: Velmoci na pokraji krachu. Tamtéž.

finančními prostředky by pro ně bylo snadnější začít nový život ve městech. Vládnoucí stana ale není privatizaci zemědělské půdy nakloněna, částečně kvůli obavám z opuštěného venkova a částečně z ideologických důvodů. Přesídlení do měst znesnadňuje venkovanům také systém domácí registrace, který definuje i migranty setrvávající ve městě po dlouhou dobu jako venkovské obyvatele a vyčleňuje je z výhod na bydlení, vzdělání a dalších (viz kapitola 2.4).

Z desítek tisíc protestů, které se v Číně ročně uskutečňují, stojí za největším počtem rozezlení farmáři a běžné jsou i nepokoje továrních dělníků ve městech. Pro udržení klidu ve městech a nalákání potřebného počtu migrantů musí vláda nalézt cestu k tomu, aby z nich učinila plnohodnotné obyvatele měst. Poskytnout migrantům stejné životní podmínky jako původním městským obyvatelům a vybudovat řádnou síť sociálního zabezpečení bude drahé. Řešením, jak získat finanční prostředky, by mohlo být zvýšení daní, které by ale mělo dopad na střední třídu obyvatel. A případných povstání této vrstvy se strana obává mnohem více než vzbouřených farmářů nebo migrantů. Právě od střední třídy obyvatel se komunistické straně dostává podpory výměnou za 15 let trvající politiku, která této vrstvě vychází vstříc.⁹⁹

Velké riziko představuje pro čínskou ekonomiku současná bublina na trhu nemovitostí. Čínská vláda reagovala na světovou hospodářskou recesi v letech 2008 a 2009 investicemi za více než 700 mld. USD do výstavby infrastruktury a domů, které se pro Číňany staly oblíbeným investičním instrumentem. Investice do nemovitostí totiž díky rostoucím cenám slibovaly lepší zhodnocení peněz než jejich uložení do banky, které nabízely úrok jen o málo převyšující míru inflace. To mělo za následek růst cen nemovitostí, např. v Pekingu se ceny bytů za poslední čtyři roky zvýšily o 150%. Kromě nových domů ve velkých městech byla vystavěna úplně nová města. Nezájem o bydlení v nich způsobil, že v Číně nyní stojí několik „měst duchů“. V obytných domech tam nikdo nebydlí, v nákupních centrech nejsou žádné obchody, po silnicích nejezdí žádná auta.

⁹⁹ China's future: Rising power, anxious state. Tamtéž.

Díky administrativním zásahům vlády se ceny nemovitostí od konce roku 2011 stabilizovaly. Jedním z vládních opatření je sestavení seznamu měst, ve kterých si rodina může koupit na hypotéku maximálně dvě nemovitosti. Jeho účelem je zabránit spekulativním investicím, které měly hlavní podíl na astronomickém růstu cen. Dalším vládním nařízením je zvýšení minimálního podílu na ceně nemovitosti, který musí zájemce o hypotéku složit v bance, z 50% na 60% u bytů, které primárně neslouží pro bydlení, ale jako investice. Účelem tohoto limitu je omezit rizika bank.

Otázkou však zůstává, jestli vládní zásahy pomohou předejít realitní katastrofě. Bublina na trhu nemovitostí stála na počátku krize v USA v roce 2007 a později ve Španělsku, Irsku a dalších zemích. Pokud by se kvůli krachu realitního trhu ocitly v platební neschopnosti stavební a developerské firmy, mělo by to drastické dopady na čínský bankovní sektor. Bankám by zůstaly miliardy amerických dolarů v nedobytných pohledávkách. Na toto riziko upozorňuje MMF s tím, že Čína by měla umožnit i státům vlastněným bankám rozhodovat o úvěrové politice podle běžných obchodních měřítek, nikoliv na základě vládních příkazů.

5. 1. 1 Dopady případné čínské recese na světovou ekonomiku

Případná ekonomická recese v Číně by se dramaticky projevila v celém světě včetně Evropy, pro kterou je Čína druhým největším obchodním partnerem po USA. V roce 2010 směřovalo do ČLR 10% evropského exportu. Především pro nejsilnější evropskou ekonomiku, Německo, by čínská krize měla zásadní dopady. Německé vývozy do Číny rostly v krizových letech o desítky procent ročně a nyní tvoří více než 6% německého exportu.

Krize čínského průmyslu by znamenala razantní pokles poptávky po komoditách a surovinách. Čína je jedním z hlavních světových odběratelů oceli, stavebních materiálů, ropy a zemního plynu. Pokud by došlo k poklesu čínské poptávky, ceny komodit by se

snížily, což by velice negativně postihlo jejich dodavatele, tzn. především rozvojové země a Austrálii. Rozvinuté země by ztratily extrémně důležitého obchodního partnera. Čína v posledních letech patřila mezi nejvýznamnější světové odběratele v oblasti těžkého strojírenství, stavebních strojů a linek pro průmyslovou výrobu.¹⁰⁰

5. 2 Čínská budoucnost světové velmoci

Budoucnost světové velmoci čeká Čínu podle jedné z nejvlivnějších světových bank Goldman Sachs. Její analytici předpovídají, že co se týče objemu HDP, předstihne Čína ekonomiku Spojených států amerických do roku 2027.¹⁰¹

Podle amerického ekonoma Phillipa Coggana povede současná dluhová krize k novému uspořádání ekonomického a politického systému na světě. A jeho konkrétní podobu určí největší světový věřitel, kterým je Čína.¹⁰²

Společnost Citigroup v čele s ekonomy Willemem Buitrem a Ebrahimem Rahbarim vypracovala studii Citi GPS (Global Perspectives & Solutions). V ní předpovídá vývoj světového obchodu do roku 2050. Předpokládá, že Čína v roce 2015 předstihne USA a s obratem zahraničního obchodu ve výši 6 801 mld. USD se stane největší světovou obchodní velmocí. V roce 2015 bude s dovozy v hodnotě 3 176 mld. USD největším importérem a s exporty v částce 3 625 USD si udrží pozici největšího exportéra na světě, kterým je od roku 2010. Všechna tato prvenství ve světovém obchodě Číně zůstanou nejméně do roku 2050, kterým tato studie končí. V roce 2050 dosáhne obrat zahraničního obchodu ČLR 52 217 mld. USD, přičemž obrat celosvětového obchodu se odhaduje na

¹⁰⁰ NĚMEC, J. Říši středu hrozí tvrdý pád. Tamtéž.

¹⁰¹ PRAVEC, J. Obtížná renesance nebeské říše. Tamtéž.

¹⁰² Debt can reshape current economic, political order – Coggan. *IMF Survey* [online]. Washington: International monetary fund, 2012 [vid. 2.4.2012]. ISSN 0047-083X. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/survey/so/2012/int030812a.htm>

287 bil. USD. Čínské exporty se na zahraničním obchodu budou podílet 26 453 mld. USD a importy 25 764 mld. USD. Obrat zahraničního obchodu Číny bude vyšší než vývozy a dovozy druhé a třetí země v pořadí, kterými budou Indie a USA, dohromady.¹⁰³

Předpoklady společnosti Citygroup ohledně budoucnosti zahraničního obchodu Číny do roku 2050 popisuje následující tabulka.

Tab. č. 7: Předpokládaný vývoj zahraničního obchodu Číny do roku 2050

	2010	2015	2030	2050
Export (mld. USD)	1 995	3 625	10 996	26 453
Podíl na světovém exportu	10,6%	14,0%	18,0%	18,4%
Import (mld. USD)	1 584	3 176	10 334	25 764
Podíl na světovém importu	8,5%	12,3%	16,9%	17,9%
Obrat zahraničního obchodu (mld. USD)	3 579	6 801	21 300	52 217
Podíl na světovém zahraničním obchodu	9,5%	13,1%	17,4%	18,2%

Zdroj: BUITER, W. and E. RAHBARI. Trade transformed: The emerging new corridors of trade power, 2011: <http://willembuiter.com/trade.pdf>

5. 2. 1 Doporučení Světové banky Číně

Světová banka přiznává, že Čína se do roku 2030 může stát největší ekonomikou světa. Ovšem pouze za podmínky, že vláda přistoupí k zásadním reformám. V opačném případě naopak hrozí, že se země dostane do vážné krize.

Čína musí omezit dominantní postavení státních firem v hospodářství, které po 30 letech reformem stále kontrolují domácí průmysl. Podle odhadů produkují zhruba 40% HDP. Řada soukromých firem v krizi zkrachovala, protože získání půjčky je pro ně velice

¹⁰³ BUITER, W. and E. RAHBARI. Trade transformed: The emerging new corridors of trade power. *City GPS: Global Perspectives & Solutions* [online]. London: Citigroup, 2011, [vid. 20.2.2012]. Dostupné z: <http://willembuiter.com/trade.pdf>

problematické, zatímco státní společnosti snadno získávají od státních bank levné úvěry. Světová banka Číně doporučuje posílení tržní ekonomiky, podporu inovací a „zelené“ ekonomiky, poskytování sociálního zabezpečení pro všechny a zlepšení daňového systému. Dále by vláda měla odstranit státní monopol v klíčových oblastech, jako je energetika či chemický průmysl.

Světová banka odhaduje, že růst čínské ekonomiky v příštích letech každopádně zpomalí, do roku 2015 až na 5-6% ročně. Ekonomové se shodují, že pokud čínská ekonomika neporoste ročním tempem alespoň 8%, hrozí velký nárůst nezaměstnanosti. V posledních letech ustává rozvoj infrastruktury, růst čínské pracovní síly, příliv venkovského obyvatelstva do měst a růst vzdělanosti obyvatel. Přitom tyto faktory stojí za vysokým ekonomickým růstem minulých let. Vážné ekonomické problémy, se kterými se budou potýkat obchodní partneři Číny, sníží poptávku po exportu čínského zboží.

Podle prezidenta světové banky Roberta Zoellicka by Čína měla přistoupit k reformám co nejdříve, dřív než se ekonomický růst zastaví úplně. Pak by provádění zásadních reforem bylo mnohem těžší.¹⁰⁴

5.3 Čínské plány do budoucnosti

V dvanáctém pětiletém plánu rozvoje čínské ekonomiky pro roky 2011-2015, stanoveném v březnu 2011, si Čína ukládá růst HDP v průměru o 7% ročně. Další ekonomické cíle jsou vytvoření 45 milionů pracovních míst v městských oblastech, udržení nezaměstnanosti pod 5% a stabilní vývoj cen. V rámci hospodářské restrukturalizace má být zvýšena domácí spotřebitelská poptávka, podíl sektoru služeb na tvorbě HDP by se měl zvýšit o 4% na

¹⁰⁴ KAIN, P. Světová banka varuje: Čína musí přijmout reformy, jinak ji čeká krize. *Hospodářské noviny*. Praha: Economia, 2012, roč. 56, č. 42, s. 18. ISSN 0862-9587.

47%, míra urbanizace rovněž o 4% na 51,5%. Výdaje na vývoj a výzkum se plánují ve výši 2,2% HDP a počet nově registrovaných patentů se má zvýšit na 3,3 patentu na 10 000 lidí.

Velký důraz bude kladen na ochranu životního prostředí. Spotřeba vody na vytvoření jednotky HDP se má snížit o 30%, spotřeba energie pak o 16%. Energie vyrobená z nefosilných paliv pokryje 11,4% spotřeby. Emise oxidu uhličitého na vytvoření jednotky HDP se sníží o 17 % a pokrytí země lesy vzroste na 21,66%. Rozloha zemědělské půdy bude vyšší než 121,2 mld. ha, přičemž minimální roční produkce obilí musí dosáhnout 540 mil. tun.

12. pětiletý plán zahrnuje i zlepšení kvality života obyvatel Číny. Jejich počet nepřevýší 1,39 mld. a průměrná doba dožití se zvýší o 1 rok. Minimální mzda se bude každý rok zvyšovat nejméně o 13%. Zahájí se výstavba 36 mil. bytů pro sociálně slabé rodiny a penzijní pojištění bude zahrnovat všechny obyvatele venkova a 357 mil. obyvatel měst. Budou provedeny reformy v doposud monopolních odvětvích ekonomiky, které usnadní vstup na trh a zvýší konkurenci. Prostřednictvím dalších plánovaných reforem bude podporován vstup státních společností na burzu a zlepšován výkon státní správy.

Přestože plán výslovně nestanovuje snížení orientace čínské ekonomiky na export, některé konkrétní cíle (např. výrazné zvyšování minimálních mezd) k tomuto cíli směřují.¹⁰⁵

Podle záměrů čínských plánovacích komisí čínská finanční metropole Šanghai dostihne do roku 2020 finanční centra jako New York nebo Londýn, přičemž bude hlavním centrem pro obchody v yuanech. Podle plánů se objem obchodování v Šanghaji má do roku 2015 zvýšit z loňských 400 bil. CNY na více než trilion yuanů. Dosáhnout toho Čína chce

¹⁰⁵ HEBNAR, J. Dvanáctá čínská pětiletka 2011-2015. *Čínská ekonomika*. [online]. Sinovia.cz, 2011 [vid. 1.4.2012]. Dostupné z: <http://sinovia.cz/472/>

motivací zahraničních firem k obchodování s akcemi denominovanými v yuanech na čínských akciových trzích namísto Hongkongu a dalších burz.¹⁰⁶

5.4 Budoucnost čínské měny

Zatímco čínská ekonomika je druhou největší na světě, její platidlo renminbi nepatří mezi nejsilnější měny. Důvodem je fakt, že Čína je ze 6 států s nejsilnějšími ekonomikami světa jedinou zemí, jejíž měna není volně obchodovatelná a celosvětově akceptovaná. Čínská vláda učinila kroky k posílení mezinárodního užití renminbi, není ale ochotná plně otevřít svou ekonomiku kapitálovým tokům a povolit úplnou flexibilitu směnného kurzu renminbi. Nicméně, díky velikosti čínské ekonomiky a jejímu rostoucímu podílu na světové produkci a obchodu, může tato snaha vlády vést k rostoucí roli renminbi ve světových financích a obchodu.

Jestli se mezinárodní využití čínské měny zvýší natolik, aby odpovídalo postavení Číny ve světové ekonomice, záleží na 3 skutečnostech. První z nich je internacionalizace měny, tedy jestli se renminbi stane mezinárodním prostředkem směny. Druhou míra, v jaké bude Čína uplatňovat restriktce na příchozí a odchozí kapitálové toky, a třetí zda bude čínská měna součástí devizových portfolií centrálních bank. K tomu, aby se renminbi mohl stát devizovou měnou, je zapotřebí naplnění prvních dvou skutečností, tedy jeho mezinárodní využití a otevřený kapitálový účet.

K posouzení pravděpodobnosti, zda se renminbi stane devizovou měnou, a načasování, kdy k tomu dojde, musíme zvážit typické znaky devizových měn a posoudit čínský postup v těchto oblastech. Faktory, které ovlivňují způsobnost měny stát se devizou, jsou následující:

¹⁰⁶ Šanghai chce srovnat krok s New Yorkem. *Ekonom*. Praha: Economia, 2012, roč. 56, č. 5, s. 19. ISSN 1210-0714.

- HDP státu a jeho podíl na celosvětovém obchodu a financích. Velikost a důležitost čínské ekonomiky ve světě byla již byla v této práci popsána (viz kapitola 2), Čína se podílí na celkovém objemu světového obchodu 10%.
- Makroekonomická politika: investoři musí věřit ve schopnost ekonomické politiky země, především v její závazek snížit inflaci a udržovat veřejný dluh v určitých mezích a ochránit tak hodnotu měny. Zda se Číně podaří zmírnit dlouhodobě očekávanou inflaci, není jasné. Úroveň explicitního veřejného dluhu Číny je označována jako střední a rozpočtový deficit je relativně malý v porovnání s ekonomikami hlavních devizových měn.
- Flexibilní směnný kurz: devizové měny jsou typicky volně obchodovatelné a jejich hodnota je determinována tržní nabídkou a poptávkou. Čínská vláda není ochotná ponechat vývoj směnného kurzu pouze na tržních silách.
- Otevřený kapitálový účet: měna musí být akceptována jako platební prostředek v zemi, která devizové rezervy drží, i jejími obchodními partnery. Toho lze obtížně dosáhnout, pokud stát ukládá omezení na kapitálové toky. Čínský kapitálový účet se stává otevřenějším, i když stále zůstává uzavřenější než v zemích, jejichž měny slouží jako devizové rezervy (tj. USA, Evropská Unie, Japonsko, Švýcarsko a Velká Británie)
- Vývoj finančního trhu: stát musí mít silný a likvidní finanční trh. Tzn. musí poskytovat „bezpečná“ aktiva, především pokud se jedná o státní dluhopisy, která mohou být držena zahraničními investory a centrálními bankami jiných zemí. Důležitý je také obrat trhu dluhopisů, který je měřítkem likvidity. Čínskému finančnímu systému dominují banky, z nichž velká část podléhá přímé kontrole vlády. Velikost a struktura bankovního systému, která chrání zisky bank limitováním konkurence a regulačními překážkami, potlačila rozsáhlejší vývoj finančního trhu. Trh vládních dluhopisů je přiměřeně velký, ale jeho obrat je nízký. Naopak firemní dluhopisový trh má relativně vysoký obrat, ale nedostatečnou velikost.

Neexistuje pravidlo, které by jasně určovalo, které z výše uvedených skutečností jsou více či méně důležité. Např. švýcarský frank je devizovou měnou, přestože podíl Švýcarska na světovém HDP a obchodu je malý. Řada ekonomik, jejichž měny jsou drženy

v devizových portfoliích (EU, Japonsko, USA) mají velký a stále rostoucí veřejný dluh. Status renminbi jako přední devizové měny je pro Čínu pravděpodobně dlouhodobým cílem, vytyčeným pro vzdálenou budoucnost.

Navzdory nepříliš silnému finančnímu trhu začíná být renminbi přítomen na mezinárodní finanční scéně. Prvním krokem k internacionalizaci měny je, vzhledem k rychle narůstajícímu objemu obchodu, jeho častější vypořádání v renminbi. V roce 2011 bylo v renminbi vypořádáno 8% čínského zahraničního obchodu. Čínská centrální banka zřizuje za účelem rozšíření použití renminbi v mezinárodním obchodu a finančních transakcích měnové bilaterální swapové linky s centrálními bankami po celém světě. Snaží se jim tak poskytnout pohodlný přístup k finančním nástrojům denominovaným v renminbi.

Mezinárodní užití vybraných měn v letech 2004-2010 shrnuje následující tabulka.

Tab. č. 8: Využití vybraných měn v mezinárodních finančních transakcích a mezinárodním obchodu v letech 2004- 2010; bilaterální statistiky, celkem 200%

	2004	2007	2010
USD	88,0%	85,6%	84,9%
EUR	37,4%	37,0%	39,1%
JPY	20,8%	17,2%	19,0%
GBP	16,5%	14,9%	12,9%
CHF	6,0%	6,8%	6,4%
HKD	1,8%	2,7%	2,4%
CNY	0,1%	0,5%	0,9%

Zdroj: SONG, Z. and H. SONG. Opportunities and challenges of renminbi internalization, 2012

Renminbi se v roce 2011 začal objevovat v devizových portfoliích několika centrálních bank. Prvními zeměmi, které v roce 2011 čínskou měnu do svého devizového portfolia zařadily, byly Malajsie a Nigérie. 0,3% investičního portfolia centrální banky Chile tvoří aktiva denominovaná v renminbi. Další centrální banky zvažují přidání čínské měny do svého devizového portfolia. Toto držení nemůže být pro nedostatečnou směnitelnost

renminbi považováno za oficiální rezervy, ale nezdá se, že to odradí centrální banky, které do aktiv denominovaných v renminbi investují. Tyto změny nejsou velké, ale jsou důležité pro signalizaci posunu ve vnímání stability renminbi a jeho budoucí role v mezinárodním měnovém systému.

Je pravděpodobné, že během příštích deseti let se renminbi stane součástí devizových portfolií, určitě ale prozatím neohrozí americký dolar v jeho dominantním postavení. I přes rostoucí obavy o makroekonomickou stabilitu USA, která by mohla pozici dolaru oslabit, má centrální banka USA celosvětově silnou důvěru. Stále zůstává mezi Čínou a USA velký rozdíl v bezpečnosti a likviditě aktiv, jako jsou státní dluhopisy. Velikost a likvidita amerického finančního trhu jsou bezkonkurenční.

Důležitost renminbi v mezinárodním obchodu a financích jistě poroste. Pokud se ale nestane volně obchodovatelným a pokud Čína plně neotevře svůj kapitálový účet, není pravděpodobné, že se stane přední měnou devizových rezerv. Výzvou pro čínskou vládu je podporovat její mezinárodní politiku domácími reformami. Vyhledky renminbi jako světové měny budou záviset na politice čínské vlády zejména v oblasti rozvoje finančního trhu, flexibility směnného kurzu a liberalizace kapitálového účtu.¹⁰⁷

¹⁰⁷ PRASAD, E. and L. YE. Will the Renminbi Rule? *Finance & development* [online]. Washington: International monetary fund, 2012 [vid. 1.4.2012]. ISSN 0015-1947. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2012/03/prasad.htm>

Závěr

Čínské hospodářství zažilo během uplynulých tří desetiletí radikální proměnu. Původně jeden z nejchudších států na Zemi, který totalitní vláda zcela uzavřela okolnímu světu, dnes patří mezi největší ekonomické světové mocnosti. Přední ekonomové se zabývají otázkou, zda Čína bude největší ekonomikou světa. Podle těch nejoptimističtějších se tak stane do dvaceti let.

Obrat započaly reformy, které přesunuly pozornost od kolektivismu více k zodpovědnosti jednotlivců, z čehož plynul osobní úspěch či neúspěch podle vlastních zásluh. Důležité pro další rozvoj bylo otevření Číny přílivům zahraničního kapitálu a umožnění nadnárodním společnostem stavět v zemi výrobní závody. Za levnou pracovní silou se do Číny začala přesouvat řada firem, které zde vyráběly produkci určenou na export a zaměstnávaly čínské obyvatele. Tyto změny umožnily opětovný vznik střední třídy obyvatel, která prakticky neexistovala. Zlepšení životní úrovně ve spojení s počtem obyvatel Číny, kterých je 1,3 miliardy, vedlo ke vzniku velké kupní síly. Čína přestala lákat investory jen jako výrobní destinace, ale zaměřili se i na obrovský trh, který tato země nabízí.

Čína je druhým největším příjemcem zahraničního kapitálu na světě, zároveň ale investuje své prostředky v zahraničí. Je největším světovým věřitelem a významným investorem. Cílem jejích investic jsou nejen rozvojové země, ve kterých získává suroviny pro průmyslovou výrobu, ale i vyspělé státy. Zejména zadlužená Evropa nabízí řadu zajímavých investičních příležitostí. Nákup evropských státních dluhopisů je pro Čínu ideální příležitostí, jak ukázat svou současnou ekonomickou převahu.

Čína dosáhla na nejvyšší příčky pomyslného žebříčku států hned v několika „ekonomických disciplínách“: její HDP je druhý největší na světě, roční tempo růstu HDP se pohybuje okolo 10%. Exportuje nejvíce zboží, mezi importéry jí patří 2. místo. O její pozici mezi příjemci zahraničního kapitálu a zahraničními investory pojednávají předchozí odstavce. Média tento rychlý růst často nazývají „čínským zázrakem“.

Existuje i druhý, zcela odlišný obraz současné Číny. Patří do něj zejména obyvatelé venkova ve vnitrozemských oblastech země. Životní úroveň je zde o mnoho nižší než ve východní provincích. Systém sociálního zabezpečení, zdravotní péče a školního vzdělání do těchto vesnic často nedosahuje, pozitivní vliv tržních reforem zůstává soustředěný v pobřežních částech Číny. Někteří venkované řeší svou neuspokojivou životní situaci odchodem do města. Jako migranti však nemají nárok na žádnou sociální pomoc státu a pokud se jim nepodaří nalézt práci, rozšíří řady městské chudiny.

Neuspokojivé životní podmínky některých skupin obyvatelstva dokládá zvýšení nerovnoměrnosti příjmů měřené pomocí Gini koeficientu, jehož hodnota se od roku 1978 zvýšila o polovinu. Podle posledních údajů Světové banky¹⁰⁸ z roku 2008 žije 13,1% Číňanů pod hranicí chudoby. HDP Číny přepočtený na jednoho obyvatele je přibližně stejně vysoký jako v Alžírsku nebo Bosně a Hercegovině a zhruba odpovídá pouhé jedné desetíně HDP per capita Rakouska, Francie nebo Švédska.¹⁰⁹

Život jednotlivce v Číně nemá velkou hodnotu, porušování lidských práv není nic neobvyklého. V minulosti byly zaznamenány snahy západních států o zlepšení dodržování lidských práv prostřednictvím výhrůzek o ukončení či omezení obchodního partnerství. Čím se ale Čína stává mocnější a důležitější pro světové hospodářství, tím nemožnější, a také nepraktičtější, by bylo uvalit na ni opatření znesnadňující obchodní spolupráci mezi státy.

Jestli bude ekonomický růst Číny pokračovat nebo bude následovat konec čínské prosperity, je otázka, na kterou se odpovědi předních světových ekonomů liší. Shodují se prakticky jen v tom, že dvouciferný roční růst HDP je nadále neudržitelný a čínská

¹⁰⁸ Poverty headcount ratio at \$ 1, 25 a day (PPP) (% of population). *The World Bank* [online]. Washington, D. C.: The World Bank Group, 2012 [vid. 5.4.2012]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.DDAY/countries/4E-cn?display=default>

¹⁰⁹ GDP per capita (current US\$). *The World Bank* [online]. Washington, D. C.: The World Bank Group, 2012 [vid. 5.4.2012]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD/countries/4E-cn?display=graph>

ekonomika musí zpomalit. Předpovědi dalšího vývoje už jsou rozdílné. Podle některých prognóz budou současné problémy jako inflace, přeinvestování nebo stárnutí populace pro Čínu zničující a čeká ji recese, která může vyústit až v rozpad státu. Opačný názor prezentují studie, podle kterých je Čína na cestě stát se největší světovou ekonomickou velmocí. Další studie tuto teorii potvrzují, ale pouze za předpokladu, že komunistická strana učiní konkrétní opatření, kterým se doposud vyhýbala, v oblastech měnové politiky, finančního trhu, sociálního zabezpečení a privatizace státních podniků.

Bez ohledu na nejasné prognózy ohledně vzdálenější budoucnosti Číny, společnosti, které jsou v současnosti přítomny na čínském trhu, v jeho pokračující prosperitu věří. Lze tak usuzovat podle nemalých finančních částek investovaných do navýšení výrobních kapacit továren, aby byly schopny produkovat takové množství výrobků, které uspokojí nenasyčený čínský trh.

Podniky v Evropě se stále častěji setkávají s konkurencí čínských výrobců. Ti vstupují se svými výrobky na evropské trhy nebo skupují evropské firmy potýkající se s finančními problémy. Je zřejmé, že Čína je v současnosti (a minimálně v blízké budoucnosti stále bude) jedním z nejvýznamnějších článků světového hospodářství.

Seznam citací

BAIL, S. Rozhovor s programovým ředitelem Johnson Controls formou emailových zpráv ze dne 27.2.2012

BERÁNEK, J. VW zvýší investice v Číně o 1,6 mld. eur. *Hospodářské noviny* [online]. Praha: Eonomia, 2010 [vid. 17.2.2012]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-42956130-vw-zvysi-investice-v-cine-o-1-6-miliardy-eur>

BŘEŠŤAN, R. Podnikání podle vzoru Baťa. *Ekonom*. Praha: Eonomia, 2012, roč. 56, č. 8, s. 44-47. ISSN 1210-0714.

BUIITER, W. and E. RAHBARI. Trade transformed: The emerging new corridors of trade power. *City GPS: Global Perspectives & Solutions* [online]. London: Citigroup, 2011, [vid. 20.2.2012]. Dostupné z: <http://willembuiiter.com/trade.pdf>

CIHELKOVÁ, E., et al. *Světová ekonomika – základní rysy a tendence vývoje*. 2. vyd. Praha: Oeconomia, 2004. ISBN 80-245-0687-4.

COLDSTREAM, R. *China's Capitalist Revolution* [online]. London: BBC, 2009 [vid. 12.11.2011]. Dostupné z: <http://www.bbcactivevideoforlearning.com/1/SeriesDetails.aspx?SeriesID=18>

FAIRBANK, J. F. *Dějiny Číny*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1998. ISBN 80-7106-249-9.

FÁREK, J. a J. KRAFT. Světová ekonomika za prahem nového století globálních změn (Vstup do 21. století). 2. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2006. ISBN 80-7372-142-2.

GEINITZ, CH. Chinesische Autobauer: Zurück nach Europa. *Frankfurter Allgemeine Wirtschaft* [online]. Frankfurt am Main: Frankfurter Allgemeine Zeitung, 2011 [vid. 9.3.2012]. Dostupné z: <http://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/chinesische-autobauer-zurueck-nach-europa-11536097.html>

GHOSH, J. Poverty reduction in China and India: Policy implications of recent trends. In: Department of economic and social affairs. *DESA Working paper series* [online]. New York: United nations, 2010 [vid. 5.2.2012]. Dostupné z: http://www.un.org/esa/desa/papers/2010/wp92_2010.pdf

HEBNAR, J. Dvanáctá čínská pětiletka 2011-2015. *Čínská ekonomika* [online]. Sinovia.cz, 2011 [vid. 1.4.2012]. Dostupné z: <http://sinovia.cz/472/>

HU, Y. Management of China's foreign exchange reserves: a case study on the state administration of foreign exchange (SAFE). In: European Commission. *Economic papers* [online]. Brussels: European Union, 2010 [vid. 12.3.2012]. ISBN 978-92-79-14907-8. ISSN 1725-3187. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/economic_paper/2010/pdf/ecp421_en.pdf

HÜLLE, T. Duševní vlastnictví je pro Čínu novinka. *Ekonom*. Praha: Economia, 2011, roč. 55, č. 50, s. 36-37. ISSN 1210-0714.

KAIN, P. Světová banka varuje: Čína musí přijmout reformy, jinak ji čeká krize. *Hospodářské noviny*. Praha: Economia, 2012, roč. 56, č. 42, s. 18. ISSN 0862-9587.

KORBEL, P. ETA – život po výrobě. *Ekonom*. Praha: Economia, 2011, roč. 55, č. 36, s. 24. ISSN 1210-0714.

KORBEL, P. Škoda vstupuje mezi dovozce. *Ekonom*. Praha: Economia, 2012, roč. 56, č. 3, s. 30-32. ISSN 1210-0714.

LIBBY, T. Polk forecasts 7% rise in U.S. new vehicle deliveries in 2012. In: *Light vehicle forecast* [online]. Southfield: Polk, 2012 [vid. 10.3.2012]. Dostupné z: <http://blog.polk.com/blog/blog-posts-by-tom-libby/polk-forecasts-7-rise-in-us-new-vehicle-deliveries-in-2012>

MILLER, L. Digital Killed the Auto Star...Not! In: *Light vehicle forecast* [online]. Southfield: Polk, 2012 [vid. 10.3.2012]. Dostupné z: <http://blog.polk.com/blog/blog-posts-by-lonnie-miller/digital-killed-the-auto-starnot>

MORRISON, W. M. China and the global financial crisis: Implications for the United States. In: Aftergood, S. *Congressional Research Service Reports on Foreign Policy and Regional Affairs* [online]. Washington, DC: Federation of American Scientists, 2009 [vid. 8. 12. 2011]. Dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RS22984.pdf>

MORRISON, W. M. China's currency: An Analysis of the Economic Issues. In: Aftergood, S. *Congressional Research Service Reports on Foreign Policy and Regional Affairs* [online]. Washington, DC: Federation of American Scientists, 2011 [vid. 10.12.2011]. Dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RS21625.pdf>

MORRISON, W. M. China's economic conditions. In: Aftergood, S. *Congressional Research Service Reports on Foreign Policy and Regional Affairs* [online]. Washington, DC: Federation of American Scientists, 2011 [vid. 10. 12. 2011]. Dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33534.pdf>

MULVEY, S. Why China's currency has two names. *BBC News* [online]. London: BBC, 2010 [vid. 10.3.2012]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/10413076>

NĚMEC, J. Čínský drak se olizuje nad Evropou. *Ekonom*. Praha: Economia, 2011, roč. 55, č. 48, s. 49-51. ISSN 1210-0714.

NĚMEC, J. Expanze do Evropy pokračuje: Čína chystá 300 mld. eur. *Ekonom*. Praha: Economia, 2011, roč. 55, č. 50, s. 17. ISSN 1210-0714.

NĚMEC, J. Říši středu hrozí tvrdý pád. *Ekonom*. Praha: Economia, 2012, roč. 56, č. 14, s. 50-53. ISSN 1210-0714.

NĚMEC, J. Zisky čínských firem nečekaně klesají. *Ekonom* [online]. Praha: Economia, 2012 [vid. 8.4.2012]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: [http://ekonom.ihned.cz/index.php?p=400000_d&&article\[id\]=55213420](http://ekonom.ihned.cz/index.php?p=400000_d&&article[id]=55213420)

- PRASAD, E. and L. YE. Will the Renminbi Rule? *Finance & development* [online]. Washington: International monetary fund, 2012 [vid. 1.4.2012]. ISSN 0015-1947. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2012/03/prasad.htm>
- PRAVEC, J. Obtížná renesance nebeské říše. *Ekonom.* Praha: Economia, 2011, roč. 55, č. 48 s. 52-54. ISSN 1210-0714.
- PRAVEC, J. Zánik říší: Velmoci na pokraji krachu. *Ekonom.* Praha: Economia, 2011, roč. 55, č. 26-27, s. 40-47. ISSN 1210-0714.
- QINGREN, D. and Z. SIYU. Japan set to boost China investment. *China Daily* [online]. Peking: China Daily Media Group, 2011 [vid. 11.2.2012]. Dostupné z: http://www.chinadaily.com.cn/business/2011-06/16/content_12712379.htm
- ŠMAHEL, J. Rozhovor s ředitelem Johnson Controls v Bezděčíně u Mladé Boleslavi formou emailových zpráv ze dne 13.3.2012
- ŠMÍD, D. Rozhovor s technologem Škoda Auto ze dne 2.3.2012
- VELEV, P. Rozhovor s ředitelem Nadace Tomáše Bati formou emailových zpráv ze dne 20.2.2012
- VOLF, T. Miliardové čínské investice dobývají Afriku. Jde tu nejen o vzácné suroviny. *Hospodářské noviny* [online]. Praha: Economia, 2011 [vid. 18.2.2012]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-52428630-miliardove-cinske-investice-dobyvaji-afriku-jde-tu-nejen-o-vzacne-suroviny>
- VOŠTA, M. *Změny v rozmístění světového hospodářství*. 1. vyd. Praha: Oeconomia, 2008. ISBN 978-80-245-1105-4.
- WANG, M., et al. *China's economy*. 1st ed., China: China intercontinental press, 2004. ISBN 7-5085-0634-0.
- WUDUNN, S. [Kap.] 14., Krocení draka. In: KRISTOF, N. D. a S. WUDUNN. *Čína se probouzí: Boj o duši rozvíjející se mocnosti*. 1. vyd. Praha: Dita, 1996, s. 343-367. ISBN 80-85926-11-3.
- ZEWATSKY, M. Vehicle Density in Emerging Markets. In: *Light vehicle forecast* [online]. Southfield: Polk, 2012 [vid. 10.3.2012]. Dostupné z: <http://blog.polk.com/blog/blog-posts-by-margaret-zewatsky/vehicle-density-in-emerging-markets>
- Auto číslo 10 000 000: Balance Škody Mladá Boleslav. *Aktuálně.cz* [online]. Praha: Centrum holdings, 2011 [vid. 22.2.2012]. Dostupné z: <http://auto.aktualne.centrum.cz/clanek.phtml?id=717332>
- China aims for 800 bn yuan 2012 budget deficit: Report. *The economic times* [online]. Times Group, 2011 [vid. 6.2.2012]. Dostupné z: <http://economictimes.indiatimes.com/news/international-business/china-aims-for-800-bn-yuan-2012-budget-deficit-report/articleshow/11253312.cms>

China becomes top foreign investor in Germany: Trade agency. *The economic times* [online]. Times Group, 2012 [vid. 4.4.2012]. Dostupné z: http://articles.economictimes.indiatimes.com/2012-03-16/news/31201414_1_chinese-investment-investment-projects-german-economy

China employment. *Economy watch* [online]. Singapore: Stanley St Labs, 2010 [vid. 3.2.2012]. Dostupné z: http://www.economywatch.com/world_economy/china/employment.html

China jobs, Chinese jobs. *Economy watch* [online]. Singapore: Stanley St Labs, 2010 [vid. 3.2.2012]. Dostupné z: http://www.economywatch.com/world_economy/china/jobs.html

China unemployment. *Economy watch* [online]. Singapore: Stanley St Labs, 2010 [vid. 3.2.2012]. Dostupné z: http://www.economywatch.com/world_economy/china/unemployment.html

China's future: Rising power, anxious state. *The Economist* [online]. New York: The Economist Group, 2011 [vid. 23.2.2012]. Dostupné z: <http://www.economist.com/node/18866989>

China's poverty line: Life at the bottom of the middle kingdom. *The Economist* [online]. New York: The Economist Group, 2011 [vid. 5.2.2012]. Dostupné z: <http://www.economist.com/blogs/freeexchange/2011/12/chinas-poverty-line>

Chinese public debt: Coming clean. *The Economist* [online]. New York: The Economist Group, 2011 [vid. 7.2.2012]. Dostupné z: <http://www.economist.com/node/18775343>

Čína. *Ekonom*. Praha: Economia, 2012, roč. 56, č. 3, s. 21. ISSN 1210-0714.

Čína půjčí Evropě. Pomůže tím sobě. *Ekonom*. Praha: Economia, 2012, roč. 56, č. 6, s. 19. ISSN 1210-0714.

Debt can reshape current economic, political order – Coggan. *IMF Survey* [online]. Washington: International monetary fund, 2012 [vid. 2.4.2012]. ISSN 0047-083X. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/survey/so/2012/int030812a.htm>

GDP per capita (current US\$). *The World Bank* [online]. Washington, D. C.: The World Bank Group, 2012 [vid. 5.4.2012]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD/countries/4E-cn?display=graph>

Je nás víc, ale není důvod k panice. *Ekonom*. Praha: Economia, 2011, roč. 55, č. 43, s. 38-40. ISSN 1210-0714.

OICA production statistics [online]. Paris: International Organization of Motor Vehicles Manufacturers, 2011 [vid. 17.2.2012]. Dostupné z: <http://oica.net/category/production-statistics/2009-statistics/>

Poverty headcount ratio at \$ 1, 25 a day (PPP) (% of population). *The World Bank* [online]. Washington, D. C.: The World Bank Group, 2012 [vid. 5.4.2012]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.DDAY/countries/4E-cn?display=default>

Přímé zahraniční investice v Číně loni stouply na rekord. *Finance.cz* [online]. Brno: Finance media, 2012 [vid. 11.2.2012]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/339663-prime-zahranicni-investice-v-cine-loni-stouply-na-rekord/>

SAP plánuje velké investice v Číně. *iPOINT.cz* [online]. Praha: Česká kapitálová informační agentura, 2011 [vid. 11.2.1012]. ISSN 1214-2131. Dostupné z: <http://www.ipoint.cz/zpravy/252858186750-sap-planuje-velke-investice-v-cine/>

Souhrnná teritoriální informace. In: *Businessinfo.cz* [online]. Oficiální portál pro podnikání a export. Praha: CzechTrade, 2011 [vid. 11. 12. 2011]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/cina/1000539/>

Šanghai chce srovnat krok s New Yorkem. *Ekonom.* Praha: Economia, 2012, roč. 56, č. 5, s. 19. ISSN 1210-0714.

The world factbook [online]. Washington, D.C.: Central Intelligence Agency, 2012 [vid. 3.2.2012]. ISSN 1553-8133. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>

Volkswagen letos prodá v Číně přes dva milióny vozidel. *RM-SYSTÉM* [online]. Praha: Česká burza cenných papírů, 2010 [vid. 17.2.2012]. Dostupné z: <http://www.rmsystem.cz/udalosti/9981-volkswagen-letos-proda-v-cine-pres-dva-miliony-vozidel>

Seznam příloh

Příloha A: Platební bilance Číny za rok 2010	98-99
Příloha B: Rozhovor s programovým ředitelem Johnson Controls Steffenem Bailem formou emailových zpráv	100-101
Příloha C: Rozhovor s ředitelem závodu Johnson Controls v Bezděčíně Jiřím Šmahelem formou emailových zpráv	102-104
Příloha D: Uspořádání světa v roce 2050 podle George Friedmana	105

Příloha A: Platební bilance Číny za rok 2010

Balance of Payments, 2010

Unit: in 100million US dollars

Item	Balance	Credit	Debit
I. Current Account	3,054	19,468	16,414
A. Goods and Services	2,321	17,526	15,206
1. Goods	2,542	15,814	13,272
2. Services	-221	1,712	1,933
2.1Transportation	-290	342	633
2.2Travel	-91	458	549
2.3Communication Services	1	12	11
2.4Construction Services	94	145	51
2.5Insurance Services	-140	17	158
2.6Financial Services	-1	13	14
2.7Computer and Information Services	63	93	30
2.8Royalties and License Fees	-122	8	130
2.9Research and Development	77	228	151
2.10Advertising and Public Opinion Polling	8	29	20
2.11Audio-visual and Related Services	-2	1	4
2.12Other Business Services	184	356	172
2.13Government Services, n.i.e	-2	10	11
B. Income	304	1,446	1,142
1. Compensation of Employees	122	136	15
2. Investment Income	182	1,310	1,128
C. Current Transfers	429	495	66
1. General Government	-3	0	3
2. Other Sectors	432	495	63
II. Capital and Financial Account	2,260	11,080	8,820
A. Capital Account	46	48	2
B. Financial Account	2,214	11,032	8,818
1. Direct Investment	1,249	2,144	894
1.1Abroad	-602	76	678
1.2In China	1,851	2,068	217
2. Portfolio Investment	240	636	395
2.1Assets	-76	268	345
2.1.1Equity Securities	-84	115	199
2.1.2Debt Securities	8	154	146
2.1.2.1Bonds and Notes	19	128	110
2.1.2.2Money Market Instruments	-11	25	36
2.2Liabilities	317	368	51
2.2.1Equity Securities	314	345	32

Unit: in 100million US dollars

Item	Balance	Credit	Debit
2.2.2.1Bonds and Notes	3	22	19
2.2.2.2Money Market Instruments	0	0	0
3.Other Investment	724	8,253	7,528
3.1Assets	-1,163	750	1,912
3.1.1Trade Credits	-616	5	621
Long-term	-43	0	43
Short-term	-573	4	578
3.1.2Loans	-210	197	407
Long-term	-277	0	277
Short-term	66	197	131
3.1.3Currency and Deposits	-580	303	883
3.1.4Other Assets	244	245	1
Long-term	0	0	0
Short-term	244	245	1
3.2Liabilities	1,887	7,503	5,616
3.2.1Trade Credits	495	583	88
Long-term	35	41	6
Short-term	460	542	81
3.2.2Loans	791	5,860	5,069
Long-term	100	264	163
Short-term	691	5,596	4,906
3.2.3Currency and Deposits	603	1,038	435
3.2.4Other Liabilities	-3	22	25
Long-term	-4	1	5
Short-term	1	22	20
III. Reserve Assets	-4,717	0	4,717
3.1Monetary Gold	0	0	0
3.2Special Drawing Rights	-1	0	1
3.3Reserve Position in the Fund	-21	0	21
3.4Foreign Exchange	-4,696	0	4,696
3.5Other Claims	0	0	0
IV.Net Errors and Omissions	-597	0	597

Zdroj: State administration of foreign exchange, 2012:

http://www.safe.gov.cn/model_safe_en/tjsj_en/tjsj_detail_en.jsp?ID=303040000000000000,43&id=4

Příloha B: Rozhovor s programovým ředitelem Johnson Controls Steffenem Bailem formou emailových zpráv

Information about the factory in China:

- Where is it located (is it in any special economic zone or free trade zone)?
 - Misc. locations, mainly located in eastern, southern and central China.
- How long has it been working? Was it established in order to benefit from any of china's programs of investment incentive?
 - Since the 90s. Don't know, but guess so.
- How many employees are working in the factory? Which part of them are china's residents?
 - Appr. 40.000 (rough guess only!); all regions.
- Please could you compare how much costs the staff in China and in some EU country?
 - Heavily depending on region, similar to Eastern Europe. Close to the coastal cities in the south & east (e.g. Shanghai, Guangzhou) the wages are the highest, the further you get in-lands the lower the wages become.
- Working conditions: how many hours a day do employees work in China? Is working environment in China different from the EU countries? Are there the unions and how strong are they?
 - 8 hours per day. Same working conditions as in EU. The party is everything.
- Which part of company's production is produced in China?
 - All high volume parts locally produced, only low volume parts imported (pay-back period for invest unfavourable).
- To which places is the production from China exported?
 - No or little export only.

Information about the business environment:

- Which are barriers and problems of investment in China? In most of sources it is written about excessive bureaucracy, corruption of officials and disclosure of corporate know-how. Have you ever met this or another problems?
 - There is a lot of bureaucracy.
- What are the specifics of business practices?
 - First get to know each other over a long period of time. Business is done on a personal basis.
- What are the main differences in the mentality of Chinese people and European people?
 - Personal relationships are more important. Big variation from region to region.

Thank you very much for your answers!

Příloha C: Rozhovor s ředitelem závodu Johson Controls v Bezděčíně Jiřím Šmahelem formou emailových zpráv

Informace o výrobním závodě v Číně:

- Kde se nachází (v některé ze zvláštních ekonomických zón nebo zón volného obchodu?)
 - Výrobní závod FJC se nachází ve městě Changchun, provincie Jilin, Mandžusko, severovýchodní průmyslová část Číny na náhorní plošině (podobné jako naše Ostravsko)
- Jak dlouho funguje, byl založen v rámci některého čínského programu investičních pobídek?
 - Závod funguje 5 let, je to joint-venture firmy Johnson Control a Fawer (podíl 50 a 50%). Tato praxe JV je podmínkou min. v automobilovém průmyslu, aby světové firmy vlastníci výrobních technologie mohly založit závod. Příkladem je i výrobní závod VW, který je v tomto městě a jmenuje se FAW-VW. Detail vládních programů či pobídek mi není znám
- Kolik zaměstnanců v něm pracuje, jakou část z nich tvoří Češi a jakou Číňané, popřípadě příslušníci dalších států?
 - V našem závodě FJC pracuje kolem 4 tis. zaměstnanců. Valná část je původem z Číny, je zde velká migrace převážně dělníků z jihu, kteří přišli za prací. Je to dáno i tím, že Changchun je univerzitní město (celkem asi 8 mil. obyvatel), takže je zde vyšší úroveň kvalifikace a relativní dostatek techniků. Čech jsem byl asi jediný v celém městě, je zde ale hodně německých pracovníků koncernu VW a také řada amerických či západoevropských manažerů či vývojářů.
- Jak vysoké jsou náklady na zaměstnance v porovnání s Českou republikou nebo jiným státem EU? (Porovnání mzdy dělníka vykonávajícího stejnou/podobnou práci, sociální a zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem, pokud se v Číně platí, případně jiné výdaje na zaměstnance)
 - Průměrný plat dělníka v továrně ve zmíněné oblasti (podobně jako v jiných velkých kosmopolitních městech) je v porovnání s jižní částí země velmi vysoký – je to až ke 1500 RMB, což je kolem 4000 Kč. Mimochodem, lepší čínská večeře v centru města přijde na cca 40-50 RMB

- Pracovní podmínky: jaká je pracovní doba, pracovní prostředí, existence odborů – pokud existují, jakou mají sílu?
 - Pracovní podmínky v našem závodě jsou na velmi vysoké úrovni, jsou zde aplikovány globální standardy firmy. Jiná situace je u neglobálních firem, kde lidé pracují v otřesném prostředí, bez ochranných pomůcek a při velmi nízkém povědomí a vysokém riziku pracovních úrazů či nemocí z povolání. V našem místě se většinou jedná subdodavatele modulových dodavatelů automobilky, převážně primárních zpracovatelů materiálů na komponenty pro montáž u nás
- Jaké výrobky se v závodě vyrábí, v jakém množství?
 - V FJC se vyrábí kompletní program interiérů pro model VW Jetta (asijská verze) a také sedačky a dveřní výplně pro model AUDI A6. Množství je pro cca 2 tisíce vozů denně
- Kam se dodává produkce vyrobená v Číně? (zůstává v Číně nebo se exportuje do EU, případně jinam?)
 - Veškerá produkce vozů tam vyrobená se nevyváží a zůstává v Číně. Automobilový průmysl zde prožívá obrovský boom a poptávka je až neuvěřitelně vysoká

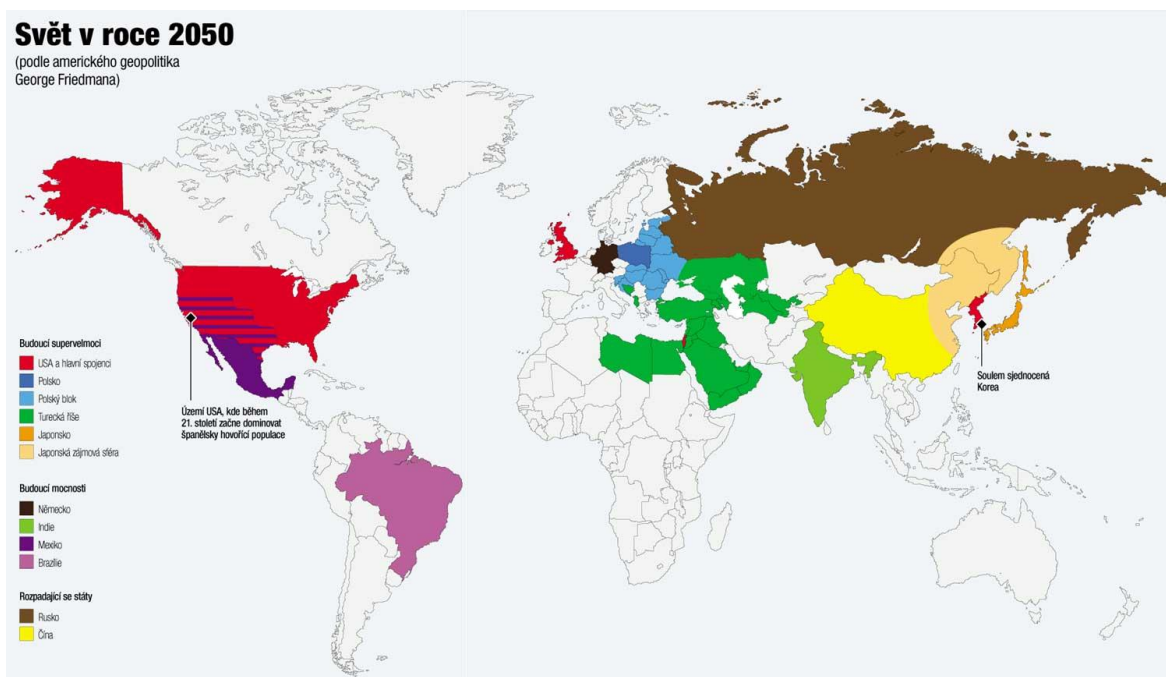
Informace o podnikatelském prostředí:

- Jaké jsou překážky a problémy investování v Číně? Ve většině zdrojů se píše o přehnané byrokracii, korupci úředníků a prozrazení firemního know-how. Setkal jste se s těmito nebo jinými problémy?
 - Setkal jsem se s abnormální mírou byrokracie a neochoty úředníků téměř na každém kroku. Neznám čínskou legislativu pro založení firmy, ale z mého pohledu je to velký problém a vyžaduje to spojení se s lokálními zástupci, kteří však nebudí důvěru. Materiální orientace lidí je i na naše poměry velmi vysoká, sociální citění téměř žádné.
 - Velký vliv má strana, stalo se mi, že jsme měli mítink, najednou se pár lidí zvedlo a odešlo. Prý na schůzku straníků.
- Jaká jsou specifika obchodních zvyklostí?
 - Číňané velmi rádi vyjednávají, jsou i pohostinní. Zásadní je podávání čaje a obchodní oběd, v případech jednání s cizincem jako zástupcem obchodního partnera je to povinnost. Jejich hierarchická autorita je podporována funkcemi, které jsou v našich poměrech o řád i dva výše (např. ředitel i malé firmy je běžně General Manager). Na rozdíl od Japonska zde není hierarchie dána věkem a zásluhami, ale spíše dle

amerických poměrů (celkově je zde americký vliv a orientace na hodnoty)

- Co se týče mentality Číňanů, v čem se liší od Evropanů?
 - Prioritou pro Číňany je wellness. Rozhodně to nejsou takoví pracanti jako Korejci či Japonci. Zřídka jsem viděl to, že by zůstávali v práci. Celkově mi pracovní morálka a pracovní zvyklosti připomínaly roky před 1989. Pro Číňany je také velmi důležité jídlo, jakmile zjistí nedostatek, znervózní (zažil jsem, když v závodní jídelně došla rýže asi na 5 min...). Dáno historickou zkušeností z hladomorů, naposledy v 80. letech.
 - Hodně věcí je uděláno na oko, důležitý je první dojem a efekt. Z bližšího pohledu je obecně vidět horší zpracování věcí, které však napoprvé neuvidíte. S tím souvisí i např. neonové poutače a výzdoby ve městech, tak velkorysé osvětlení v mase betonu téměř bez zeleně jsem nikde jinde neviděl.
- Pokud Vás napadá nějaká další důležitá nebo zajímavá informace, prosím napište mi ji
 - Číňané odlišným způsobem tráví např. víkendy. Podobný styl je i vidět u Asiatů žijících u nás. Střední vrstva, která začíná být ve velkých aglomeracích velmi silná, jede do města resp. do centra, kde obvykle stráví celý den či víkend, většinou rodinnými nákupy a obědem i večeří. U nás je nebo byl trend spíše opačný – na víkend pryč na venkov. Zajímavá je také situace v dopravě, kromě luxusních limuzín můžete vidět historický skanzen různých vozítek či pojezdů. Jsou to neuvěřitelní logistickí, člověk až žasne, co jsou schopni na trojkoláku uvést a odvézt. Doprava ve městech je velmi hustá, styl jízdy pro nás v počátku nepochopitelný. Určitý systém rozpoznáte vzápětí, když zjistíte, že jde o to se nacpat do jakékoliv vzniklé mezery. Vzhledem k tomu, že se obecně nejedí moc rychle, není většina nehod vážných, Pokud se ale opravdu stane zranění, nikdo nepomůže, každý se bojí rizika, že může být později obviněn ze zavinění.
 - Většina lidí používá k dopravě taxi, která jsou všude a jsou velmi laciná. Většinou zaplatíte nástup 5 až 10 RMB, kilometr po 1RMB. Takže pro našince velmi levné.

Příloha D: Uspořádání světa v roce 2050 podle George Friedmana

Zdroj: PRAVEC, J. Velmoci na pokraji krachu. *Ekonom*, 2011:

http://img.ihned.cz/attachment.php/710/32253710/io345CDEFGHKL16PQcdefhpqrx1Uw2AV/EK26_042.jpg